

WIELEWAAL

maandblad
jaargang 51
juli 1985

WIELEWAAL

Vlaams tijdschrift voor natuurstudie

uitgegeven met ondersteuning van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur.

Vroegere hoofdredacteurs: E.H. Fr. SEGERS: jaargang 1 tot en met 23
Dr. Fr. GROOTAERS: jaargang 24 tot en met 46

Hoofdredacteur

Dr. H. MEEUS, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout (014/41 57 58)

Redactieraad

H. FRANCKX, Dr. Fr. GROOTAERS, G. HUYSKENS, J. BLOEMEN, A. DE JONGHE, J. KIEBOOMS, R. WILLOCKX, G. LUYTS, Prof. Dr. A. DHONDT, P. VAN DEN BREMT, M. BECUWE, Dr. R. EYCKERMAN, J. VAN WINKEL, H. VOET, Dr. M. LOUETTE, Ir. G. BULTEEL, J. GABRIELS, Dr. J. VAN GOMPEL, Dr. J. PAULUSSEN, G. BURGGRAEVE, P. MAES, Graaf L. LIPPENS, Dr. H. WILLE, Ir. M. HERREMANS, L. MATTHÉ.

Buitenlands corresponderend redactieraadslid
K.J. EIGENHUIS (Nederland)

WIELEWAAL is een uitgave van de Koninklijke Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie DE WIELEWAAL

De vereniging heeft tot doel: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels te bevorderen door alle middelen, o.m. door het oprichten van plaatselijke afdelingen, het houden van studiedagen, het uitgeven van een tijdschrift, het verspreiden van vogelboeken en natuurboeken, het oprichten van natuurreservaten. De vereniging werd in 1933 opgericht door E.H. Fr. Segers. Ze telt nu meer dan 6.000 leden, verdeeld over 52 afdelingen. Een waaier van voordrachten, dia- en filmavonden, lessen, tentoonstellingen, geleide wandelingen, studieprojecten, deelname aan regionale en internationale onderzoeken en inventarisaties, beheerswerken in natuurreservaten, uitstappen en reizen in binnen- en buitenland staat jaarlijks op de agenda. De vereniging heeft niet minder dan 70 natuurreservaten in beheer met een totale oppervlakte van meer dan 4.000 ha, verspreid over geheel Vlaanderen. Ze bezit bovendien een eigen „Wielewaal-huis” te Turnhout waar naast het secretariaat ook een ornithologisch museum, een bibliotheek, vergaderzalen en een boekhandel zijn ondergebracht.

Raad van beheer

Dagelijks bestuur:

H. FRANCKX, voorzitter, Vredelaan 29, 2500 Lier (03/480 47 32)
W. VAN SPAENDONK, ondervoorzitter, Zevenbergen 50, 2500 Lier (03/480 54 24)
F. VAN DEN BROECK, secretaris, De Wilgen 41, 2060 Merksem (03/645 02 52)
J. PEETERS, penningmeester, Hertevoetweg 11, 2958 Weerde (015/61 20 86)

Overige leden:

G. LUYTS, Zilverberkstraat 13, 2300 Turnhout; E. WELLENS, Statiestraat 89, 3900 Lommel;
D. VAN DAELE, Garenmarkt 4 bus 2, 8000 Brugge; J. DHOLLANDER, Bergstraat 5, 2780 St.-Gillis-Waas;
J. VANHEUVERSWYN, Burg. P. Ceuterickstraat 12, 9751 Asper; P. HERROELEN, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek

Technisch adviseur voor de natuurreservaten:

Ir. S. TYS, Beekstraat 16, 2800 Mechelen (015/41 12 78)

LIDMAATSCHAP EN ABONNEMENTEN

België: 450 F. Andere landen: 600 F. Bijlid (zonder abonnement): 50 F.
Administratie: De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout. Giro: 000-0319785-73. Tel.: 014/41.22.52.

Alle briefwisseling in verband met de inhoud van het maandblad dient gericht aan het redactieadres, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout. Briefwisseling aangaande administratie en bestelling van het tijdschrift dient gestuurd naar het secretariaat van de vereniging, Graatakker 11, 2300 Turnhout.

Ons tijdschrift vernieuwd...

Vanaf 1 januari 1986 zal ons tijdschrift enkele wijzigingen ondergaan. Sinds meerdere jaren zoekt de redactie naar een meer aangepaste formule voor ons verenigingsorgaan, waarbij nochtans een aantal essentiële verworvenheden gewaarborgd blijven. Na heel wat overleg en rijp beraad kon de redactieraad een zinvol en haalbaar voorstel formuleren. Enerzijds wilde men tegemoet komen aan de wensen van hen die destijds onze vereniging hebben opgericht, die er meer dan een halve eeuw lang de bezielers en de ruggegraat van waren, en die statutair de hoofddoelstelling van de vereniging gestalte geven: de Vlaamse ornithologen. Anderzijds moest worden ingespeeld op de vraag naar het tot uiting brengen in het tijdschrift van de meer recente verruiming van de doelstellingen van de beweging en de eis tot popularisering van de vogel- en natuurstudie en -bescherming. Ondanks ernstige en volgehouden inzet van hoofdredacteur en redactieraad om zo goed mogelijk te voldoen aan beide verzoeken, gedurende meerdere jaren, bleek de bestaande verschijningsvorm van ons blad hiertoe niet meer geschikt. De oorspronkelijke idee, die aan de basis ligt van de nieuwe formule, werd reeds jaren geleden naar voor gebracht door een van onze meest vooraanstaande Vlaamse veldornithologen, bovendien oud-beheerder van *De Wielewaal* en sinds heel veel jaren redactieraadslid, namelijk apotheker G. Huyskens. Het voorstel met zijn modaliteiten werd sindsdien herhaaldelijk en uitgebreid besproken met de voornaamste medewerkers van de redactie. Op een contactvergadering redactieraad-beheerraad in het voorjaar 1985 werd het uiteindelijk door de aanwezigen unaniem goedgekeurd.

In de toekomst zullen jaarlijks zes tweemaandelijks nummers van *Wielewaal* verschijnen met als hoofddoel de behartiging van de wens om diversifiëring en popularisering. Hoofdredacteur hiervan wordt de huidige voorzitter van de werkgroep natuurbehoud: G. Luyts, Zilverberkstraat 13, 2300 Turnhout. Hij zal in deze functie worden bijgestaan door een door hem samen te stellen en terzake kundige redactieraad. Naast deze zes nummers zullen vier driemaandelijks, uitsluitend ornithologische nummers worden gepubliceerd met de naam *Oriolus*, de wetenschappelijke betiteling van *Wielewaal*. Deze zullen verzorgd worden door de huidige hoofdredacteur, Dr. H. Meeus, en de ornithologen uit de bestaande redactieraad. Zowel *Oriolus* als *Wielewaal* behoren tot dezelfde jaargang en worden door elk lid ontvangen. Vanzelfsprekend richten beide verschijningsvormen van ons tijdschrift zich tot alle *Wielewalers* en blijven zij bestemd voor een breed publiek. Eenheid in verscheidenheid, waarbij zowel de amateur als de professionele onderzoeker, de breed in de natuur geïnteresseerde als de meer gespecialiseerde natuurliefhebber elkaar kunnen ontmoeten, blijft traditiegetrouw zoveel mogelijk gehandhaafd.

Alle bijdragen (artikels, nota's, berichten, illustratiemateriaal, aankondigingen voor de activiteitenkalender, enz...) voor *Wielewaal* dienen gezonden naar de Centrale, Graatakker 11, 2300 Turnhout. Teksten, foto's enz... voor *Oriolus* moeten, zoals in het verleden, gezonden aan Dr. H. Meeus. Beide hoofdredacteurs wonen in Turnhout, de plaats waar de zetel van onze vereniging gevestigd is en waar tevens het blad gedrukt wordt, waardoor vruchtbare samenwerking slechts kan bevorderd worden. Gezien G. Luyts tevens beheerder is wordt ook geregeld contact met de raad van beheer verzekerd.

Hoewel ieder lid de tien tot dezelfde jaargang behorende nummers van ons tijdschrift ontvangt krijgen beide bladen een eigen paginering en vormgeving, dit ondanks het feit dat de jaargangnummering zal blijven doorlopen voor beide, trouw aan hun prestigieus verleden. Hierdoor moet worden afgezien van het postabonnement en zullen in het vervolg de nummers onder omslag verzonden worden. In een van de laatste nummers van elke jaargang zal een voorgedrukt overschrijvingsformulier gehecht worden voor hernieuwing van het *Wielewaal*-lidmaatschap. We rekenen erop dat alle leden dit per kerende post, behoorlijk ingevuld, zullen terugsturen. Daar de werkkalender tweemaandelijks in *Wielewaal* zal verschijnen, wordt van alle afdelingen verwacht dat zij hun berichten voor deze kalender tijdig op de Centrale zullen doen toekomen, namelijk uiterlijk de eerste dag van de maand die de publikatiemaand voorafgaat. Deze aankondigingen dienen, zoals vroeger, ingevuld op de voorgedrukte formulieren, verkrijgbaar op hetzelfde adres.

De redactie hoopt met deze formule nieuwe mogelijkheden te bieden en nieuwe perspectieven te openen die de naam en faam van ons blad en onze vereniging slechts zullen vergroten, ten bate van de vogel- en natuurstudie en -bescherming in Vlaanderen.

Dr. H. Meeus, hoofdredacteur
H. Franckx, algemeen voorzitter

Proloog

Ik kreeg van 't licht een zoen
van nachtegaal de toverfluit
in 't riet het ei van waterhoen
de karper uit de fuik
ik puurde honig als de dagpauwoog
en nam een korrel lach bij elk ontbijt
Pallierter schreef mij een proloog
voor deze bonte wereld
ik bouwde een huis in Vlaanderen
— daar hoor ik 't liefst de merel —
als intermezzo tussen tijd en eeuwigheid.

Fernand Florizoone

uit: Tussen Kriek en Wielewaal, 1958

De Liereman.

Evolutie van het broedvogelbestand sinds 1944

Willem Paulussen

De Liereman, gelegen in de Kempense gemeente Oud-Turnhout, is een natuurreservaat van ongeveer 170 ha. groot.

Eigenaar is eveneens de gemeente Oud-Turnhout, die het in 1859 bij zijn oprichting van de stad Turnhout ontving.

De landbouwontginningen van de omliggende heidegebieden, hebben na 1944 het verlandingsproces van De Liereman versneld.

De ontwatering, met de daaropvolgende verlandingsproces, had een belangrijke invloed op de oorspronkelijke fauna en flora.

Het rietveen, dat 3/10 van de totale oppervlakte innam, verdween en waterwilg en berk konden er welig opschieten.

Het elzenbroek, dat eveneens 3/10 van 't terrein in beslag nam, heeft standgehouden.

Het hoogveengebied, dat 2/10 innam, werd overwoekerd door berk en grove den.

Het droge heidegebied, dat ook 2/10 van 't gebied besloeg, onderging een eender lot als het hoogveengebied.

Het gemeentebestuur van Oud-Turnhout heeft de laatste jaren grote inspanningen verricht om de grondwaterspiegel op een hoger peil te brengen.

De gemeente bouwde op de Lieremanloop een eerste stuw in juli 1978 en een tweede in augustus 1984.

De Lieremanloop kan alsoo buiten haar oevers treden en het gehele gebied bespoelen.

Deze ingreep moet beletten dat de Liereman ontaardt in een ondoordringbaar bos.

Na enkele jaren zal de Liereman dan het uitzicht verkrijgen dat vergeleken kan worden met het uitzicht op het tijdstip van de klassering als natuurmonument, in 1940.

Soorten broedvogels

Dodaars *Tachybaptus ruficollis*: Een enkel broedpaar op de grote plas in 1944; nadien verdween deze soort.

Purperreiger *Ardea purpurea*: Een nest met drie grote jongen op 16 juni 1983.

De Liereman in de dertiger jaren...

Roerdomp *Botaurus stellaris*: Deze soort was tot 1961 broedvogel in de rietvelden. Eén paartje.

Wilde Eend *Anas platyrhynchos*: Veertig broedparen waren er steevast aanwezig.

Wintertaling *Anas crecca*: Voorheen even talrijk als de Wilde Eend, maar deze soort is teruggevallen tot 15 paren.

Zomertaling *Anas querquedula*: Laatste broedgeval in 1944.

Slobeend *Anas clypeata*: In 1963 waren er drie broedparen. Later was er geregeld één paar. De laatste jaren is de Slobeend niet regelmatig aanwezig.

Buizerd *Buteo buteo*: In 1981, 1982 en 1983 broedde er één paar in het reservaat. In 1984 was hij afwezig.

Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*: Van 1944 tot 1954 was hij er broedvogel; ontbrak in 1955 en 1956; opnieuw aanwezig van 1957 tot 1961 om nadien onregelmatig weer te keren. Laatste broedsucces in 1976.

Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus*: In 1944 broedde hij op 5 eieren. In 1954 had één mannetje twee wijfjes die respectievelijk vier en drie jongen grootbrachten. Later kwam hij er niet

meer voor. De Liereman is wel een vast overwinteringsgebied van deze soort.

Grauwe Kiekendief *Circus pygargus*: Van 1944 tot 1954 was er steeds een broedpaar aanwezig.

Torenvalk *Falco tinnunculus*: Gewoonlijk twee broedparen en in muisarme jaren slechts één paar.

Korhoen *Tetrao tetrix*: Tot 1960 was er een grote populatie, ruim dertig exemplaren en minstens vijftien broedende hennen. Ze zonk weg naar een totaal dieptepunt in 1984.

Patrijs *Perdix perdix*: Eén enkel paar in 1957.

Fazant *Fasianus colchicus*: Een heel gewone broedvogel.

Waterral *Rallus aquaticus*: Tussen 1950 en 1960 was de Waterral talrijk in de riet- en gagelvelden, maar de verlanding reduceerde ten gevolge van de verlanding.

Waterhoen *Gallinula chloropus*: Deze soort was eerder talrijk maar is praktisch verdwenen ten gevolge van de verlanding.

Scholekster *Haematopus ostralegus*: Drie tot vier broedparen verblijven in de akkerlanden van de Liereman. Deze toestand is al een tiental jaren gestabiliseerd.

Jonge Scholeksters *Haematopus ostralegus*

Foto: J. Mostmans en H. Meeus

Kievit *Vanellus vanellus*: Deze soort is in de heiden en vennen een onregelmatige broedvogel, maar hij is talrijk in de belendende weilanden.

Watersnip *Gallinago gallinago*: Ze werd slechts tweemaal broedend aangetroffen, namelijk in 1965 en 1966. In 1979 werden twee broedgevallen vastgesteld in de aanpalende natte weiden (meded. J. Mostmans, C. Goossens en H. Meeus).

Wulp *Numenius arquata*: De Liereman was een uniek midden met minstens 35 broedparen. De regressie van de laatste jaren is niet zo spectaculair als men het aantal broedparen meetelt dat zich vestigde in wei- en akkerland van de aangrenzende gebieden.

Grutto *Limosa limosa*: Tot 1956 waren er een dertigtal paren geconcentreerd in gezellige nederzettingen van 14, 7, 5 en 4 paren. De Grutto verdween volledig uit het reservaat maar vestigde zich in de omliggende weilanden met 15 tot 20 paartjes. In 1980 waren er uitzonderlijk 29 paren.

Tureluur *Tringa totanus*: Tot 1949 waren er twee broedparen, maar sindsdien broedt de soort er niet meer.

Kokmeeuw *Larus ridibundus*: In 1954 was er een begin van kolonie met een tiental paren. Ze keerden nooit weer.

Zwarte Stern *Chlidonias niger*: In 1954 waren er 21 broedparen met concentraties van 16, 3 en 2 paren. Voorheen kwamen ze daar niet voor. In 1963 kwam er een nieuwe invasie met drie concentraties van respectievelijk 11, 3 en 2 nesten.

Tijdens dit laatste invasiejaar was de Zwarte Stern nog goed vertegenwoordigd in de Turnhoutse Kempen:

Turnhout, Zandven, met 21 paren,
Turnhout, Peerdsven, met 9 paren,
Merksplas, Heikant, met 13 paren,
Beerse, Kleiputten, met 14 paren,
Sint-Lenaarts, Kleiputten, met 13 paren,
Weelde, Overheide, met 4 paren,
Ravels, Kijkverdriet met 2 paren,
Baarle-Hertog, 3 paren,

Turnhout, Zwart Water, 1 paar,
Arendonk, Goorke, 1 paar (meded. J. Vercaigne)
Twee andere vaste kolonies waren toen wegens landbouwontginningen verdwenen:
Kasterlee, Grootreesgoor, met 12 paren en
Zondereigen, Strikkeven, met 13 paren.

Holenduif *Columba oenas*: Ze broedde in 1980 in een weidestal.

Houtduif *Columba palumbus*: Deze soort is een gewone broedvogel.

Tortelduif *Streptopelia turtur*: Ze was voorheen talrijk, maar in 1984 waren er nog een viertal paren.

Koekoek *Cuculus canorus*: Deze soort is zo goed

als verdwenen. De waardvogel, de Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* komt er niet meer voor.

Ransuil *Asio otus*: Twee broedparen die de laatste jaren weinig jongen grootbrengen.

Velduil *Asio flammeus*: In 1956 en 1984 werden jagende Velduilen waargenomen, die, bij valavond, met prooi het reservaat invlogen.

Nachtzwaluw *Caprimulgus europaeus*: In 1976 was er één broedpaar.

Groene Specht *Picus viridis*: Twee, soms drie broedparen.

Grote Bonte Specht *Dendrocopos major*: Vijf broedparen in 1984.

Kleine Bonte Specht *Dendrocopos minor*: Ze was één enkele maal succesvol broedvogel in 1956.

Zwarte Specht *Dryocopus martius*: Onregelmatige broedvogel, nu eens broedt er een paar in het reservaat en dan weer eens even buiten het gebied.

Boomleeuwerik *Lullula arborea*: Deze soort broedde er tot 1975 en dan slechts één paartje.

Veldleeuwerik *Alauda arvensis*: Enkele broedparen in de weiden van het reservaat.

Boompieper *Anthus trivialis*: Eén van de meest gewone broedvogels tot 1970. Hij kende daarop een zware inzinking, maar bleek herop te leven in 1983 en 1984.

Graspieper *Anthus pratensis*: Hij was broedvogel in het echte heidegebied, maar is nu verdwenen.

Witte Kwikstaart *Motacilla alba*: Enkele broedparen in de geschikte biotopen.

Gele Kwikstaart *Motacilla flava*: Eertijds broedvogel in gering aantal in de buntgrasbossen van de heidevennen. Deze soort is totaal verdwenen.

Klapekster *Lanius excubitor*: Vanaf 1944 tot 1961 waren er steeds twee broedparen. Deze soort broedde er nog in 1974 en in 1975.

Winterkoning *Troglodytes troglodytes*: Talrijke broedvogel.

Heggenus *Prunella modularis*: Enkele broedparen.

Grote Lijster *Turdus viscivorus*: Onregelmatige broedvogel, maar af en toe broedt er één paar.

Zanglijster *Turdus philomelos*: Gewone broedvogel.

Merel *Turdus merula*: Gewone broedvogel.

Tapuit *Oenanthe oenanthe*: Tot 1950 was de Tapuit een gewone broedvogel. Hij verdween als broedvogel uit de streek.

Roodborsttapuit *Saxicola torquata*: Twee broedparen aan de rand van het gebied. Hij was nooit talrijker.

Gekraagde Roodstaart *Phoenicurus phoenicurus*: Twee broedparen.

Nachtegaal *Luscinia megarynchos*: Tot 1960 een tiental paren. Daarna verdween hij tijdelijk en in 1983 en 1984 waren er weer 3 paren.

Blauwborstje *Luscinia svecica*: Deze soort was er nooit talrijk hoewel er grote gagelvelden voorhanden waren. Momenteel zijn er 5 broedparen.

Roodborstje *Erithacus rubecula*: Is er talrijke broedvogel.

Sprinkhaanrietzanger *Locustella naevia*: Tot 1960 algemene broedvogel, maar nu volkomen verdwenen.

Snor *Locustella luscinioides*: Tussen 1944 en 1960 waren er een achttal zangposten. Deze soort is ook totaal verdwenen.

Kleine Karekiet *Acrocephalus scirpaceus*: Eertijds een tiental paren in de rietvelden. Na 1960 door de verlanding teruggedrongen tot het nulpunt.

Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*: De meest gewone broedvogel tot 1968. Met de verlanding totaal verdwenen uit de streek.

Bosrietzanger *Acrocephalus palustris*: In 1961 waren er twee paren, later niet meer opgemerkt.

Tuinfluitier *Sylvia borin*: Was er eertijds gewoon maar is er totaal verdwenen.

Zwartkopgrasmus *Sylvia atricapilla*: Enkele paren in de droge terreinen.

Grasmus *Sylvia communis*: Eertijds vrij gewoon, is ze nu totaal verdwenen als broedvogel.

Fitis *Phylloscopus trochilus*: Is er altijd een talrijke broedvogel geweest.

Tijftjaf *Phylloscopus collybita*: Altijd een talrijke broedvogel geweest.

Koolmees *Parus major*: Gewone broedvogel.

Pimpelmees *Parus caeruleus*: Gewone broedvogel.

Zwarte Mees *Parus ater*: Gewone broedvogel in de dennen van 't gebied.

Kuifmees *Parus cristatus*: Zeven paren in de dennen van 't terrein.

Matkopmees *Parus montanus*: Tot 1964 de talrijkste broedvogel van het reservaat. Deze soort zit op een dieptepunt.

Staartmees *Aegithalos caudatus*: Tientallen broedparen tot 1965. Is teruggedronnen tot een drietal paren.

Boomkruiper *Certhia brachydactyla*: Enkele paren in de gemengde bossen.

Geelgors *Emberiza citrinella*: Was broedvogel in klein aantal in de randgebieden; komt momenteel niet meer voor.

Rietgors *Emberiza schoeniclus*: Deze soort was er zeer talrijk maar gaat naar een dieptepunt.

Kneu *Carduelis cannabina*: Was steeds talrijk in

De Liereman, anno 1984

Foto: H. Meeus

heiden en gagelveld.

Goudvink *Pyrrhula pyrrhula*: Twee tot drie paren kwamen er voor tot 1968.

Vink *Fringilla coelebs*: Gewone broedvogel die in 1970 was teruggedronnen naar een dieptepunt. Deze soort is aan heropleving toe.

Spreeuw *Sturnus vulgaris*: Enkele paren, broedend in spechtgaten.

Wielewaal *Oriolus oriolus*: Is er nooit talrijk geweest; maximum vier broedparen.

Zwarte Kraai *Corvus corone*: Een soort die de laatste jaren sterk uitbreidde. Er broeden zeven paren.

Ekster *Pica pica*: Een drietal paren broeden in het reservaat.

Gaai *Garrulus glandarius*: De stand wisselt van jaar tot jaar. Maximaal een zestal broedparen.

Slotbeschouwing

In veertig jaar is het aantal broedende vogelsoorten gehalveerd en de roem van De Liereman is weggedeemsterd.

Dit moeten we echter ook beamen voor andere gebieden in ons land die eertijds eveneens op een grote verscheidenheid van broedvogels mochten bogen.

W. Paulussen, Kapelweg 108, B-2300 Turnhout.

ontvangen op 2 februari 1985

Jaarverslag Zeezoogdieren 1983 en 1984

John van Gompel

1983

Geen waarnemingen of vondsten van Walvisachtigen *Cetaceae* aan onze kust in 1983, wel een reeks waarnemingen van Zeehonden *Phocidae*, waarvan opnieuw gedurende langere tijd pleisterende exemplaren. In alle gevallen gaat het om de Gewone Zeehond *Phoca vitulina*.

Chronologisch overzicht van de waarnemingen:

— De jonge zeehond, die vanaf december 1982 in het havengebied te Blankenberge aanwezig was, werd daar zeker nog tot eind februari waargenomen (F. Beidts, D. Content, J. van Gompel e.a.). M. Loeys zag het dier ook zwemmen op het Blankenbergs vaartje, dat via een sluis in verbinding staat met de haven. Op 3 januari en 3 februari werden er met zekerheid twee exemplaren samen waargenomen. Het tweede bleef niet continu aanwezig. Vanaf maart verplaatste het overwinterende exemplaar zich naar Zeebrugge (5 km NO), wellicht verstoord door de toenemende toeristische drukte. Twee maanden lang werd het hier waargenomen, zwemmend, of rustend op het strand. Na verloop van tijd werd het schuwer, bij benadering vluchtte het onmiddellijk naar zee. Op 17 april werd het 's morgens aangevallen door honden, waarop we besloten het te vangen en naar veiliger oorden over te brengen. Dit lukte pas 's avonds, het werd dezelfde nacht overgebracht naar de zeehondecrèche van Pieterburen bij Groningen. Het betrof een jong vrouwelijk dier (geboren de vorige zomer) van 25 kg en 1,2 m lang. Naast de kwetsuren door de beton, bleek

het ook aan één oog blind, en besmet met longwormen. Het zou echter vrij snel herstellen. Dit geval toont aan hoe moeilijk het zou zijn voor zeehonden, om zich opnieuw aan onze kust te vestigen.

- Op 4 januari werd een zeehondje zwemmend waargenomen voor Knokke. Het betrof waarschijnlijk het tweede exemplaar dat de vorige dag in Blankenberge was gezien.
- Op 12 januari strandde een jong ex. (80 cm, 20 kg) te Mariakerke, vanwaar het werd overgebracht naar het Rijksstation voor Zeevisserij te Oostende. Het werd dezelfde dag overgebracht naar Pieterburen, en kon reeds in het voorjaar worden vrijgelaten in de Waddenzee.
- Op 20 april werd een zeehond waargenomen zwemmend voor het strand te Nieuwpoort (J. Jacques).
- Op 15 december spoelde een volwassen dier in staat van ontbinding aan in De Panne. In *Marswin*, het mededelingsblad van de Vlaamse Vereniging voor de Bestudering van Zeezoogdieren, werd nadien gemeld dat er op 15 december een zeehond was waargenomen in De Panne, vermoedelijk slaat dit bericht op dezelfde vondst.
- Op 19 december werd van 14.30 tot 17.00 u. een jonge zeehond waargenomen door de heer Vande Velde te Knokke. Het dier kwam er een paar keer rusten op het strand en scheen zeer levendig.
- Eveneens op 19 december verbleef een tweede jong dier van $\pm$ 20 kg, 60 cm verder, voor De Panne. Ook dit dier was levendig en kwam in de namiddag op het strand (*meded.* Rijksstation voor Zeevisserij).

Gewone Zeehond *Phoca vitulina* in haven Blankenberge - februari 1983

Foto: J. van Gompel

Een buitengewoon jaar wat het aantal waarnemingen en vondsten van Walvisachtigen betreft: 5 vondsten en 2 waarnemingen, behorend tot 6 verschillende soorten. Daarnaast waren er ook in 1984 weer een aantal waarnemingen van zeehonden; zoals vorige jaren waren jonge exemplaren soms gedurende langere tijden aanwezig in de winter.

Overzicht van de waarnemingen:

Cetaceae:

1. Op 25 februari werd door een Nieuwpoortse vissersboot in de omgeving van de Noordhinder, d.i. op ongeveer een 60 km ten NW van onze kust, een dolfinachtige gevangen, en te koop gesteld in de vismijn van Oostende. Het dier werd er verkocht aan een vishandelaar uit Brussel, die het wou tentoonstellen in zijn winkel. Het kon er na een hele zoektocht worden teruggevonden, en werd door Dr. W. de Smet gedetermineerd als een Witsnuitdolfijn *Lagenorhynchus albirostris*. Het betrof een nog niet volledig volgroeid exemplaar met een enigszins afwijkende kleur, waardoor eerst aan een Witzijdedolfijn werd gedacht. De uiteindelijke determinatie gebeurde aan de hand van de tanden. In de maag bevonden zich o.m. visgraten en een vogelschedel. De Witsnuitdolfijn leeft in soms grote scholen (tot 1500 ex.) in de Noordzee. Van onze kust zijn twee gevallen bekend uit de vorige eeuw, en verder twee recentere strandingen: een stervend exemplaar te Zeebrugge in 1968, en een dood ex. te Wenduine in 1969. (De Smet, 1974 en 1981).
2. Op 3 maart strandde te Westende een dode Bruinvis *Phocoena phocoena* (P. en B. Opstaele). Het dier werd overgebracht naar Nieuwpoort en verder naar het K.B.I.N. te Brussel. Het betrof een vrouwtje van 1,35 m. lengte. In *Marswin* werd deze vondst vermeld als afkomstig van Wenduine. De Bruinvis is de talrijkste *Cetacea* aan onze kust, de vorige waarneming dateert van april 1982 (Van Gompel, 1983a).
3. Op 10 maart strandde te De Panne een Gewone Dolfijn *Delphinus delphis* (G. Rappé). Het betrof een mannelijk dier van 2,2 meter lang en al in staat van ontbinding. Blijkbaar waren er al pogingen gebeurd om het dier weg te slepen, het had nl. een touw rond de staart. Ook dit dier werd overgebracht naar het K.B.I.N. De Gewone Dolfijn komt voornamelijk voor in de warmere en gematigde zeeën. Bij ons is de soort zeldzaam: een zestal oudere vondsten, van de vorige eeuw en de eerste helft van onze eeuw, zijn bekend; alle met onzekere herkomst.
4. Op 18 maart werd om 17.00 uur door de bemanning van „De Tuimelaar”, het vaartuig van de officiële reddingsdienst van Cadsand, een walvisachtige waargenomen, naar het ZW zwemmend voor onze kust. Het dier was ongeveer 5 meter lang en wit van kleur, wat liet vermoeden dat hier opnieuw een Witte Dolfijn of Beloega *Delphinapterus leucas* werd waargenomen. Dit werd nadien bevestigd toen bleek dat begin maart inderdaad ook een Beloega werd waargenomen op de Oosterschelde in Zeeland. Ook op 11 januari 1982 was er een waarneming van een Beloega op de Schelde (Van Gompel, 1982). Deze arctische soort werd voordien slechts eenmaal in ons land gemeld, nl. in 1711, eveneens op de Schelde (De Smet, 1974).
5. Op 1 juni vonden wandelaars een dode Bruinvis *Phocoena phocoena* van $\pm 1,20$ meter lang, op het strand te Nieuwpoort. Het dier werd er door onbekenden verwijderd en kon niet worden teruggevonden.
6. Op 10 augustus zag Y. Baptiste, tijdens een trektelling vanop het staketsel te Blankenberge, van 7.30 tot 7.42 uur, een vermoedelijke *Cetacea* voorbijzwemmen op ongeveer 100 meter voor de kust. Het betrof duidelijk een groot beest, waarvan een deel (de kop?) telkens een tweetal minuten bovenkwam, in totaal een drietal keer. Het werd achtervolgd door Zilvermeeuwen, waarvan er een op een bepaald ogenblik op het bovenkomend deel neerstreek en erop pikte, waarop het onmiddellijk onderdook. Het bovenstekend deel, waarop de meeuw was neergestreken, had ongeveer de bolronde vorm van een kop, was even breed of zelfs iets breder dan de lengte van een Zilvermeeuw (50 cm), donkergrijs, en er waren geen ogen zichtbaar. Het verplaatste zich naar het ZW, dook recht naar boven en onder, er was ook geen vin zichtbaar. Uit deze beschrijving kwamen wij tot het besluit dat de enige mogelijkheid was dat hier een Butskop of Hille *Hyperoodon ampullatus* zou zijn waargenomen, die inderdaad een zeer gewelfd voorhoofd heeft. De manier van zwemmen, en de achtervolging door meeuwen, wijzen er dan wel op dat het dier ziek of erg verzwakt moet zijn geweest. Opmerkelijk genoeg, spoelde een maand later, nl. op 10 september, een dode Butskop aan te Breskens (30 km ten NO van Blankenberge). Het dier had een lege maag en veel parasieten op de huid, wat er op wees dat het, vooraleer te sterven, al een hele tijd verzwakt moet zijn geweest (*meded.* W. de Smet). Vermits zeezoogdieren soms wekenlang kunnen ronddrijven vooraleer ze ergens aanspoelen, lijkt het ons zeer aanneemlijk en zelfs waarschijnlijk dat het hier om hetzelfde dier ging, dat in Blankenberge werd waargenomen. De Butskop of Hille is vrij zeldzaam in de zuidelijke Noordzee. Bij ons was er een vangst in de

Jonge Gewone Vinvis *Balaenoptera physalus* - Nieuwpoort 18 september 1984

Foto: J. van Gompel

Schelde in de vorige eeuw, en twee vondsten aan de kust, respectievelijk in 1921 en 1925 (De Smet, 1981).

7. Op 17 september werd door de bemanning van de jetfoil „Princes Clementine” een rondrijvende dode walvis opgemerkt in de buurt van de Nieuwpoortbank. Het dier werd, na contactname met het Rijksstation voor Zeevisserij, door de loodsboot binnengesleept in de haven van Nieuwpoort. Na een dag te zijn tentoongesteld op de plaatselijke kuisbank, werd het dan ter plaatse begraven. Het betrof een jonge, mannelijke Gewone Vinvis *Balaenoptera physalus* van 7,90 meter lengte, en al in tamelijke staat van ontbinding. Dit dier was al minstens 2-3 weken dood en kan al van ver in de Noordzee afkomstig zijn geweest. De Gewone Vinvis is een pelagische soort, volwassen dieren bereiken 20 tot 25 meter. In 1976 strandde een exemplaar te Zeebrugge, daarvoor was er een stranding in 1939 in Oostduinkerke (De Smet, 1974).

Robben (*Phocidae*): uitsluitend waarnemingen van de Gewone Zeehond *Phoca vitulina*.

- op 16 januari werd een van het strand wegzwemmende zeehond gezien te De Panne. Volgens J. Jacques betrof het een duidelijk groter exemplaar, dan deze die op dezelfde plaats werd waargenomen in december.
- op 27 januari bevond zich een zeehond op het strand tussen Oostende en Bredene (*meded. Rijksstation voor Zeevisserij*). De volgende dag werd het dier opgemerkt te Oostende. Het betrof een volwassen dier van om en bij de 100 kg. De plaatselijke brandweer probeerde het te vangen, het kon echter in zee vluchten. Mogelijk was het hetzelfde dier als het vorige in De Panne.
- op 1 oktober vond Y. Baptiste een dood zeehondje te Duinkerke (20 km over de Franse grens). Het was al minstens een paar weken dood. Alhoewel dus niet aan onze kust, willen we het toch vermelden omdat het het enige geval is van de laatste twee jaar, van de typische nazomerperiode, waarin telkens afgedwaalde en meestal zieke, gespeende jongen aan onze kust worden opgemerkt.
- vanaf 25 oktober werd verscheidene keren een jong zeehondje (ongeveer 80 cm lang) opgemerkt aan de oostkant van de nieuwe havendam te Zeebrugge. Waarnemingen o.m. op 25 oktober (S. Brinkman), 26 oktober (J. van Gompel), half november (sport vissers), 2 december (R. van Torre).
- op 16 en 23 december werd telkens te De Panne een jong zeehondje van ongeveer een meter lengte waargenomen. Vermoedelijk hetzelfde dier was al vanaf eind november gezien in Duinkerke. Vanaf december waren in

Duinkerke zelfs minstens drie exemplaren aanwezig, waarvan zeker 1 volwassen (*meded.* Y. Baptiste).

Besluit:

Wat de *Cetaceae* betreft was 1983 een uitzonderlijk kalm jaar, zonder waarnemingen; 1984 daarentegen was uitzonderlijk goed: 5 vondsten en 2 waarnemingen; 4 ervan in minder dan een maand (van 25.2 tot 18.3), wat mogelijk te maken had met de lange stormperiode in februari 1984. In diezelfde periode waren er o.m. ook in Frankrijk een abnormaal groot aantal strandingen.

In verband met deze waarnemingen, is het vermeldenswaard dat een uitbreiding van het internationaal onderzoek naar de stranding van *Cetaceae* in het vooruitzicht wordt gesteld, waarvoor ook de gegevens van onze kust zullen gebruikt worden.

Door recent wetenschappelijk onderzoek is men namelijk een duidelijker beeld gaan krijgen van de trekroutes van zeezoogdieren, die zich, voor hun verplaatsingen, oriënteren op de geomagnetische velden, waarvan zij de krachtlijnen zeer precies blijken te volgen.

In het magnetisch veld van de aarde kunnen zich plaatselijk storingen voordoen, o.m. door de aanwezigheid van ferrometalen in de aardkorst. Dit kan zelfs kompasafwijkingen veroorzaken; vandaar dat dergelijke plaatsen ook zijn aangeduid op navigatiekaarten.

Het magnetisch veld van de aarde is zeer dynamisch, en kan ook kortstondige storingen vertonen, gekend als „magnetische stormen”.

Uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt dat er een rechtstreeks verband bestaat tussen storingen in het aardmagnetisme en het stranden van levende, eventueel verzwakte, zeezoogdieren. Deze strandingen hebben namelijk bijna steeds plaats op welbepaalde plaatsen met gemeenschappelijke geomagnetische kenmerken, bijvoorbeeld op plaatsen waar een dal in het plaatselijk magnetisch veld loodrecht op de kust loopt (Klinowska, 1984 a en 1984 b).

Voor zo'n onderzoek is het uiteraard belangrijk dat de gegevens voldoende gedetailleerd zijn. Vandaar ook het belang van jaarverslagen, waarin alle noodzakelijke gegevens kunnen worden samengevat, en meteen ook alle fouten uit persberichten en sommige tijdschriften kunnen worden gecorrigeerd. Dit wordt geïllustreerd door de vroegere publikaties waarin overzichten worden gegeven van de waarnemingen van de vorige eeuw en de eerste helft van onze eeuw: van de grote meerderheid van de gevallen, vooral van door vissers aangevoerde exemplaren, is de herkomst onzeker. Soms werden die dieren ver van onze kust gevangen: in Blankenberge bijvoorbeeld waren de door de vissers in hun ruilhandel gebruikte bruinvissen,

soms afkomstig van de kusten van Denemarken (Auguin, 1898).

Bij de *Phocidae* (Robben) was de Gewone Zeehond *Phoca vitulina* regelmatig aanwezig. Opvallend is het groter aantal waarnemingen van adulten: 1 dood in 1983, 1 waarneming in De Panne en mogelijk dezelfde later in Oostende begin 1984, en ook een adult exemplaar bij het overwinterend groepje in Duinkerke-De Panne eind 1984.

Voordien, van 1966 tot 1982, hadden er, op een kleine 100 waarnemingen, slechts drie met zekerheid betrekking op volwassen dieren.

De Gewone Zeehond wordt stilaan een vaste wintergast aan onze kust: na de overwintering, voor het eerst sinds vele jaren, van een exemplaar te Blankenberge in de winter 1981-1982, was dit opnieuw het geval op dezelfde plaats in 1982-1983. Het nu aanwezige dier kreeg er zelfs tijdelijk het gezelschap van een tweede exemplaar. In beide winters verlieten de zeehonden hun pleisterplaats door de toenemende verstoring in het voorjaar. Tijdens de winter 1983-1984 verbleef minstens 1 exemplaar bij De Panne, en was er ook een waarneming in Knokke. Tijdens de winter 1984-1985 was er zowel overwintering te Zeebrugge als bij De Panne.

Dit laatste exemplaar behoorde zeer waarschijnlijk bij het groepje dat in Duinkerke verbleef. Betreffende Duinkerke beschikken we spijtig genoeg over geen gegevens van vroegere jaren; mogelijk verbleven er ook toen al zeehonden in die omgeving.

In een studie van vroegere en recente waarnemingen, en de evolutie van de zandbanken voor onze kust, kwamen we tot het besluit dat de enige geschikte plaats voor een eventuele toekomstige hervestiging van zeehonden aan onze kust, te situeren is ter hoogte van de Frans-Belgische grens (Van Gompel 1983 b). Bovenstaande gegevens schijnen deze optie te bevestigen.

We willen dit verslag besluiten met een oproep aan allen die een waarneming of vondst zouden doen van een zeezoogdier of zeehond, hiervan melding te doen bij ondergetekende (tel.: 050.415541). In geval van nog levende dieren, uiteraard best zo vlug mogelijk.

Samenvatting

In 1983 waren er geen waarnemingen of strandingen van Walvisachtigen *Cetaceae* aan de Belgische kust. 1984 daarentegen was een zeer goed jaar: 5 vondsten en 2 waarnemingen, 4 ervan in minder dan een maand:

25 februari 1984: 1 Witsnuitdolfijn *Lagenorhynchus albirostris* gevangen door vissers op 60 km ten NW van kust.

3 maart 1984: 1 dode Bruinvis *Phocoena phocoena* gestrand te Westende.

10 maart 1984: 1 Dolfijn *Delphinus delphis* dood, gestrand in De Panne.

18 maart 1984: 1 Beloega *Delphinapterus leucas* waargenomen, naar het ZW zwemmend voor de kust.

1 juni 1984: 1 dode Bruinvis *Phocoena phocoena* gestrand te Nieuwpoort.

10 augustus 1984: vermoedelijke waarneming van een Butskop *Hyperoodon ampullatus* zwemmend voor Blankenberge. Een dood exemplaar strandde later te Breskens (Nl.).

17 september 1984: 1 dode juveniele Gewone Vinvis *Balaenoptera physalus*, drijvend voor de kust.

Bij de Robben *Phocidae* was de Gewone Zeehond *Phoca vitulina* regelmatig aanwezig: jaarlijkse overwintering van 1 à 2 jonge exemplaren, verder verscheidene waarnemingen en strandingen, ook enkele adulten.

Bibliografie

- Auguin, 1898. *Les plages belges*. Paris, Librairie Le Soudier.
- De Smet W., 1974. Inventaris van de Walvisachtigen van de Vlaamse kust en de Schelde. *Bulletin K.B.I.N.* 50.1.
- De Smet W., 1981. Gegevens over de Walvisachtigen van de Vlaamse kust en Schelde, periode 1969-1975. *Bulletin K.B.I.N.* 53.4.
- Klinowska, 1984 a. Interpretation of the U.K. Cetacean stranding records. *Rep. Int. Whal. Commn.* 36.09
- Klinowska, 1984 b. *The Cetacean magnetic sense - evidence from strandings*. *Research on Dolphins*. Oxford University Press. In druk.
- Van Gompel J., 1982. Jaarverslag Zeezoogdieren 1981. *Wielewaal* 48: 263-266.
- Van Gompel J., 1983 a. Jaarverslag Zeezoogdieren 1982. *Wielewaal* 49: 314-316.
- Van Gompel J., 1983 b. Zullen zich opnieuw zeehonden

vestigen aan onze kust? *Natuurreservaten* 5: 162-165.

Summary

No observations or strandings of Cetaceans at the Belgian coast in 1983; 1984 on the contrary was a very good year: 5 strandings and 2 observations, 4 of them in less than a month:

25 February 1984: 1 White-beaked Dolphin *Lagenorhynchus albirostris* caught by fishermen, 60 km NW from the coast.

3 March 1984: 1 dead Common Porpoise *Phocoena phocoena* stranding at Westende.

10 March 1984: 1 dead Common Dolphin *Delphinus delphis* stranding at De Panne.

18 March 1984: observation of a Beluga *Delphinapterus leucas* swimming to the SW before the coast.

1 June 1984: 1 dead Common Porpoise *Phocoena phocoena* stranding at Nieuwpoort.

10 August 1984: a probable observation of a Bottle-nosed Whale *Hyperoodon ampullatus* at Blankenberge, a dead one was stranding later on at Breskens (Netherlands).

17 september 1984: 1 dead, juvenile Common Rorqual *Balaenoptera physalus* before the coast at Nieuwpoort.

With the *Phocidae*, the Common Seal *Phoca vitulina* was regularly present: 1 or 2 young specimens wintering each year, different observations and strandings, also a few adults.

Dr. J. van Gompel, J. de Troozlaan 53, B-8370 Blankenberge

ontvangen op 20 april 1985

Foto: M. Jochems-Nelis

Knoflookpadden *Pelobates f. fuscus* Laur. in het natuurreservaat De Maten te Genk (provincie Limburg) in 1984

Joël Burny

The Spadefoot-Toad *Pelobates f. fuscus* Laur. in the nature reserve „De Maten” at Genk (province of Limburg) in 1984

Met amper een twintigtal gekende vindplaatsen, waarvan lang niet zeker is of ze nog wel allen bezet zijn, is de Knoflookpad de zeldzaamste Belgische amfibie (Bergmans, Parent & De Fonseca in Sparreboom, 1981). Het areaal ervan heeft zich sedert de vorige eeuw erg verkleind, en op één vindplaats bij de Hene (la Haine) na heeft de soort het gehele westelijke Scheldebekken verlaten (Parent, 1982; Rappé, 1982).

Het is een gravende soort, die hier te lande zandige substraten opzoekt. Voor een succesvolle voortplanting heeft de Knoflookpad bovendien mesotroof of eutroof water nodig. Hierdoor was zijn verspreiding in de Kempen en in de oosthelft van Nederland hoofdzakelijk beperkt tot de beek- en riviervalleien. Nu is dit ten gevolge

van het massaal gebruik van kunstmeststoffen niet meer het geval. De soort koloniseert momenteel zowel op de Hoge Kempen (Burny, 1984a) als in de Nederlandse provincie Zuid-Limburg (Lenders, 1984) een aantal kunstmatig eutroof geworden niet in of nabij valleien voorkomende waterlichamen. Verzuring van het water, zoals nu in de Kempen ten gevolge van de zure neerslag algemeen optreedt (Van Straaten, 1984) kan op termijn zeer nadelige gevolgen hebben voor de stand van deze soort, omdat de legsels ervan zich in oligotroof water niet meer zullen kunnen ontwikkelen (Strijbosch, 1979).

In een vorige bijdrage (Burny, 1984b) was erop gewezen dat in 1983, ondanks intens zoekwerk, de Knoflookpad niet was teruggevonden in De

Tekening: R. Willockx

Maten te Genk. De soort was uit Genk gemeld door Bamps (1894) en was er in 1970 gevonden door M. Poll.

In 1983 was er, naar analogie met een — zeer betrekkelijk — succesrijke methode elders in de Kempen toegepast, auditief naar de soort gezocht. De paarroep werd echter niet gehoord.

In 1984 is er in het landduingebied van het reservaat 's nachts met behulp van een sterke lamp uitgebreid naar de Rugstreeppad *Bufo calamita* gekeken (Burny, in voorbereiding). Er zijn aldus, behalve in juli, waarnemingen verricht

van einde maart tot einde oktober. Ter gelegenheid van deze nachtexcursies in de landbiotoop van de Rugstreeppad, plantensociologisch te omschrijven als het *Spergulo-Corynephorum* (Westhoff & Den Held, 1975), zijn tussen 22 april en 23 augustus tijdens 19 nachtexcursies in totaal 17 onvolwassen Knoflookpadden gevonden. In de maanden mei en juni stonden vier landvallen open in het landduingebied. In drie ervan werden er nog zes onvolwassen dieren en een adult wijfje gevangen. De vangstdata en de maatnamen worden hieronder samengevat.

datum	volwassen	onvolwassen	lengte snuit-anus	gewicht
22.04.84		1	35 mm	5,6 gram
02.05.84	1 ♀		51 mm	22 gram
02.05.84		1	33 mm	4,3 gram
04.05.84		1	34 mm	4,7 gram
06.05.84		1	32 mm	4,7 gram
08.05.84		1	33 mm	4,6 gram
15.05.84		1	32 mm	3,5 gram
17.05.84		1	29 mm	4 gram
18.05.84		1	37 mm	6,1 gram
18.05.84		1	35 mm	5,5 gram
04.06.84		1	31 mm	4,3 gram
04.06.84		1	34 mm	5,1 gram
12.06.84		1	32 mm	4,4 gram
12.06.84		1	38 mm	6,1 gram
16.06.84		1	39 mm	7,7 gram
23.06.84		1	32 mm	5,6 gram
25.06.84		1	38 mm	8 gram
06.08.84		1	38 mm	7,4 gram
06.08.84		1	39 mm	9,2 gram
23.08.84		1	39 mm	8,1 gram

Aan vier onvolwassen dieren werden geen metingen gedaan.

Het feit veel meer onvolwassen dieren dan volwassen exemplaren te vinden komt geheel overeen met de situatie bij de Rugstreeppad. Bij gevaar kan een Knoflookpad zich opblazen, hoog op de poten gaan staan en kermend roepen. Een aanverwant gedrag is eind maart 1984 in De Maten ook bij de Bruine Kikker *Rana temporaria* waargenomen (Burny & Parent, 1984). Deze afweerroep is bij geen enkele van de 24 bevestigde Knoflookpadden waargenomen. Op 17 mei evenwel heeft een onvolwassen dier, na 's nachts te zijn opgeraapt, de rug gekromd, de vier poten langs het lichaam ingetrokken en gedaan alsof het dood was, waarbij het de oogleden voor drie vierden gesloten hield.

De Knoflookpad is in het reservaat De Maten te Genk nog goed vertegenwoordigd. Het is een van de zeer weinige (drie?) beschermde populaties van deze soort in België. De landbiotoop ervan in De Maten wordt gedeeld met de Rugstreeppad. De hier gevonden zomerecologie wijkt af van deze door Strijbosch (1980) beschreven voor de Overasseltse en Hatertse Vennen nabij Nijmegen. Daar bevolkt de Knoflookpad de stuifzanden

helemaal niet, ze toeft er het meest in dennen-aanplantingen. Dit zou te wijten kunnen zijn aan de neiging die de Knoflookpad vertoont om dicht bij zijn voortplantingswater te blijven. Deze honk-vastheid sluit evenwel een zeker erratische niet uit, zoals hoger aangehaald.

Bibliografie

- Bamps C., 1894. Faune des Reptiles et des Batraciens de la Province de Limbourg. *Bull. Sect. Scientif. de Littér. Soc. Métophiles Hasselt* 30: 195-223.
- Burny J., 1984a. Hoofdtrekken van verspreiding en ecologie van de herpetofauna op en rondom de Hoge Kempen, Limburg, België. *Natuurhistorisch Maandblad* 73 (3): 57-65.
- Burny J., 1984b. Trek en terreingebruik van de amfibieën in een gedeelte van het reservaat „De Maten” te Genk (provincie Limburg) in 1983. *Wielewaal* 50: 2-16.
- Burny J., G.H. Parent, 1984. Notulae batrachologicae. I. Cri du Chat et position cataleptique associés chez la Grenouille rousse, *Rana temporaria temporaria* Linné. *Alytes* 3 (2): 70-82.
- Lenders A.J.W., 1984. Het voorkomen van de Knoflookpad (*Pelobates fuscus* (Laurenti)) in relatie met de zuurgraad van het voortplantingswater. *Natuurhistorisch Maandblad* 73 (2): 30-35.
- Parent G.H., 1982. Contribution à la connaissance du peuplement herpétologique de la Belgique. Note 7. La présence en Wallonie du Pélobate brun, *Pelobates fuscus fuscus*, et de la Grenouille agile, *Rana*

- dalmatina*. *Les Naturalistes belges* 63 (5-6-7): 113-123.
- Rappé G., 1982. Korte mededeling: Nieuwe gegevens over het voorkomen van *Pelobates fuscus* (Laurenti) (Anura, Pelobatidae) in België. *Biol. Jb. Dodonaea* 50: 255-259.
- Sparreboom M. (red.), 1981. *De amfibieën en reptielen van Nederland, België en Luxemburg*. Rotterdam, A.A. Balkema.
- Strijbosch H., 1979. Habitat selection of amphibians during their aquatic phase. *Oikos* 33: 363-372.
- Strijbosch H., 1980. Habitat selection of amphibians during their terrestrial phase. *Brit. Journal Herpetology* 6: 93-98.
- Van Straaten D., 1984. Verzuring - een gevaar voor onze Kempische heidegebieden. *Natuurreservaten* 6 (4): 111-113.
- Westhoff V., A.J. Den Held, 1975. *Plantengemeenschappen in Nederland*, 2e druk. Zutphen, Thieme.

Résumé

Le Pélobate brun *Pelobates f. fuscus* Laur. dans la réserve naturelle „De Maten à Genk (province de Limbourg, Belgique) en 1984.

Effectuant une série d'excursions nocturnes en vue de l'étude d'une population de *Bufo calamita* l'auteur a retrouvé *Pelobates fuscus* dans la réserve naturelle de Genk. Elle n'y avait plus été signalée depuis 1970. Les observations nocturnes ont été menées de fin mars à fin octobre mais ce n'est que depuis la fin avril jusqu'à la

fin août que le Pélobate brun a pu être observé, tant directement qu'après capture dans des trappes.

L'espèce y colonise exactement le même biotope que le Crapaud calamite: la dune sèche à courte végétation formée surtout de lichens et de *Corynephorus canescens*. Un petit tableau résume les observations et les données biométriques récoltées.

Summary

In spring and autumn of 1984 the Spadefoot-Toad *Pelobates fuscus fuscus* Laur. was found back in the reserve „De Maten” at Genk. It had no more be seen since 1970. The animals were both trapped and captured at night. Though nightly observations were made from end March up to the end of October, *Pelobates fuscus* was only observed from the end of April up to the end of August. 23 juvenile and 1 adult Spadefoot-Toads were captured. Their length and body-weight are given in the text. Their habitat consists of a dry drift sand area now fixed by lichens and by the grass *Corynephorus canescens*. They share it with the Natterjack *Bufo calamita*.

J. Burny, De Gerlachestraat 9/8, B-3500 Hasselt.

ontvangen op 22 oktober 1984

De Maten te Genk

Foto: H. Meeus

Vogels en zoogdieren van Alaska. Een ornithologische reis door Alaska van 10 mei tot 16 juni 1983

Dirk Oellibrandt

Birds and mammals of Alaska

Deelnemers: Jan de Ruyte en Dirk Oellibrandt.

Foto's: Dirk Oellibrandt, indien niet anders vermeld.

Dankwoord

Mijn oprechte dank aan Peter van de Vyver en Luc Neuyens voor de hulp bij het herwerken van de tekst, aan Leo Janssen en A. van Uyttendaelle voor het opzoeken van de meest frequente Nederlandse namen van Alaskanse vogels.

Historie en geografie

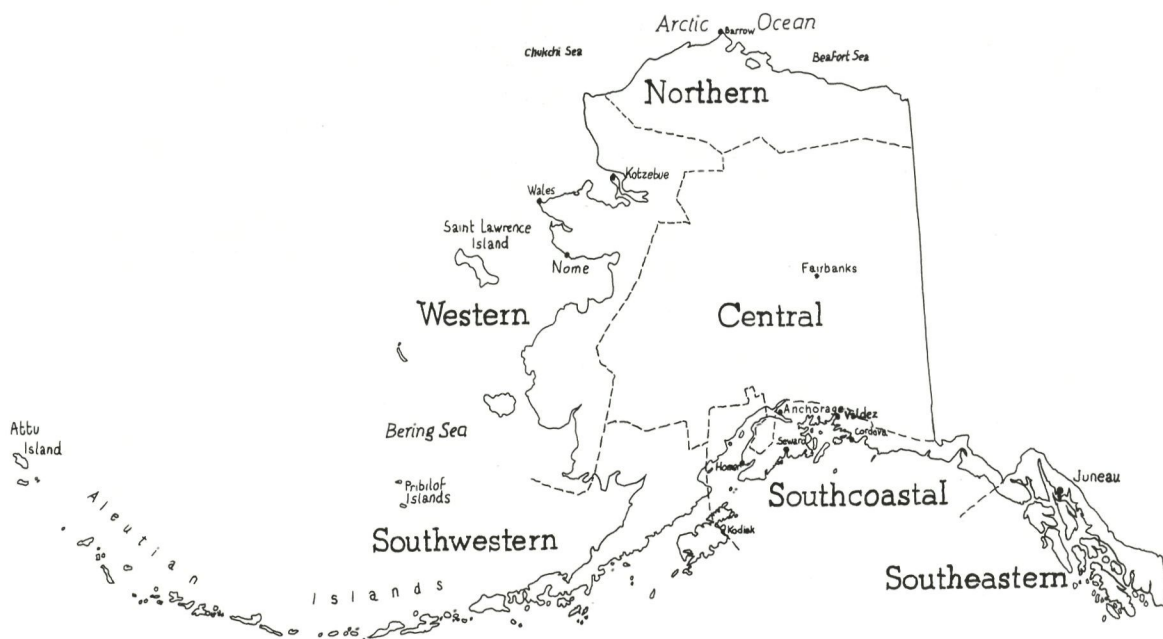
(cfr. Henning *et al.*, 1981, Dickey, 1983)

Alaska is Amerika's 49ste staat. Het ligt op ongeveer gelijke afstand van Europa, Japan en de Oostkust van de V.S. Oorspronkelijk was Alaska eigendom van Rusland, maar de Russen verkochten het aan de V.S. omdat ze het gebied onbruikbaar achtten. Amerika pompt nu echter nog altijd olie uit de Beaufortzee. Aan zijn westkust ligt Alaska erg dicht bij de USSR. Klein

Diomedede Eiland ligt zelfs maar 4,5 km van de Russische grens verwijderd. De volgende cijfers tonen de immensheid en de ongereptheid van Alaska duidelijk aan. Alaska is 586.412 vierkante mijl groot, d.i. één vijfde van de oppervlakte van de overige 48 staten van de V.S. Er zijn 3000 rivieren en niet minder dan 3 miljoen meren. De grootste gletsjer is 28.800 vierkante mijl, dit is 5 % van de totale oppervlakte van de staat. De hoogste berg van Alaska, en tevens van geheel Noord-Amerika is de Mount Mc Kinley (6.194 m). Ondanks zijn enorme oppervlakte heeft Alaska slechts 10.000 mijl publieke weg. Oostenrijk, ter vergelijking, heeft 20.000 mijl publieke weg voor een oppervlakte van één 18de van Alaska. Alaska telt slechts 406.000 inwoners, waarvan er 174.000 in Anchorage wonen. Hieronder zijn 35.000 Eskimo's, 24.000 Indianen en 4.000 Aleoeters.

Natuurgebieden (cfr. Henning *et al.*, 1981)

In 1980 tekende de toenmalige president Carter een akte waardoor een gebied groter dan

Grizzlyberen, juni 1983, Denali National Park.

Rechtse exemplaar (lichtblonde) is de zogenaamde toklatgrizzly. Linkse exemplaar in agressiehouding.

Californië onder bescherming kwam. 97 miljoen ha (waarvan 56 miljoen geklasseerd) en 25 rivieren worden nu als natuurgebied vermeld. Geen enkel van deze parken is van een afsluiting voorzien zodat de zoogdieren vrij in en uit de parken kunnen. Ook de niet-beschermde gebieden zijn schaars bebouwd zodat men heel Alaska als één groot natuurgebied mag beschouwen.

Alaska's zoogdieren

Nergens in Noord-Amerika vindt men zoveel verschillende soorten macro-mammalia, die zo gemakkelijk observeerbaar zijn als in Alaska.

Overzicht van de door ons waargenomen soorten (gegevens volgens Henning *et al.*, 1981).

— Zwarte Beer *Ursus americanus*. Alhoewel er bruine kleurfasen van deze soort te vinden zijn in Alaska is determinatie gewoonlijk geen probleem. De Zwarte Beer is kleiner dan andere Alaskanse beren, maar heeft ook een kleinere en spitsere kop, alsook een veel kleinere bult op de schouders. Rechtopstaand bereikt hij een maximum hoogte van 1,85 m. Niettegenstaande zijn aanzienlijk kleiner formaat dan Grizzlyberen en Bruine Beren zijn ze soms toch een gevaar voor de mens. Ze zijn omnivoor en bovendien bijzonder nieuwsgierig. Dikwijls zijn onvoorzichtigheid, nalatigheid en roekeloosheid redenen voor berenaanvallen. Bestand: + 20.000; jaarlijks afschot: ± 550.

— Grizzlybeer *Ursus arctos*. In kleur variërend van donkerbruin tot lichtblond. Gewoonlijk worden in Alaska kustberen als bruine en beren uit het binnenland als grizzly's aanzien. Volgens deze mensen zou het hier om dezelfde soort gaan met de Kodiakbeer *Ursus arctos middendorffi* als subspecies. Sommigen denken echter dat Grizzly-

beer en Bruine Beer verschillende soorten zijn en nog anderen beweren zelfs dat de Grizzlybeer 74 en de Bruine Beer 9 ondersoorten telt. Volgens Dr. G. Bucaria (*mond. med.*) „gaat het hier wel om dezelfde soort maar zijn er toch aanzienlijke verschillen wat betreft menu en uiterlijk”. Grizzlyberen eten heel wat minder dierlijk voedsel dan Bruine Beren en zijn ook veel minder groot en zwaar. Zij beschouwen een mens dan ook nooit als een potentiële prooi. De Kodiakberen bereiken soms reusachtige afmetingen. Sommige worden rechtopstaand 2,75 m en uitzonderlijk zelfs 3,35 m hoog. De meeste (binnenlandse) grizzly's worden niet groter dan 2,30 m. Bestand: 5.000 à 10.000; jaarlijks afschot: ± 728.

— Grondeekhoorn *Spermophilus parryi*. Zeer tam nabij vaste campingplaatsen waar ze soms uit de hand komen eten. Op vele plaatsen vormen ze een belangrijke voedselbron voor vele prooidieren.

— Rode Eekhoorn *Tamiasciurus hudsonicus*

— Bever *Castor canadensis*. We zagen meer dan 100 bewoonde burchten in de Copper River Delta (Cordova). Daar hij het waterniveau kan bepalen is de Bever van levensbelang voor vele soorten in de delta. Jaarlijks afschot + vangsten: 5.000 à 13.000.

— Bruine Lemming *Lemmus sibericus*. Ze vormen het hoofdvoedsel voor vele predatoren.

— Groenlandse Halsbandlemming *Dicrostonyx groenlandicus*.

— Bruine Rat *Rattus norvegicus*.

— Muskusrat *Ondatra zibethicus*.

— Zeeotter *Enhydra lutris*. Deze prachtige dieren bereiken een lengte van 1,40 m en wegen 20 tot 50 kg. In Zuid-Alaska konden wij enkele honderden exemplaren bekijken van nabij. Hun

Eland (links) en Grondeekhoorn (onder), Denali Nat. Park, AK. Mei 1983. Foto rechts onder: J. de Ruyte

manier van foerageren is een schoolvoorbeeld van werktuigengebruik bij dieren. Op de bodem van de zee zoeken ze naar mosselen, slakken en krabben. Aan de oppervlakte gekomen proberen ze deze te kraken tussen de tanden terwijl ze op hun rug drijven. Lukt dit niet, dan brengen ze een steen mee van de bodem en leggen die op hun buik. Ze nemen hun prooi tussen de poten en slaan het pantser stuk op de steen. Op meer dan een kilometer afstand is het gehamer en gekraak dikwijls nog hoorbaar. Soms worden Zeeotters gedood door vissers die denken dat deze dieren de oorzaak zijn van een slechte vangst. Bestand: 100.000 à 125.000.

— Wolf *Canis lupus*. Het is gewoonlijk toevallig wanneer men deze dieren te zien krijgt, want ze zijn zeer schuw. Bestand: 8.000 tot 15.000. Jaarlijks afschot: $\pm$ 1.000.

— Vos *Vulpes fulva*. Alhoewel deze soort vrij algemeen is kregen wij maar één keer een Vos te zien. Zijn vacht had een voor ons eigenaardige kleur. Kop, rug en staart waren donkerbruin tot zwart en over beide flanken liep een geelbruine streep. Zulke kleurvariëteiten komen in Alaska veel voor. Jaarlijks afschot + gevangen exemplaren: $\pm$ 15.000.

— Poolvos *Alopex lagopus*. In Point Barrow werden wij op 10 mei opgepikt door een pijlpijn-opzichter die een eindje verderop aangevallen was door een hondsdolle Poolvos. Het dier werd diezelfde dag nog afgemaakt door de stadspolitie. Rabies komt in Alaska regelmatig voor bij beide vossensoorten.

— Steller's Zeeleeuw *Eumetopias jubatus*. Een stier met opgeheven kop kan een volwassen man in de ogen kijken. Stieren worden tot 4 m lang en wegen dan 1.200 kg. Bestand: $\pm$ 200.000.

— Noordelijke Zeebeer *Callorhinus ursinus*. Ongeveer 80 % van de wereldpopulatie leeft op de Pribilof Eilanden ($\pm$ 2 miljoen exemplaren).

— Zeehond *Phoca vitulina*. 10 jaar geleden werd de officiële jacht stopgezet. Toen waren er 260.000 zeehonden. Hoeveel er nu zijn weet niemand. Alleen Eskimo's, Indianen en Aleoeters hebben nu nog toestemming om zeehonden te vangen voor eigen gebruik.

— Stekelvarken *Erithizon dorsatum*. Sommige exemplaren worden tot meer dan een meter lang en wegen dan 20 kg. Ze worden regelmatig geschoten voor hun vlees.

— Sneeuwschoenhaas *Lepus americanus*. Bij jagers de meest populaire kleinwildsoort. Hebben een volledig witte wintervacht.

— Eland *Alces alces*. Grootste hertachtige ter wereld. De Alaskaanse dieren zijn opvallend groter dan de Europese. Ze worden vaak reuzenelanden genoemd. Stieren bereiken een maximum schouderhoogte van 2,30 m en een gewicht van maximum 800 kg. Hun spanwijdte tussen de horens bedraagt uitzonderlijk meer dan twee meter. Koeien zijn ongeveer 1/3 kleiner. Elanden kunnen soms erg gevaarlijk zijn. Zelf kwamen wij met onze huurauto bijna in botsing met een elandkoe. Enkele dagen later werden wij bijna verrast door een elandkoe die duidelijk zinnens was de auto te

rammen. We zagen nog net een kalf de struiken inlopen. Bestand: 200.000.

— Kariboe *Rangifer tarandus*. Onder soort van de Europese Kariboe (Rendier). Gewicht van 100 tot 200 kg. Maximum geweihoogte 1,25 m. Bestand: ± 300.000 ; afschot ± 20.000 .

— Sneeuwschaap *Ovis canadensis dalli*. Gewicht van 50 tot 100 kg en schouderhoogte 1 meter. Dicht te benaderen in het Denali National Park. Oudere mannetjes hebben ver achteruitkrullende horens. Bij sommige mannetjes beschrijven deze horens meer dan een volledige cirkel. De horens moeten tegenwoordig een volledige cirkel omschrijven vooraleer een ram mag geschoten worden. Tot 1959 was dit maar 3/4. Ze hebben een dikke wintervacht (tot 8 cm), waardoor ze de strenge winters zonder veel moeite aankunnen. Geweldig goeie klimmers. Bestand: ± 50.000 ; jaarlijkse afschot: ± 1.200 .

— Zwaardwalvis *Orcinus orca*. Deze fascinerende dieren worden 8 à 10 meter lang en wegen dan 9 à 10 ton. In de Golf van Alaska zagen wij regelmatig Zwaardwalvissen naast de boot zwemmen. Sommige speelse exemplaren zagen we soms met de staart wuiven en eentje zagen we bijna volledig uit het water opwippen.

Zwaardwalvissen worden gewoonlijk niet gevangen door commerciële walvisvaarders.

— Bruinvis *Phocoena phocoena*. Ze worden weinig gevangen daar hun vlees niet lekker is. Vroeger werd hun olie gebruikt voor olielampen.

— Bultrug *Magaptera novaeangliae*. Deze walvissen bereiken een lengte van 18 m en meer. Sinds 1966 genieten ze van een volledige bescherming.

— Beloega *Delphinapterus leucas*. Deze kleine witte walvissen zijn gemakkelijk te herkennen. Tegenwoordig bejagen nog enkel de Eskimo's deze walvissen. Bestand: ± 10.000 . Jaarlijks afschot: ± 300 .

Soorten welke gedurende het gehele jaar aanwezig zijn, doch door ons niet waargenomen werden, zijn onder andere: Wasbeer *Prycyon lotor*, Ijsbeer *Thalarctos maritimus*, Boomarter *Martes americana*, Vismarter *Martes pennanti*, Visotter *Lutra canadensis*, Veelvraat *Gulo luscus*, Coyote *Canis latrans*, Lynx *Lynx canadensis*, Walrus *Odobenus rosmannus*, Noordelijke Zeeolifant *Mirounga angustirostris*, Weidespringmuis *Zapus hudsonius*, Muilddierhert *Odocoileus hemionus*, Roosevelt Edelhert *Cervus elaphus*, en 20 soorten walvissen.

Sneeuwschaap, Denali Nat. Park, AK. Mei 1983.

Verenigingsberichten De Wielewaal - juli

Teksten voor de activiteitenkalender dienen uiterlijk de eerste dag van de maand die de publikatiemaand voorafgaat of de Centrale, Graatakker 11, 2300 Turnhout, of de Redactie, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout, te bereiken. Teksten voor het januarinumnummer dat verschijnt op 15 januari, dienen ons uiterlijk op 15 december te bereiken. Activiteiten in augustus dienen in het julinumnummer aangekondigd (augustus-septembernummer is een dubbelnummer). Alle aankondigingen van de afdelingsactiviteiten dienen te worden ingevuld op speciale voorgedrukte formulieren, verkrijgbaar bij de Centrale.

- 6 tot 20 juli. **Lier.** Buitenlandse reis naar de Spaanse Voor-Pyreneeën o.l.v. Rik Franckx (volgeboek).
- 6, 13, 20, 27. **Westkust.** „Schipgatwandeling. Plaats en uur van vertrek: Zouavenplein, 8460 Koksijde om 9 u. Leiding: G. Note.
- 6, 13, 20, 27. **Westkust.** Doornpanne. Plaats en uur van vertrek: Boothotel „La Pentische“ Albert I laan, 8458 Oostduinkerke. Leiding: R. Maes.
- 5 **Netevallei.** Neteling - praatavond. Aanvang: 20 u. - klein parochiezaaltje, Hallaar.
- 6 **Gent.** De WG botanie ontvangt de NWG botanie voor een hele dag in streephok D3 41 32. Vertrek: kerk van Eke om 9 u. Leiding: J. van den Haute. Mee te brengen: gidsen, loupe.
- 7 **Antwerpen-Centrum.** Familiewandeling in omgeving van Schilde-Halle-Delegem. Vertrek: Schilde kerk om 9.30 u. Leiding: M. Cauwels. Einde: 17 u.
- 7 **Antwerpen-Zuid.** Met eigen wagens naar „Bourgoeien-Ossemers“ te Drongen. 's Namiddags bezoeken we het „Molsbroek“ te Lokeren. Plaats en uur van vertrek: station Oude God om 8 u. Leiding: A. Wuyts. Verantwoordelijke: A. Deceuninck (449 46 56). Mee te brengen: lunchpakket, stevig schoeisel. Einde: rond 17 u.
- 7 **Demer en Dijle.** Boortmeerbeek-Broek. Plaats en uur van vertrek: 8 u. kerk Boortmeerbeek. Leiding: J. Vanderauwera.
- 7 **Denderland.** Osbroek te Aalst. Plaats en uur van vertrek: cafetaria, Burg. Blancaertdreef (= zijstraat Parklaan) te Aalst om 10.00 u. Leiding: P. van den Bremt. Mee te brengen: laarzen, kijker. Einde: 12.00 u.
- 7 **Gent.** Dagtocht naar de Zuid-Bevelandse Bloemendijken. Vertrek: St. Pietersplein, kant Schoolmuseum om 7.30 u. Leiding: K. van Beirs. Mee te brengen: volledige picknick.
- 7 **Land van Waas-Zuid.** Namiddagtocht tot 20.30 u.; waar-schijnlijk 1) Tikkebroeken, 2) daarna de vennen in de omgeving. Vertrek: stadhuis St. Niklaas om 13 u. Mee te brengen: avondpicknick. Einde: 20.30 u.
- 7 **Netevallei.** Bezoek aan de plantentuin van Meise. Vertrek: station Heist o/d Berg om 9 u. - eigen vervoer. Leiding: M. Geens. Mee te brengen: eten. Einde: station Heist rond 18.30 u.
- 10 **Brechtse Heide i.s.m. Voorkempem.** Plantenuitstap langs Kempens kanaal nabij sas 2 te Brecht. Vertrek: 18.45 u. kerk 's Gravenwezel, 19.00 u. parking „De Merel“. Leiding: T. Arts.
- 11 **Gent.** WG botanie. Streptocht naar hok D3 23 44. Vertrek: de Scheldebrug te Heusden om 18.30 u.
- 13 **Antwerpen-Zuid.** Rondleiding in Fort 7 te Wilrijk. 2de gelegenheid dit jaar om ons reservaat te bezoeken, nu in volle zomerpracht. Vertrek: ingang Fort 7, Legerstr., Wilrijk om 9 u. Leiding: A. Uyttendaele en medewerkers (237 35 34). Mee te brengen: stevig schoeisel. Einde: 12 u.
- 13 **Denderland.** Plantenwerkgroep. Inventarisatie hok E3 18 23, Welle-Wellemeersen. Vertrek: Square J. Geerinckx te Aalst (= naast St. Annakerk) om 8.30 u. Leiding: P. van den Bremt, L. Auwaert, C. Breckpot. Mee te brengen: loupe, flora, laarzen. Einde: 12 u.
- 13 **Lier.** Plantenwerkgroep. Inventarisatie van kilometerhok D5.11.21 te Koningshooikt. Vertrek: 13.45 u. station Lier, 14 u. ingang fort Hooikt op de weg Koningshooikt-St.-Kat. Waver. Leiding: A. de Jonghe. Mee te brengen: flora. Einde: 17.30 u. fort van Hooikt.
- 13 **Netevallei.** Beheerswerken: maaien - hooien in het Kerken-donkse te Hallaar. Vertrek: Hallaar kerk om 8 u. Leiding: S. Wuyts. Mee te brengen: zeis, riek. Einde: 12 u. ter plaatse.
- 13 **Westland.** Spaanse Pyreneeën. Bustocht. Deelnemers van andere afdelingen hartelijk welkom. Overnachting in appartementen (wintersport). Leiding: W. Aelvoet.
- 14 **Denderland.** Beheerswerken in de Wellemeersen. Vertrek: Spoorwegbrug, Rodestraat, Denderleeuw om 9 u. en 14 u. Leiding: G. Coene en P. van den Bremt. Mee te brengen: laarzen, picknick, eventueel maaigereedschap. Einde: 17 u.
- 14 **Klein-Brabant.** Het arboretum van Louis de Wachter en Het Tekbroek te Puurs. Vertrek: kerk Puurs om 14 u. Leiding: K. Daelemans.
- 14 **Merelbeke.** Namiddagtocht naar Aelmoedeneiebos onder leiding van F. de Putter. Vertrek: Merelbeke centrum om 14 u. of om 14.15 u. op de parking van het Aelmoedeneiebos.
- 20 **Lier.** O.S.C.-uitstap naar het Hof van Boutersem te Zandhoven. Vertrek: 14 u. station Lier. Leiding: J. Claes. Mee te brengen: verrekijker, stevig wandelschoeisel. Einde: 17 u. Zandhoven.
- 21 **Mol.** Uitstap naar Wielewaal-reservaat Den Tip (bomen en planten!). Vertrek: Wezel kerk om 13.30 u. Leiding: E. Wellens en J. Henderickx.
- 20 **Brussel.** Kwartel-avondtocht. Vorig jaar hielden de Kwartels voor ons de adem in, maar we hadden toch de Velduil, naast Gele Kwikstaart, Grauwe Gors. Plaats en uur van vertrek: om 19 u. aan de kerk van Kobbegem. Openbaar vervoer: Bus AL, stelplaats Brussel Noord, vertrek om 18.15 u., aankomst aan de weg naar Kobbegem (na Zellik), rond 18.40 u. Contacteer de leiding om voor ophaling te zorgen. Leiding: J. van der Bieft (02/456 50 44). Mee te brengen: wandelschoenen, bij regen laarzen voorzien.
- 21 **Demer en Dijle.** Werkgroep ornithologie: Torfbroek-Berg. Vertrek: 8 u. kerk van Berg (Kampenhout). Leiding: G. Vanderkelen.
- 21 **Lier.** Plantenwerkgroep. Inventarisatie van kilometerhok C5.32.42: 2de Sas en omgeving. Daguitstap Nijlen. Vertrek: station Lier 8.30 u. Trefpunt 9 u. Bouwmateriaal Gcormans. (Nijlen). Er is geen trefpunt voor de middag. Leiding: A. de Jonghe. Mee te brengen: flore en loupe. Einde: 17 u. Nijlen.
- 21 **Netevallei.** Boswandeling in de „Averegten“ te Hallaar. Vertrek: 10 u. grote parking van Averegten. Leiding: M. Geens. Einde: 12 u. grote parking.
- 21 **Hageland-Zuiderkempem.** Dagtocht naar de Hogen Venen (met eigen wagens). Voormiddag: Cascade du Bayehon. Namiddag: Fagne Wallonne. Vertrek: Averbode-abdij om 7.45 u., Engsbergen-kerk om 8 u. Leiding: F. Mangelschots. Mee te brengen: laarzen, verrekijker, picknick.
- 26 **Westkust.** „Ransuientocht“. Vertrek: parking Koekelare bos (baan Beerst-Wynendaele) om 19.30 u. Leiding: L. Dewulf.
- 27 **(ook op 10-8-85).** **Netevallei.** Beheerswerken in de Goren. Vertrek: 8 u. molen Bruggeneinde (baan Heist-Hulshout). Leiding: H. Geens. Mee te brengen: zeis, riek. Einde 12 u. ter plaatse.
- 28 **Antwerpen-Centrum.** Namiddagwandeling naar Groot Schietveld (Gooreind) voor waarneming van Boomvalk. Vertrek: parking sigarenfabriek Verellen te Gooreind (rechts van de baan Antwerpen-Wuustwezel) om 13.30 u. Leiding: R. Huysmans.
- 28 **Denderland.** Plantenwerkgroep. Inventarisatie hok D4.41.42, Baardegem-Eerdegem. Vertrek: Square J. Geerinckx te Aalst (= naast St. Annakerk) om 8.30 u. Leiding: L. Annaert, C. Breckpot. Mee te brengen: loupe, flora, laarzen. Einde: 12 u.
- 28 **Mol.** Excursie in 't Goorke te Arendonk. Vertrek: Brug autostrade (weg Retie-Arendonk) om 9 u. Mee te brengen: laarzen, veldgidsen. Einde: Arendonk rond 12 u.
- 28 **Brussel.** Dagtocht Kleiputten van Rumst en Niel. Wij

bewandelen in de voormiddag o.a. de dijk van de machtige Rupel. 's Namiddags bezoeken wij o.a. een klein reservaatje „de Walenhoek”. Plaats en uur van vertrek: om 9 u. aan de kerk van Rumst en om 14.00 u. aan het NMBS station van Niel. Geen openbaar vervoer, contacteer de leiding. Leiding: 's morgens E. Buysse (02/767.77.45), 's namiddags M. de Ridder (02/465 77 54). Mee te brengen: picknick, eventueel drank, laarzen, kijker.

- 28 Denderland.** Landschapswandeling doorheen de Aalsterse natuurgebieden Gerstjes, Kluisbos, Faluintjes, Kravaal, Osbroek (dagtocht van 25 km). Vertrek: Burg, Blanckaertdreef te Aalst (= zijstraat Parklaan) om 9 u. Leiding: P. van den Bremt. Mee te brengen: knapzak (eten + drank), goede wandelschoenen. Einde: 18 u.
- 28 Rupelstreek.** Natuurwandeling in de kleiputten van Niel-Walenbroek. Vertrek: 8.30 u. tribune Boom F.C. Leiding: J. Moens. Mee te brengen: flora, loupe, verrekijker, eten en drinken voor 's middags. Einde: 18 u.
- 30 Gent.** WG botanie. Streeptocht naar hok D3.43.24. Vertrek: kerk van Landskouter om 18.30 u.

AUGUSTUS

- 2 Netevallei.** Neteling - praatavond. Aanvang: 20 u., klein Parochiezaaltje, Hallaar.
- 3, 10, 17, 24, 31. Westkust.** „Paardevisserswandelpad” Vertrek: „Hoge Blekker”, Zeelaan, 8460 Koksijde om 9 u. Leiding: G. Note.
- 3, 10, 17, 24, 31. Westkust.** „Doornpanne” Vertrek: Boothotel „La Penische”, Albert I laan, 8458 Oostduinkerke om 14.30 u. Leiding: R. Maes.
- 3 De Stern.** Wandeling in de „Zeven Dreven” van De Pinte. Vertrek: 14.30 u. VW garage, Oudenaardsesteenweg, Zwijnaarde.
- 4 Demer en Dijle.** Werkgroep botanie: Tremelo-Ninde. Vertrek: 8 u. Pater Damiaanhuys, Ninde. Leiding: R. Wouters.
- 4 Westkust.** Eerste vogeltrek en amfibieën. Cap-Gris-Nez - Ambleteuse. Vertrek: private wagens, Veurne Markt om 6.30 u. Leiding: K. Verschoore. Mee te brengen: Id. kaart - Frans geld - laarzen - verrekijker - picknick.
- 4 Gent.** Namiddagwandeling te Melle, Kasteelpark en Kalverhage. Vertrek: markt van Melle om 14 u. Leiding: O. de Bakker.
- 4 Klein-Brabant.** Fietstocht naar het Land van Waas. Vertrek: Romeo om 10 u. Leiding: J. en R. Wincelmans. Mee te brengen: picknick.
- 4 Lier.** Plantenwerkgroep. Inventarisatie van het Groot Schietveld van Brasschaat. Interesse? Contacteer A. de Jonghe (015/31 62 99). Leiding: A. de Jonghe. Mee te brengen: loupe, flora.
- 4 Mol.** Libellentocht naar de Wurft en omgeving. Vertrek: taverne De Witte Haas (kanaalbrug Witgoor-Dessel-Den Diel) om 13 u. Leiding: J. Loos en G. Deckx. Mee te brengen: determinatietabellen, loupe.
- 4 Netevallei.** Fietstocht langs het Diamantpad (Emblem-Broechem). Vertrek: 14 u. Heist-station, 14.15 u. Itegem - kruispunt Isschotweg-Langendijk. Leiding: J. van Kerckhoven, L. Schoeters. Einde: 18 u. Heist-station.
- 4 Noorderkempem.** Dagtocht naar Noord-Beveland (Ned.). Tel. 667 43 52 of 667 33 83 aangeven tot 30-7. Vertrek: Essenkerk om 8 u. Leiding: F. Broos. Mee te brengen: picknick. Einde: Essen om 18.30 u.
- 8 Gent.** WG botanie. Streeptocht in hok D3.51.41. Vertrek: aan de Scheldebrug te Gavere, kant post om 18.30 u.
- 10 Denderland.** Plantenwerkgroep. Inventarisatie hok D3.47.14, Lede-Ronkenburg. Vertrek: Square J. Geerinckx te Aalst (= naast St. Annakerk) om 8.30 u. Leiding: L. Annaert, C. Breckpot, P. van den Bremt. Mee te brengen: loupe, flora, laarzen. Einde: 12 u.
- 11 Denderland.** Geografisch arboretum Tervuren (dagtocht). Vertrek: station Aalst om 8.30 u., Tervuren centrum om 9.30 u. Leiding: A. de Haeck en P. van den Bremt. Mee te brengen: picknick, wandelschoenen.
- 11 Gent.** Voormiddagtocht naar Paulinapolder. Vertrek: parking aan Dampoort rechtover de GB om 8 u. Leiding: M. Reygaert. Mee te brengen: telescopen!
- 11 Lier.** Maaien en hooien in het Zomerklodjesreservaat. 9 u. en 14 u. ter plaatse. Leiding: A. de Jonghe. Mee te brengen: zeis, hooivork, riek, laarzen.
- 11 Westkust.** „Decantatiebekkens suikerfabriek Veurne” „Steltlopers”. Vertrek: Veurne station om 14 u. Leiding: N. Rootaert.
- 17 Lier.** Plantenwerkgroep. Inventarisatie van kilometerhok C5.58.21: Lachenenbos te Lier-Lint. Vertrek: 13.30 u. station Lier. Leiding: A. de Jonghe. Mee te brengen: loupe, flora. Einde: 17.30 u. Lint.
- 17 en 18. Mol.** Maaiweekend op De Most (Balen-Keiheuvel) met kampvuur op zaterdagavond en vliegshow op zondag. Start: zaterdagmorgen om 9.30 u. op de parking van de Most. Einde: zondag omstreeks 18 u. Mee te brengen: laarzen, zeisen en rieken, tentje en wat proviand. Alle inlichtingen bij M. van Buggenhout (014/31 89 87).
- 18 Klein-Brabant.** Flora langsheen de spoorwegbermen te Boom. Vertrek: Romeo 13.30 u. Peleman (Rijksweg) 13.45 u. Leiding: M. van Linthout.
- 18 Lier.** Verrassingstocht voor een gehele dag (max. 20 km). Vertrek: 9 u. station Lier. Leiding: F. Mertens. Mee te brengen: knapzak, drank, waterdicht schoeisel. Einde: rond 17 u. Waar: dat blijft een verrassing!
- 18 Demer en Dijle.** Werkgroep ornithologie. Vertrek: 8 u. Kasteel van Horst, St. Pieters-Rode. Leiding: F. Wuyts.
- 18 Merelbeke.** Namiddagtocht naar de Addeld te Drongen. Leiding: E. Lagaert. Vertrek: Merelbeke centrum om 13.45 u. ofwel om 14 u. aan de kerk te Drongen.
- 18 Netevallei.** Daguitstap. Vallei van de Zwarte Beek, Militair domein Leopoldsburg. Vertrek: 7 u. station Heist. Leiding: F. Valvekens. Mee te brengen: laarzen, kijker, eten. Einde: Heist-station om 19 u.
- 18 Netevallei.** Boswandeling in de „Averegten” te Hallaar. Vertrek: 10 u. grote parking. Leiding: M. Geens. Mee te brengen: kijker, wandelschoeisel. Einde: 12 u. grote parking.
- 20 Gent.** WG botanie. Streeptocht in hok C3.52.42. Vertrek: Houthandel van Horebeke t.o.v. Papierfabrieken te Langerbrugge om 18.30 u.
- 23 24 en 25. Denderland.** Weekend in Zeeland (kamperen). Mogelijkheid 1, 2 of 3 dagen deel te nemen aan de excursies op Schouwen-Duiveland. Telefonisch afspreken vooraf: 052/21 16 13. Leiding: P. d'Haeseleer, F. Schoeters en N. de Meester.
- 23 Netevallei.** Beheerswerken in de „Boeckxbeemden”: maaien, hooien. Vertrek: 8 u. kerk Hallaar. Leiding: S. Wuyts. Mee te brengen: zeis, riek. Einde: 12 u. ter plaatse.
- 24 Nationale Plantenwerkgroep Botanie.** Krekengebied. Vertrek: 9 u. aan de kerk van Sint-Jan-in-Eremo, nabij het BLOSO-centrum. Leiding: P. van den Bremt (053/21 36 86). Mee te brengen: flora's, loupe. Einde: 17 u.
- 25 Lier.** Daguitstap naar de Kalmthoutse Heide. Vertrek: 8 u. station Lier; 9 u. eerste parking op de verbindingsweg te Kalmthout. Leiding: H. Janssen. Mee te brengen: knapzak, verrekijker. Einde: 17 u. Kalmthout.
- 15 Mol.** Zandputwandeling met alle Molse Natuurverenigingen rond de bedreigde put van Mol-Rauw. Vertrek: Brug Sas 3 (baan Mol-Postel) om 14 u. Mee te brengen: laarzen, kijkers. Einde: rond 17 u.
- 25 Noorderkempem.** Zeevogeltrek te Westkapelle (Ned.) (eigen wagens). Tel. 667 43 52 of 667 33 83. Vertrek: Essenkerk om 5.30 u. Leiding: F. Broos. Mee te brengen: picknick. Einde: Westkapelle om 12 u.
- 25 Rupelstreek.** Tocht naar Hingene (natuurbeleving). Vertrek: 8.30 u. tribune F.C. Boom. Leiding: H. de Ceulaer. Mee te brengen: flora, loupe, verrekijker, eten en drinken voor 's middags. Einde: 18 u.
- 25 De Stern.** Wandeling in de Scheldevallei te Zevergem. Vertrek: 9 u. Dorp Zevergem.
- 31 en 1 september. Lier.** Plantenwerkgroepweekend in de Ardennen (omgeving Elsenborn). Interesse? Contacteer A. de Jonghe (015/31 62 99).
- 31 Netevallei.** Beheerswerken in „Het Goor” te Westmeerbeek. Hele dag: maaien, plaggen, kappen. Vertrek: kerk Westmeerbeek om 8 u. Leiding: R. Meeus. Mee te brengen: zeis, riek, schop, eten. Einde: 17 u. ter plaatse.

SEPTEMBER

- 1 **Demer en Dijle.** Werkgroep botanie: Klokjesgentiaan, Dopheide. Vertrek: 8 u. kerk van Keerbergen (oude kerktoeren). Leiding: F. de Preter.
- 1 **De Fruitstreek.** Metseren: Molen en natuurwandeling en molenbezoek. Vertrek: Metserenmolen St.-Truiden om 14 u. Leiding: A. Pietercil, D. de Leersnyder.
- 1 **Gent.** Dagtocht naar Yvoir en omgeving. Vertrek: St. Pietersplein, kant Schoolmuseum om 8 u. Mee te brengen: picknick!
- 5 **Gent.** WG botanie. Streepocht in hok C3.54.21. Vertrek: kerk van Lochristi om 18.30 u.
- 7 **Lier.** Inhuldigingsplechtigheid n.a.v. ons nieuw reservaat 'De Elzen' te Kessel (Bartstraat). Toespraken, hoornblazers, 'Artemis' en korte wandeling. Vertrek: om 14.30 u. aan de kerk te Kessel (Nijlen). Leiding: bestuur van Wielewaal afd. Lier. Mee te brengen: stevig schoeisel.
- 8 **Denderland.** Kalmthoutse Heide en bijenteeltmuseum. Vertrek: Grote Markt Dendermonde om 8 u., kerk Kalmthout om 9.15 u. Leiding: N. de Meester. Mee te brengen: picknick, kijker, wandelschoenen. Einde 18 u. te Kalmthout.
- 8 **Klein-Brabant.** Autocartocht naar de Blankaart en De Westhoek. Vertrek: 7.15 u. Peleman en 7.30 u. Romeo (Rijksweg). Leiding: S. Verbruggen.
- 8 **Mol.** BNVR-uitstap naar De Maat, Ronde Put. Vertrek: Brug Sas 3 om 9.30 u. voor De Maat; Brug 2 (weg Retie-Postel) om 14 u. voor de Ronde Put. Mee te brengen: laarzen en kijker.
- 14 **Klein-Brabant.** Informatiestand op de Pukema te Puurs. Vanaf 10 u.
- 14 **Denderland.** Plantenwerkgroep. Inventarisatie hok E3.18.23, Welle-Wellemeersen. Vertrek: Square J. Geerinx te Aalst (= naast St. Annakerk) om 8.30 u. Leiding: L. Annaert, C. Breckpot, P. van den Bremt. Mee te brengen: loupe, laarzen, flora. Einde: 12.30 u.
- 14 **Nationale Plantenwerkgroep.** Viroinstreek. Vertrek: 9 u. aan de kerk van Vierves. Leiding: A. Jacobs (03/219 02 78). Mee te brengen: flora's, loupe. Einde: 17 u.
- 15 **Lier.** Daguitstap naar Bouwel-Grobbendonk. Voormiddag: vertrek station Lier om 9 u.: bosgebied 'Nierijk' en omgeving van het derde Sas (Grobbendonk). Namiddag: weilanden te Bouwel en kasteelpark. Vertrek: 9 u. station Lier. Leiding: Y. Peeters. Mee te brengen: verrekijker, stevig wandelschoeisel. Einde: rond 17.30 u. te Grobbendonk.
- 20 en 21. **Klein-Brabant.** Weekend in Butgenbach: natuurpark Hoge Venen en Eifel. Leiding: G. Hielegems.
- 21 **Nationale Werkgroep botanie.** Zandstreek aan de Mandel. Na de voormiddagtocht vindt de jaarvergadering plaats. Voorstellen en suggesties, eventueel te melden aan A. de Jonghe (015/31.62.99) Vertrek: 9 u. aan de kerk van Ingelmunster. Leiding: B. Muys (015/40.18.83). Mee te brengen: flora's, loupe. Einde: 17 u.
- 22 **Alle afdelingen. Deelname aan Nationale Natuurbeschermingsdag.**
- 28 **Lier.** Plantenwerkgroep. Inventarisatie kilometerhok C4.37.41: spoorwegbermen te Morsel. Vertrek: station Lier om 13.30 u. Leiding: A. de Jonghe. Mee te brengen: flora, loupe. Einde: 17.30 u. Morsel.
- 28 en 29 **Westland.** Weekend in Schouwen-Duiveland (Ned.), bustocht. (deelnemers van andere afdelingen hartelijk welkom). Vertrek: 8 u. Stationsplein, Ieper. Leiding: C. Beel. Inschrijven bij C. Beel, tel. werkuren 057/20 21 01.
- 29 **Demer en Dijle.** Werkgroep ornithologie: Maasvlakte: Europoort - Rotterdam = Vogeltrek. Vertrek: 8 u. Covee - Kampenhout-Sas Leiding: F. Wuyts.
- 29 **Lier.** Beheerswerken: maaien en hooien in de Hooidonkse Beemden (Zoersel): zullen de orchideeën verschijnen? Vertrek: 9 u. station Lier. Leiding: beheerswerkgroep Lier. Mee te brengen: reik, zeis, laarzen, spieren. Einde: 12 u. Zoersel.

GRAAF L. LIPPENS ERELID WWF

Graaf L. Lippens, een van de oudste trouwe leden van De Wielewaal en lid van de redactieraad van ons tijdschrift, werd op 19 mei 1985 te Divonne (Frankrijk), in de aanwezigheid van vertegenwoordigers van vele landen, door de voorzitter van het W.W.F., Prins Philip, Hertog van Edinburgh, benoemd tot erelid van het W.W.F., het Wereldnatuurfonds. Totnogtoe heeft het W.W.F. nog slechts 43 ereleden benoemd en Graaf Lippens is de eerste en enige Belg. In 1970 ontving J. Verschoren, een andere Belg, de gouden medaille van het W.W.F. voor zijn werk in de nationale parken in Zaïre. Jacques Verschoren is de auteur van het boek *Mourir pour les Eléphants*. Dr. José Lara Alen (Spanje), die een doorslaggevend aandeel heeft gehad in de installatie van het Nationaal Park van Donana, en Robert Bateman (Canada), de wereldberoemde naturalistische kunstenaar, werden eveneens erelid benoemd.

De originele tekst van de motivatie tot de benoeming van Graaf Léon Lippens, die doctor in de rechten is en van beroep jurist, luidde als volgt:

„Count Léon Lippens, who comes from the legal profession, like so many of the most effective conservationists, is known by the International Conservation Community primarily for his work in protecting birds in Belgium and for his many books on the subject.

He was founder and administrator of the Zwin wetland reserve created in 1952 and recognized as one of the most beautiful in Europe.

Count Lippens was secretary-general of ICBP from 1935 to 1950 and joint director of national parks in the Congo from 1935 to 1936. He was the founder and honorary president of the Society for Natural and Ornithological Reserves of Belgium.”

De redactie van *Wielewaal* houdt eraan langs deze weg Graaf L. Lippens oprecht te feliciteren met deze eervolle onderscheiding.

ZEEZOOGDIEREN

„De Vlaamse Vereniging voor de Bestudering van de Zeezoogdieren” en „De Strandwerkgroep” houden een bijeenkomst over het gebruik van waarnemingen en gegevens over zeezoogdieren op zaterdag, 7 september 1985 om 14 uur in „De Ploate”, Langestraat 82, Oostende.

Verscheidene gekende personen verlenen hun medewerking o.a. Dr. W. de Smet en Dr. J. van Gompel. Alle belangstellenden zijn welkom.

INHULDIGING VAN HET WIELEWAALNATUURRESERVAAT DE STEENBEEMDEN.

In november van vorig jaar meldde De Wielewaal, afdeling Lier, de aankoop van een natuurgebied dat ze „De Steenbeemden” noemen. Op Hemelvaartdag, donderdag 16 mei 1985, werd het gebied officieel ingehuldigd. De festiviteiten begonnen met een receptie op het gemeentehuis van Nijlen. De burgemeester heette de aanwezigen welkom. Algemeen voorzitter van de Koninklijke Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie De Wielewaal, H. Franckx stelde in 't kort zijn vereniging voor en gaf een verklaring waarom natuurreservaten zo noodzakelijk geworden zijn. Hij bracht hulde aan de vele medewerkers en aan het bestuur van de vierende Wielewaalafdeling in het bijzonder. De plaatselijke voorzitter had het vervolgens o.a. over de klassering van de vallei van de Kleine Nete, waarvan de Steenbeemden het hart kunnen genoemd worden. Hij drong er bij de verantwoordelijke personaliteiten op aan dat nu, na de voorlopige, ook de definitieve klassering zou volgen. De burgemeester ronde het geheel af met de vraag aan alle aanwezigen om het mooie „gouden boek” te tekenen.

Aan de herberg „het Badhuis” aan de brug van Emblem was het dan verzamelen geblazen voor de wandeling. Zoals het bij dergelijke gelegenheden past, waren er eerst ook enkele sprekers. De voorzitter van afdeling Lier, Walter van Spaendonck, benadrukte dat de ruchtbaarheid die aan deze inhuldiging gegeven werd, hoofdzakelijk bedoeld was als blijk van dankbaarheid voor de honderden mensen die op een of andere manier hebben bijgedragen tot de realisatie van de aankoop van de Steenbeemden.

Uit zijn toespraak onthouden we dat de vorig jaar aangekondigde oppervlakte (6 ha 2 a) ondertussen werd uitgebreid met nog eens 4 ha 22 a, zodat de totale oppervlakte nu 10 ha 23 a bedraagt. De fondsen werden voor meer dan 1/3 bijeengebracht door de plaatselijke afdeling.

De nationale Wielewaal stond in voor 1/3. De V.A.N. die in de jaren 1980 en 1981 grote inspanningen geleverd heeft voor het behoud van de Netevallei, zag ook hiermee de bekroning van haar werk. Een tiental Wielewaalafdelingen, J.N.M.-Lier en de afdeling Main-Kinzig van de Duitse Bond voor Vogelbescherming brachten ook hun steentje bij. Er bleek echter nog een tekort, maar gezien de gelegenheid zich nu voordeed en er voldoende vertrouwen was in de mensen die de verscheidene acties voeren, werd prompt een lening afgesloten.

Het ijzer moet gesmeed worden terwijl het warm is. Grote aantallen mensen, uit alle lagen van de bevolking hebben op een of andere manier bijgedragen tot het welslagen. Dit ofwel door een rechtstreekse storting ofwel door medewerking aan één van de vele organisaties als daar zijn: de doorlopende papierslag (ook karton, kroonkurken en röntgenfoto's), de 2 reuzebarbecues, de broedpottenactie, de verkoop van LP's, posters, brochures en stickers. Spreker dankte de vele stille en minder stille medewerkers. Hij stelde ook de nieuwe zelfklever voor, die naar aanleiding van deze inhuldiging gedrukt werd. De Blauwborst, broedvogel in de Steenbeemden, staat erop afgebeeld. Hij kost 30 F, hiermee kan de vereniging 1 m² moeras veilig stellen.

Vervolgens nam Marc Vermeylen de micro en het woord over. Hij is, samen met Kristine Wuyts, conservator van het nieuw Wielewaal-reservaat. Hiermee was hij ook best geplaatst om over de ecologische waarde van het gebied te spreken en om de uit te voeren werken toe te lichten. Aan de Steenbeemden kan men nog zien hoe vroeger de gehele vallei van de Kleine Nete eruit zag van Lier tot voorbij Herentals. Zoals overal elders in de wereld is de oppervlakte van de moerassen ook hier sterk terug gelopen. Vooral illegaal storten en dito visvijvers zijn, wat de Netevallei betreft, de hoofdschuldigen.

De Blauwborst wordt zeker het paradepaardje van de Steenbeemden. Andere broedvogels zijn o.a.: Winter- en Zomertaling, Slobeend, Sprinkhaanrietzanger en Waterral.

Ook botanisch is het gebied zeer waardevol: Zomerklokje, Waterdrieblad, Waterereprijs, Wateraardbei, Moerasviooltje, Waterpostelein enz... De inventarisatie van amfibieën, libellen en slakken leverde eveneens merkwaardige resultaten op.

„Er is werk aan de natie” voor de Wielewalers. Ze zijn van plan om door middel van beheerswerken de diversiteit in de Steenbeemden nog te vergroten. Hiervoor wordt eerst en vooral gewerkt aan een beheersplan.

De licentiaatsverhandeling van Kristine Wuyts zal als basis dienen. Wie wil hooien, plaggen of wilgen kappen, heeft zijn naam maar op te geven en zal „ten gepasten tijde” verwittigd worden.

De beheersing van de waterstand zal, vooral de eerste jaren, de volle aandacht krijgen.

De organisatoren waren zeer tevreden over de opkomst, meer dan 250 deelnemers, en dit niettegenstaande de veelvuldige communiefeesten in de streek.

Er werden groepen gevormd van 20 à 30 personen, die telkens voorzien werden van een gids. Zo werden de Steenbeemden bezocht, vertrekkend over de Netedijk richting Lier. Een prachtig landschap, met als begeleiding een zeer gevarieerde vogelzang (o.a. Sprinkhaanrietzanger, Nachtegaal, Blauwborst, Wielewaal, Grasmus en Zwartkop).

Via een boswegeltje dat parallel loopt aan de Kromme Ham en de Beemdstraat werd de terugweg afgelegd. Om te besluiten werd door de De Wielewaal een drankje aangeboden. Gezelligheid was troef, de speciale tentoonstelling en de Wielewaal-winkel konden bogen op een goede belangstelling.

Zo werd waarschijnlijk een mijlpaal gezet in de geschiedenis van de plaatselijke Wielewaal-afdeling.

ONTVANGEN GIFTEN

De Heer Van Olmen, Noorderwijk (steunend lid)	1.000 F
N.V. Quelle, Lier	2.000 F
De Heer Buysse	500 F
De Heer Kelchtermans, Lier	1.000 F
Faculteitskring Bios, Leuven	1.000 F
Mevr. C. Hendrickx, Lier	1.000 F
De Heer Van de Velde, Eeklo	1.000 F

ERRATUM

De gift van Dr. Vanhoudt uit Mechelen bedroeg 50.000 F i.p.v. 5.000 F zoals foutief vermeld in het meinumnummer van dit blad.

BESTUURSCONTACTEN

Uit het verslag van de vergadering van 27 april 1985, gehouden te Turnhout.

— De Dienst Natuurbehoud binnen de A.R.O.L. organiseert een Week van het Natuurbehoud voor het onderwijs (lager en secundair) van 22 tot en met 28 juni.

De Wielewaal verleent hieraan zijn medewerking.

— De Wielewaal kreeg een dankbrief van Greenpeace voor onze steun ter gelegenheid van de Antarctica-actie.

— Het W.W.F. opende een info- en documentatiecentrum op de Katelijnevest 36 te Antwerpen. Het W.W.F. vroeg de Wielewaal om dit centrum eventueel samen uit te baten. Daarom zoeken wij een vrijwilliger uit het Antwerpse (gepensioneerde, vrijgestelde van stempelcontrole of gewetensbezwaarde), die in het W.W.F.-centrum gratis voor onze vereniging wil werken. Het werk bestaat uit informatie geven en boeken verkopen.

— De tellers van het B.T.K.-project vogelcensus opereren in het Peerdsbos, Kruibeekse polder, Neerland en Kalmthoutse heide.

— Het Nationaal Verbond heeft van de Nationale Natuurbeschermingsdag een week gemaakt met een sluitdag in de streek van het Zwin. Ze heeft plaats van 14 tot en met 22 september 1985. De Wielewaal vraagt de afdelingsbesturen om op 22 september geen eigen activiteiten in te richten en om massaal deel te nemen aan de voorgestelde manifestatie. In de week van 14 - 22 september kunnen er allerlei activiteiten op touw worden gezet om natuurbehouds- en milieuproblemen onder de aandacht van bevolking en overheid te brengen. Deze activiteiten omvatten: natuurwandelingen, beheerswerken in natuurgebieden, voordrachten, tentoonstellingen, maar ook ludieke acties en protestmanifestaties tegen milieuschendingen.

— In de Scheldemeersen te Wortegem-Petegem werden 2 stukken bijgekocht, kad. sectie C nr 546B en 547A, samen 54 a 22 ca groot. Er zijn nu 6 percelen; door ruil kan misschien een blok gevormd worden.

— Afdeling Schelde-Leie nam nog een optie op een perceel van 3 ha. De raad gaat akkoord met de koop en komt voor 1/3 tussen.

— Bij gebrek aan geld beslist de raad voorlopig met aankopen te stoppen.

— Van af nu wordt 10 % korting gegeven op alle boeken verkocht aan leden en dit zowel op vreemde als op de in België gekochte werken.

— Op 6 oktober a.s. wordt een tram-, trein- en busdag ingericht, waarop aan sterk verminderde prijzen wordt gereden. Dat is een gelegenheid voor de afdelingen om activiteiten met grote verplaatsingen te organiseren.

— In verband met de geplande veranderingen van ons tijdschrift werd beslist de enquête uit te stellen.

— De NWG Propaganda stelt voor wielewaalbadges te maken.

— De dossiers van de wielewaalreservaten Kooldries, Fort 7 en De Korhaan werden ingezonden naar de dienst A.R.O.L. en tijdens de vergadering van 2 mei jl. goedgekeurd.

— Een erkenningsdossier zal nog worden samengesteld voor de Vlassenbroekse Schorren, het Sneeuwklompje, het Zomerklompje en de Steenbeemden, de Liereman en de Mandelhoek.

— De NWG Natuurbehoud vroeg aan gemeenschapsminister Akkermans een afwijking op de distelverordening, gezien de ecologische waarde van de distel, het enorme werk en de moeilijkheden bij het verwijderen ervan. Als referentie werd aangehaald dat in Nederland sinds 1983 de distel niet meer wordt verwijderd. (vergadering van 26/01/85 te Emblem)

— De mogelijkheid bestaat dat het besluit van minister Akkermans over het bermbeheer gewijzigd wordt, gezien de felle reacties tegen dit besluit. Uit een publikatie van I. Porters in *Leefmilieu* 1984/6 - p. 174 blijkt nochtans het belang van deze maatregel.

— De conservatordag gaat door in samenwerking met de B.N.V.R. op 7 september 1985 te Genk met als thema: heidebeheer.

H. Franckx, voorzitter

CONSERVATORDAG

In navolging van de eerste Gemeenschappelijke Conservatordag in het Molsbroek te Lokeren in 1984, georganiseerd op initiatief van De Wielewaal en technisch uitgewerkt door de v.z.w. Durme en de B.N.V.R., wordt door de B.N.V.R. op 7 september eerstkomend de 2de Conservators- en Medewerksdag uitgewerkt.

Deze zal plaatshebben in het reservaat De Maten te Genk (grootte 180 ha).

De hele dag is gewijd aan heidebeheer met al de aspecten hieraan verbonden.

Om 10 uur wordt samengekomen in het Technisch Instituut St.-Lodewijk, Mosselerlaan 110 te 3600 Genk (afrit Genk-Oost E 39) waarna in de voormiddag een aantal referaten zullen gebracht worden i.v.m. heide en heidebeheer.

Om 14 uur start de excursie aan de parking van het reservaat (Slagmolenweg). Dit terreinbezoek zal dieper ingaan op het praktisch beheer van een zeer gevarieerd heidereservaat. Het reservaat De Maten kan bogen op een praktijkervaring van 25 jaar reservaatbeheer. Dit beheer heeft duidelijk zijn resultaten afgeworpen.

Het einde van de dag is voorzien rond 17 uur. Op de middag is door technische omstandigheden geen warm middagmaal te verkrijgen. Er wordt dan ook gevraagd zelf eten mee te brengen. Drank is wel voorradig.

Binnenkort zal het definitief programma van deze dag gepubliceerd worden.

We nodigen nu reeds alle conservators en reservaatmedewerkers uit op deze dag.

Om praktische redenen zouden we wel op voorhand willen weten hoeveel personen naar deze 2de Conservatorsdag komen.

Gelieve hiervoor te bellen met het secretariaat van de B.N.V.R. (02) 648.37.46

WAARNEMINGEN VAN FLAMINGO'S IN BELGIË EN NEDERLAND

Om een indruk te krijgen van het aantal in België en Nederland voorkomende flamingo's en hun verplaatsingen, wordt men verzocht alle waarnemingen en vondsten op te sturen naar Arnoud B. van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Nederland. Men gelieve bij toezending te vermelden, de datum, plaats, aantallen, leeftijd, omstandigheden, waarnemer(s) en eventueel kenmerken belangrijk voor het bepalen van de (onder)soort zoals met name kleur van snavel en poten.

PROVINCIALE VERGADERING WEST-VLAANDEREN

gehouden te Loppem op zaterdag, 30 maart 1985

- Voor de zeevogelwerkgroep worden nieuwe telformulieren gedrukt. Vanwege de werkgroep wordt een beknopt overzicht van de activiteiten verwacht.
- Sommige afdelingen hadden problemen met de bustochten van het winterprogramma.
- De lente-, zomer- en herfstactiviteiten van de verschillende afdelingen werden gecoördineerd.
- Het verlies of de winst van een gezamenlijke busuitstap komt toe aan de organiserende afdeling.
- Voor de congresuitstap van 19 mei werd een autocar met ophaaldienst voorzien door afdeling Brugge.
- Ter gelegenheid van de trein-tram-busdag op zondag, 6 oktober, wordt een provinciale Hoge Venen-tocht gepland.
- Afdeling Westkust viert haar twintigjarig bestaan op zondag, 10 november.
- Verder werden nog besproken: het vogelasiel Middenkust, de provinciale subsidie en het inbinden van jaargangen.

NATUURBESCHERMINGSWEEK EN NATIONALE NATUURBESCHERMINGSDAG

In 1984 hebben de Vlaamse natuurbeschermingsverenigingen een minimumprogramma voor een verantwoord natuurbehouddsbeleid voorgesteld. Zij begonnen tevens een actie rond het natuurbehouddsmanifest, waarin naast het minimumprogramma een gecoördineerd milieubeleid als centrale eis werd vooropgesteld.

Enkele voorstellen, zoals de oprichting van een dienst natuurbehoud bij de Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu en de installatie van een Vlaamse Hoge Raad voor Natuurbehoud, werden inmiddels gerealiseerd; maar de meeste eisen en voorstellen blijven vrome wensen.

Dit jaar zal daarom de actie worden verder gezet. Een uitstekende gelegenheid daarvoor is de jaarlijkse nationale natuurbeschermingsdag, die door het Nationaal Verbond voor Natuurbescherming afwisselend in Vlaanderen en Wallonië rond een actueel natuurbehouddsprobleem wordt ingericht.

In 1985 is Vlaanderen aan de beurt. Op voorstel van de Vlaamse natuurbeschermingsverenigingen zal deze dag bovendien worden voorafgegaan door een natuurbeschermingsweek.

Natuurbeschermingsweek van 14 tot 22 september 1985

In geheel het land zullen van 14 tot 22 september 1985 door provinciale, regionale en plaatselijke natuur- en milieuverenigingen allerlei activiteiten op touw worden gezet om natuurbehoudds- en milieuproblemen onder de aandacht van bevolking en overheid te brengen. Deze activiteiten omvatten natuurwandelingen, beheerswerken in natuurgebieden, voordrachten, tentoonstellingen, maar ook ludieke acties en protestmanifestaties tegen milieuschendingen.

Iedereen, jong en oud, zal er kunnen aan deelnemen naar eigen opvatting en stijl en ter plaatse in eigen streek.

In de loop van de volgende weken (april en mei) worden per provincie voorbereidingsvergaderingen georganiseerd.

De nationale natuurbeschermingsdag

De natuurbeschermingsweek wordt op zondag 22 september 1985 afgesloten met de nationale natuurbeschermingsdag, die zal doorgaan in de Zwinstreek.

Daar treden sedert enkele jaren belangrijke problemen van ruimtelijke ordening en natuurbehoud naar voor: de geplande inplanting van een jachthaven in de Zwinduinen, een golfsterrein in het natuurgebied van de Kleyne Vlake, uitgebreide verkavelingsprojecten in landbouwzones, enz...

De hele kuststreek kent vergelijkbare problemen. Iedereen meent de smalle strook duinen te kunnen gebruiken voor villawijken, actieve recreatie of de uitbouw van een haven. Zo komen overal belangwekkende natuurgebieden in het gedrang, o.m. de geklasseerde Houtsaegerduinen in de Panne, de Sint-Laureinsduinen in Westende, enz. Inkrimping van het duinareaal kan niet meer geduld worden.

Een verwant probleem is de teloorgang van vochtige graslanden en waterrijke gebieden in de maritieme polders. Deze hebben een heel eigen flora. Zeldzame weidevogels en eenden vinden er een geschikte broedplaats. 's Winters pleisteren er duizenden eenden en ganzen uit het hoge Noorden. De laatste jaren neemt de aftakeling van deze graslanden ernstige afmetingen aan door havenuitbreiding, aanleg van wegen, woningen en recreatiezones. Ook de intensivering van de landbouw met ingrijpende drainagewerken, ruilverkaveling en toenemende bemesting offert vele gebieden op.

De centrale thema's van de nationale natuurbeschermingsdag zijn dan ook: het behoud van de kustduinen en van de polders. Tijdens de nationale natuurbeschermingsdag komen beide thema's reeds 's morgens aan bod op wandelingen vanuit vier verzamelpunten (Damme, Nieuwpoort, Retranchement en Zuienkerke).

's Middags worden alle deelnemers in het ontmoetingscentrum Scharpoort te Knokke verwacht. Na de gebruikelijke gelegenheidstoespraken worden een aantal wandelingen met diverse thema's in Knokke georganiseerd. In Scharpoort loopt parallel een programma met diamontages en conferenties dat aansluit bij de thema's van de dag.

Iedereen die wil meewerken aan de natuurbeschermingsweek en de nationale natuurbeschermingsdag of andere inlichtingen wenst kan contact opnemen met het secretariaat, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel - (02/230.94.10).

INFO- EN DOCUMENTATIECENTRUM VAN HET WERELD NATUUR FONDS TE ANTWERPEN.

Op donderdag, 25 april 1985 werd het Info- en Documentatiecentrum van het WWF-Vlaanderen in Antwerpen officieel geopend. Dit centrum is gevestigd aan de St.-Katelijnevest 36, 2000 Antwerpen. Het staat open voor iedereen die geïnteresseerd is in de werking van het Wereld Natuur Fonds (World Wildlife Fund), de bedreigde dieren en planten, en allerlei andere natuur- en milieuonderwerpen.

Het Info- en Documentatiecentrum, heeft op het gelijkvloers een winkelruimte, op de eerste verdieping een bibliotheek met leeszaaltje, en op de tweede en derde verdieping burelen en stock-ruimten.

Op de eerste verdieping kan men talrijke boeken en tijdschriften raadplegen, documentatiemappen over diverse natuur- en milieuonderwerpen kopen en fotocopies maken (tegen de prijs van 2 F per copie). Tijdens het onderzoek is drank verkrijgbaar (koffie en thee: 10 F; water en sprite: 15 F).

Iedereen wordt zoveel mogelijk persoonlijk begeleid bij de documentatieaanvraag. Vrijwilligers worden hierbij geholpen door DAC-ers en BTK-ers. Het centrum verwacht schoolgaande jeugd, leerkrachten, (natuur)verenigingen, persmensen,...

OPENBARE BIBLIOTHEEK

Het openbaar bibliotheekwerk heeft de laatste jaren een enorme uitbreiding gekend. Sedert het decreet van 1978 hebben reeds 183 gemeentebesturen een gemeentelijke openbare bibliotheek ingericht. In Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen zijn, naast de gemeentelijke openbare bibliotheken, ook enkele autonome privaatrechtelijke instellingen werkzaam (30). Bovendien heeft Limburg, als enige provincie, een centrale openbare bibliotheek die te Hasselt is gevestigd. De bedoeling van het decreet is dat iedere Vlaamse gemeente over een gemeentelijke openbare bibliotheek zou beschikken. Een moderne openbare bibliotheek is immers een fundamentele schakel in de cultuur- en informatieverbreiding. Het recht op informatie mag aan niemand worden onzegd. De openbare bibliotheek is dan ook een democratische instelling bij uitstek. Het gebouw noch de interne organisatie, mogen een drempel vormen en daarom is ontleening of consultatie van boeken en documentatiemateriaal kosteloos. Wel mag een inschrijvingsgeld van maximum 100 F per jaar worden gevraagd aan personen boven de 14 jaar. Voor uitleening van audio-visuele middelen mag een bedrag van ten hoogste 10 F per uitleenperiode van drie weken worden aangerekend. Het staat iedereen vrij om naar believen gebruik te maken van de diensten van een openbare bibliotheek. Daarvoor wordt een gevarieerd aanbod van boeken, gaande van jeugdliteratuur en romans over studie- en naslagwerken tot tijdschriften en documentatiemappen, ter beschikking gesteld van de leners. Wat in een bepaalde bibliotheek niet te vinden is, kan, inmiddels het interbibliothecair leenverkeer, in een andere bibliotheek worden opgevraagd. Grotere openbare bibliotheken spelen tevens in op andere vormen van informatieverzorging: grammofoonplaten, geluidscassettes, compactdiscs, videotapes, diapositieven, films, enz. De bibliothecaris moet er zorg voor dragen dat de collectie zo verscheiden mogelijk is en tevens rekening met de actualiteitsgebonden eisen van de lener. Samen met ontspanning en informatie heeft de openbare bibliotheek een opvoedende taak die gericht is naar een jeugd publiek en ook kadert in het geheel van de volwassenenvorming. De Vlaamse Gemeenschap, de provincies, de gemeenten en in sommige gevallen de privaatrechtelijke inrichtende machten, dragen ieder een specifiek gedeelte van de financiële en materiële lasten. De openbare bibliotheek is, naast onderwijs, sport, jeugdwerk, e.d. een sociaal-culturele voorziening waar zoveel mogelijk mensen van gebruik kunnen maken!

VOGELASIEL OOSTENDE.

Als we terugblikken op het jaar 1984, komen we tot de vaststelling dat het toch maar weer een sterk anti-natuur en milieujaar was. De enkele natuurstrestjes worden verder aangevreten, het slukstorten ging ongestraft verder, enz. en natuurlijk zorgde de „Mont Louis” voor de nodige sensatie... Ook waren er gelukkig enkele positieve acties te bespeuren. Er werd op 1 oktober te Oostende een vogelasiel opgericht, terwijl de zeldzame natuurvrienden hun strijd verder zetten, de ene wel met meer succes dan de andere!

Na enkele maanden werken in het asiel, tracht men een kleine balans op te maken. Tijdens deze barre winterperiode werd de ruimte door talrijke stookolieslachtoffers reeds vlug ingenomen. De hoofdbrok hiervan waren de Eidereend, Kokmeeuw, Stormmeeuw, Zwarte Zeeëend en niet te vergeten de Zeekoet. Wegens het grote aantal had het asiel al vlug met gebrek aan gepaste voeding te kampen. Dank zij de pers werd de publieke opinie sterk bewogen, zodat dank zij kleine en grote stortingingen het werk verder gezet kon worden! Doch, door de zware stormen en het herbergen van soms 70 vogels, was het asiel verplicht om de roofvogels naar andere asielen over te brengen wegens plaatsgebrek... Dieren die reeds beter waren, werden naar het Zwin overgebracht, doch de lege plaatsen werden onmiddellijk door andere ingenomen. Dank zij natuurgroepen en jeugdgroeperingen werden vele vogels van de dood gered. Laten we hopen dat er in de toekomst op zo een goede manier een samenwerking kan verlopen zodat met een beetje goede wil de natuur er alle baat bij zal hebben.

P. Beeckaert, Sluisvlietlaan 108, 8401 Bredene (059/32.39.87)

NIEUWE UITGAVEN

Füller F. 1984. <i>Goodyers und Spiranthes. Orchideen Mitteleuropas</i> , 4 Teil. Neue Brehm-Bücherei. Wittenberg Lutherstadt, A. Ziemsen verlag.	328 F
Schildmacher H., 1982. <i>Einführung in die Ornithologie</i> . Stuttgart, Gustav Fischer Verlag.	546 F
Herzog K. 1968. <i>Anatomie und Flugbiologie der Vögel</i> . Stuttgart, Gustav Fischer Verlag.	1302 F
Brüll H., 1984. <i>Das Leben Europäischer Greifvögel</i> . 4 Auflage. Stuttgart, Gustav Fischer Verlag.	1638 F
Creutz G. 1985. <i>Der Weissstorch (Ciconia ciconia)</i> . Neue Brehm-Bücherei. Wittenberg Lutherstadt, A. Ziemsen Verlag.	530 F
Meeusse B., S. Morris, 1984. <i>De voortplanting van bloemen</i> . Antwerpen, Het Spectrum.	795 F
Borror D.J., R.E. White, 1980. <i>A field guide to the insects of America North of Mexico</i> . The Peterson Fieldguide series. Boston, Houghton Mifflin.	882 F
Landwehr J., 1984. <i>Nieuwe atlas Nederlandse bladmossen</i> . Zutphen, Thieme.	1755 F
Opdam P., 1985. <i>Roofvogels in ons landschap</i> . Antwerpen, Het Spectrum.	395 F
Ali S. & S.D. Ripley. 1983. <i>A pictorial guide to the birds of the Indian Subcontinent</i> . Oxford, Oxford University Press.	1560 F
Creemers P., e.a. 1985. <i>Botanische Termenlijst</i> . Wetenschappelijke mededelingen van de K.N.N.V., n° 166, Hoogwoud, K.N.N.V.	220 F
Lohmann M., 1985. <i>Natuur van maand tot maand. Planten en dieren in de 4 seizoenen</i> . Met 500 kleurenfoto's. Antwerpen, Zomer en Keuning.	475 F
Mildenberger H., 1985. <i>Die Vögel des Rheinlandes</i> . Band 2. Greven, Kilda-Verlag.	1029 F

BRITISH ORNITHOLOGISTS' UNION

The British Ornithologists' Union was founded in 1858 and is one of the oldest and most respected ornithological societies in the world. Although it is a scientific society the Union has always aimed to encourage links between amateur and professional ornithologists, and to recognize the great contributions that both types of membership can make. The aim of all the publications and meetings of the Union is to present scientific studies in a style that is comprehensible to any interested reader. The Union was founded to further the science of ornithology throughout the world, and the international interests of the Union are clearly shown by the membership, nearly half of whom live overseas.

Among its activities the Union publishes the journal *Ibis*, which contains papers on all aspects of ornithology from all parts of the world, as well as book reviews and notices. The journal is accompanied by a literature supplement, which draws attention to almost every scientific publication on birds in the world. The Union also publishes other books, including a checklist series for areas of the world where there is little local ornithological literature. Meetings are held twice a year to discuss selected aspects of ornithology.

The Union encourages research by amateur ornithologists, and offers research grants each year as well as a David Lack Studentship to provide research training at a university. Members of the Union can use the Alexander Library at Oxford, which is one of the finest ornithological libraries in the world, and the Union also has a smaller ornithological library at the Linnean Society of London. The Union also elects corresponding Members throughout the world, who are always willing to help and advise members planning visits to their countries.

For a membership form, write to the Administrative Secretary, British Ornithologists' Union, c/o Zoological Society of London, Regent's Park, London NW1 4RY.

SAURIERS VAN OOST-NEDERLAND

Tentoonstelling in het Natuurhistorisch Museum Maastricht van 20 juni tot 1 september 1985.

Met het toeristenseizoen voor de deur mag het Natuurhistorisch Museum Maastricht zich verheugen in een wel zeer bijzondere publiekstrekker, die in de afgelopen maanden al vele tienduizenden bezoekers kreeg. En terecht. De expositie „Sauriers van Oost-Nederland” voert de bezoeker naar het strand van de Trias-zee, die ruim 200 miljoen jaar geleden ons land bedekte. Wanneer bij eb de kuststrook droogviel kropen hier tientallen primitieve hagedissen of sauriërs rond op zoek naar voedsel.

In de snel opdrogende modder bleven hun pootafdrukken haarscherp bewaard tot op de dag van vandaag. Samen met de bij Winterswijk gevonden skeletdelen en uitwerpselen geven ze ons een beeld van het leven in de ver achter ons liggende periode. Het zou nog bijna 150 miljoen jaren duren voordat in de Krijtzee het „Verschrikkelijke Dier van Maastricht”, de *Mosasaurus*, zou rondzwemmen.

De tentoonstelling in Maastricht maakt ons ook duidelijk, dat unieke vondsten niet alleen het resultaat zijn van hoog-wetenschappelijke kennis van zaken, maar ook en vooral van geduld en volharding bij het zoeken naar fossielen. De vinder van dit uitzonderlijke materiaal, de Heer H.W. Oosterink, kreeg onlangs de Van der Lijn-onderscheiding voor zijn jarenlange speurwerk in de kalksteengroeven bij Winterswijk. Ongetwijfeld zal dit voor vele amateurs een aansporing zijn om in samenwerking met beroepsgeologen op zoek te gaan naar nieuwe verrassingen in onze vaderlandse bodem. De recente ontdekking van plesiosauriëren-resten in het Krijt van Zuid-Limburg toont aan, dat die nog steeds mogelijk zijn. De expositie „Sauriers van Oost-Nederland” is van 20 juni tot 1 september te bezichtigen in het museum aan het Bosquetplein op werkdagen tussen 10 en 12.30 uur en van 13.30 tot 17.00 uur. Op zondag is het museum geopend van 14.00 tot 17.00 uur. Op zondag is het museum geopend van 14.00 tot 17.00 uur en is de toegang gratis.

KRITISCH BOSBEHEER VLAANDEREN

Zopas verscheen het eerste nummer van de vijfde jaargang van 'MOLM, tijdschrift voor natuurbosontwikkeling', een uitgave van de Stichting Kritisch Bosbeheer (Nederland). Sinds kort is dit driemaandelijks tijdschrift ook spreekbuis voor de werkgroep Kritisch Bosbeheer Vlaanderen.

Naast artikelen over (Europese) natuurbossen, natuurbosbeleid en natuurtechnisch bosbeheer, vindt de lezer er ook en vaste rubriek met nieuws uit Vlaanderen in terug. Zo wordt in het laatste nummer o.m. aandacht besteed aan de meest recente ontwikkeling rond het geplande bosdecreet.

Kritisch Bosbeheer Vlaanderen ijvert voor het behoud en de uitbreiding van de natuurlijkheid van het bos in Vlaanderen.

Concreet houdt dit in:

- bossen met interessante natuurwaarde bestemmen tot en beheren als natuurreserveaat;
- behouden of creëren van een aanvaardbare minimum-natuurwaarde in bossen met recreatie- of produktiefunctie.

Bij dit alles wordt het (voort)bestaan van produktiebossen hoegenaamd niet uitgesloten. Kritisch Bosbeheer Vlaanderen verzet zich echter tegen een evolutie in de richting van het toekennen van een overwegende produktiefunctie aan nagenoeg alle Vlaamse bossen.

Wie een abonnement wil op MOLM, schrijft min. 200 F. over op rekening nr. 001-1267877-66 t.n.v. Kritisch Bosbeheer Vlaanderen, met vermelding 'MOLM 1985'.

WEGBERMENBESLUIT WORDT NIET OVERAL NAGELEEFD!

Het Bermbesluit van de Vlaamse Executieve, sinds 1 januari 1985 in voege, wordt niet overal nageleefd.

Het besluit bepaalt dat omwille van het natuurbehoud er geen sproeistoffen meer mogen gebruikt worden op de bermen langs wegen, spoorwegen, waterlopen...

Tevens mag slechts vanaf 15 juni aangevangen worden met het maaien van die bermen en moet het maaisel afgevoerd worden. Op die manier wil men bloemrijker bermen bekomen.

Dagelijks komen mededelingen van overtredingen binnen.

Wij dringen er op aan dat de verschillende overheden een natuurvriendelijker bermbeheer zouden nastreven in overstemming met het Besluit van 27 juni 1984.

BROCHURE ZOETWATERVISSEN IN VLAANDEREN

Onlangs verscheen een herdruk van de brochure „Over enkele zoetwatervissen in Vlaanderen.”

Dit werkje behoort tot de publikaties van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Deze brochure is bedoeld om de schoolgaande jeugd, de natuurliefhebbers en de sportvisser de verscheidenheid te leren van de grote bewoners van de onderwaterwereld.

De voornaamste zoetwatervissen die in ons land voorkomen worden beschreven naar hun essentiële kenmerken en anatomie. Naast de beschrijving van zowel de roofvissen als niet-roofvissen is er telkens een afbeelding van de vis waarover het gaat.

Voorts is er aandacht geschonken aan de woonplaats, de biotoop van elke vis, de voortplanting, voedsel en waarde van de vis.

Speciaal voor de sportvisser werden enkele gegevens uit de visserijwetgeving vermeld en het visserijatijns verduidelijkt in een verklarende woordenlijst.

Enkele kleurfoto's en aquarellen verlichten de brochure. De brochure wordt U toegezonden na storting van 50 F op postrekening nr. 000-2001732-40 van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel.

Vermelding: Brochure Zoetwatervissen.

Vergeet ook uw naam en adres niet a.u.b.

EEN NATUURWEEK WESTHOEK

De Belgische Natuur- en Vogelreservaten stelt U voor: een week (van maandagmorgen 26 augustus 1985 tot zaterdagmorgen 31 augustus 1985) rondneuzen in de mooiste hoekjes van de Westhoek. De uitvalbasis is het kasteel de Blankaart te Woumen.

Voor 5000 F biedt ze U vol pension en begeleiding van diverse deskundigen op het terrein. De accommodatie in het kasteel is sober. De overnachting gebeurt in slaapkamers van 2 tot 6 personen.

De Westhoek is niet een brok wilde natuur, maar een cultuurlandschap. Met een nooit aflatende ijver heeft de mens er gevochten tegen de zee. Talrijk zijn de getuigenissen in het landschap van deze eeuwenlange strijd. In de loop der eeuwen ontstonden uit de wisselwerking mens en natuur enkele typische landschappen: jonge en oude duinen, de moeren, de polders en de ijzervlakte. Alle hebben een eigen verleden, eigen kenmerken. De verscheidenheid aan wilde planten en dieren is groot, ondanks de menselijke bemoeienissen. Ieder landschap heeft „zijn” planten- en dierenwereld: enkel in de duinen treft U er de Duindoorn en de Rugstreeppad aan; in de natte polders de Grutto en de Zwanebloem. Zoeken naar de samenhang en de wisselwerking is een hoofdbetrachting van deze week.

De natuurlijke rijkdom van onze landschappen wordt steeds verder ondergraven. Watervervuiling, ontwatering, recreatie... het is een lange reeks! Verbannen we definitief alle natuur naar de reservaten? Ook deze vraag gaan we niet uit de weg.

Door excursies, discussie en voordrachten wordt op dit alles ingegaan. U hoeft echt geen specialist te zijn. Deze week is er voor éénieder met een hart voor de natuur.

Inlichtingen en inschrijvingen gebeuren in het Centrum Blankaart, Iepersesteenweg 56, 8178 Woumen (051/54.52.44). Dit kan tot 15 augustus 1985. Het maximum aantal deelnemers is beperkt tot 20 personen. De minimumleeftijd is 17 jaar.

TWEDE VELDORNITHOLOGISCH JAARBOEK VAN ZUID-WEST-VLAANDEREN

In de periode juli 1983 - juni 1984 werd in onze streek nogal wat naar vogels gekenken! 15.000 waarnemingen werden ons door meer dan 100 waarnemers doorgestuurd. Ze werden zorgvuldig gerangschikt per soort en 12 auteurs verwerkten de gegevens tot een aantal interessante artikelen. Deze werden gebundeld, samen met een artikel over de geschiedenis van de avifauna in het Kortrijkse sedert de tweede wereldoorlog, in het Veldornithologisch Jaarboek van Zuid-West-Vlaanderen 1983-1984.

U kunt er lezen over het voorkomen in onze streek van meer dan 180 soorten watervogels, dag- en nachtroofvogels, meeuwachtigen, steltlopers en zangvogels. Het is een ruime informatiebron met nuttige, niet eerder gepubliceerde gegevens die zowel de beginnende vogelkijker als de ervaren ornitholoog zullen boeien. Het boek omvat 192 bladzijden op kwarto-formaat.

Het is geïllustreerd met tal van originele pentekeningen en in onze regio genomen vogelfoto's.

Het jaarboek kan verkregen worden bij de Natuurhistorische Werkgroep Zuid-West-Vlaanderen p.a. Steenovenstraat 50 - 8720 Kuurne door 250 F (of 285 F met port) op het rekeningnummer 068-2019306-84 te storten met de vermelding „2de jaarboek”. Beide jaarboeken samen kunnen verkregen worden voor 450 F (of 485 F met port) met de vermelding „1ste en 2de jaarboek”.

KAPPEN, MAAIEN, HOOIEN, PLAGGEN,...

Natuurreservaten kan men niet zomaar ongemoeid laten. Om de verscheidenheid aan planten en dieren te behouden of te vergroten zijn voortdurend allerlei ingrepen nodig, de beheerswerken. Vaak komt dit neer op het opnieuw uitoefenen van oude landbouwtechnieken, meestal met handkracht, maaien en hooien van graslanden, kappen van struweel, grachten onderhouden, plaggen van heide, niet bemesten...

In veel reservaten gebeurt dit beheer op werkdagen door vrijwilligers. Hier en daar zijn ook tewerkgestelden aan de slag. Het werk in de reservaten is echter aanzienlijk en vooral tijdens het maai- en hooiseizoen zijn een aantal extrahanden nooit te veel. Daarom richten de Belgische Natuur- en Vogelreservaten in enkele van haar reservaten werkkampen in. Dit jaar - en voor de eerste maal - gaan deze door aan Het Meer van Virelles en in De Dode Bemde. Gedurende een hele week en in volle natuur krijgen de kampdeelnemers de kans hun steentje bij te dragen tot het natuurbeheer. Hard labour is het niet, want ieder werkt naar eigen vermogen. Bovendien wordt het programma afgewisseld met dia-avonden, excursies in het reservaat en uitstappen in de streek.

Het werkkamp in Virelles gaat door van 8 tot 15 augustus. Het werkkamp in de Dode Bemde (Oud-Heverlee) van 16 tot 23 september.

Indien U in één of beide kampen geïnteresseerd is, en U wil hierover meer informatie, bel of schrijf dan naar het Secretariaat, Vautierstraat 29, 1040 Brussel, (02/648.37.46).

We sturen U dan bijkomende informatie.

VLEERMUIZEN, ONDERZOEK EN BESCHERMING

'Vleermuizen hebben de mens steeds op de één of andere manier bezig gehouden. Hun voorkomen en nachtelijke levenswijze, gekoppeld aan het menselijk bijgeloof, maakte hen tot een onpopulaire diersoort die het hard te verduren kreeg'.

Zo luidt het voorwoord van de vleermuizenbrochure, over onderzoek en bescherming van deze weinig bekende diersoort.

Aan de hand van ervaringen en resultaten van een concreet onderzoek door vrijwilligers, wordt de boeiende leefwijze van deze zoogdiergroep uitgelegd. Vliegwijze en leefgebieden van soorten als Hoefijzerneus, Grootoor, Laatvlieger en nog vele andere worden op een begrijpelijker wijze uit de doeken gedaan.

Niet alleen studie en herkenning van de soort komen aan bod, maar ook hoe je concreet vleermuizen kunt beschermen, een bouwplaat hoe je een vleermuizenslaapkast kunt maken, en een uitgebreide handleiding voor het inrichten van oude ijskelders als overwinteringsoord voor vleermuizen.

Voor de natuurliefhebbers is er ook een tabel in opgenomen om gevonden vleermuizen te determineren aan de hand van de bovenkaken.

Een lees-, leer- en werkboekje dus over de - ondertussen beschermde - vleermuizen, uitgegeven door de Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w., 48 bladzijden.

Verkrijgbaar door storting van 80 F (porto inclusief)

op rekeningnummer 068-0847200-29 van de B.N.V.R., Vautierstraat 29, 1040 Brussel met vermelding 'Bestelling Vleermuizenbrochure'.

NATUUR-DIAMONTAGES

Hierbij een voorstel: een aantal mogelijkheden voor het verzorgen van een avondvullend natuurprogramma. Diamontages van hoog fotografische kwaliteit, in overvloed en met aangepaste muziek. Onderhoudend, humoristisch, gecauseerd op wetenschappelijke basis. Naast het begeleiden van honderden natuurwandelingen in België en natuurtrektochten doorheen Eurazië, heeft spreker zich in het bijzonder toegelegd op natuurfotografie. Hij publiceerde in Nederlandse, Franse en Engelse vakbladen. Verzorgde ook de fotografische bijdragen voor een aantal natuurboeken en won nationale en internationale herkenning als natuurfotograaf.

Tot de mogelijkheden behoren:

1. Het Zwin

Verteller woonde jaren in het gebied, en honderden uren camerajacht doorheen de vier seizoenen resulteerden in unieke sfeerbeelden over het gevecht van land en zee en de aanpassingen van zijn unieke flora en fauna. Een fotografisch springtij.

2. Kiplin's jungle

Zes jaren zwerven doorheen de grootste natuurgebieden van het Indisch subcontinent. Vanaf de voetheuvels der Himalayas in het noorden, doorheen de bladverliezende jungles van centraal Indië tot de mangroven van het zuiden, en van de grote Tahr-woestijn in het westen (gezien vanop een dromedarisbult) tot de broeierige regenwouden van Asam. Zijn snelheid werd gemeten met die van agressieve neushoorns en olifanten en hij stond oog in oog met de Bengaalse tijger.

3. Moessonvogels

Nauwelijks 50 km. verwijderd van Agra en zijn witmarmeren „Taj Mahal" ligt misschien wel het meest indrukwekkende vogeldorado ter wereld. Een ± 30 km² depressie in de droge grassavanne van Rajasthan wordt onder de gutsende zomermonsoon omgevormd tot een weelderig moerasgebied; trekpleister voor tienduizenden broedvogels. En naarmate het broedseizoen van duizenden ooievaars, lepelaars, aalscholvers... vordert, wordt de massa vanaf november aangevuld met tienduizenden migranten vanuit centraal Azië en Siberië. Wanneer tenslotte bij valavond haaksnavels en klauwen uit de lucht vallen verduistert het dampend moeras onder een angstig suizen van duizenden wilde wieken. Een uniek sfeerbeeld van natuur in haar wildste kronkels.

4. Nepal, land van Yak en Yeti

Vanaf Pakistan tot Bhutan strekt zich de 2700 km. lange en hoogste bergketen ter wereld uit. Ze schenkt ons een variëteit van landschappen en volkeren, van fauna en flora die bijna ondenkbeeldig is. Een liefdesverhaal over trektochten vanuit de broeierige malaria-jungles der terai, klimmend langs kleine, pittoreske dorpjes en zingende rivieren tot de oude, baardige indrukwekkende rodedendron en magnoliawouden, de bloemenrijke alpiene zones en tenslotte ploeterend door 6000 m hoge passen van eeuwige sneeuw. Een land in de wolken waar je de sterren plukt en gezegend wordt door duizenden goden.

5. Gran Paradiso

In het hoogste massief van Italië spreidt zich over zo'n 600 km² één der meest indrukwekkende reservaten van Europa. In een decor van groene valleien en blauwgetinte gletsjers, neerpletsende rivieren en alpiene bloemenweelde grazen de laatste authentieke wilde alpensteenbokken.

Gevrijwaard van skipistes en chalets word je er verrast door jagende steenarenden en fluitende marmotten, dartelegemzen en spelende alpenkouwen in een achtergrond van ruige rotspartijen en eeuwige sneeuw. Het tweede gedeelte behelst een verblijf in midwinter in een kleine hut op zo'n 2600 m. om er de bronst van de steenbokken te fotograferen.

Alle aanvragen dienen gestuurd te worden naar:

M. Decler, Rustoordstraat 34, 8300 Knokke-Heist (Westkapelle)

graag met opgave van telefoon, voor afspraak, waarna een schriftelijke bevestiging volgt.

COMMISSIE VOOR DE VLAAMSE AVIFAUNA

De idee bestaat om een onafhankelijke Commissie voor de Vlaamse Avifauna op te richten. Deze zal zich ondermeer bezig houden met het opstellen van een Avifauna van Vlaanderen. De werking zou volledig door en voor veldwaarnemers verzekerd worden, gespreid over geheel Vlaanderen. De commissie zou, naast een coördinerende stuurgroep, bestaan uit drie werkgroepen, elk met een specifieke taak:

- Werkgroep Broedvogels (statusbepaling van broedvogels en hun evolutie)
- Werkgroep Trekvogels (studie van de zichtbare trek in de ruimste zin; verwerking van gepubliceerde ringgegevens)
- Werkgroep Zeldzame Vogels (verschaffing van documentatie over de herkenning en het voorkomen van zeldzame soorten en hun ondersoorten)

Om te voorkomen dat de Commissie voor de Vlaamse Avifauna een te regionaal karakter zou hebben, worden alle belangstellenden verzocht in één van de vier groepen werkzaam te zijn. Kandidaten die actief willen meewerken worden verzocht hun naam, adres en de gewenste werkgroep mee te delen aan de hoofdredacteur Dr. H. Meeus, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout, die deze gegevens zal doorsturen aan de initiatiefnemers.

ENQUETE OVER DE TOEPASSING VAN HET BERMBESLUIT

Ter voorbereiding van een studiedag 'Natuurvriendelijk Bermbeheer: een Noodzaak!' in het najaar 1985 wil de Belgische Natuur- en Vogelreservaten de aanzet geven om een totaal overzicht van de opvolging van het Bermbesluit te bekomen. Het is de bedoeling bij te dragen tot het bepalen van een strategie voor het toepassen en het zonodig bijsturen van het Bermbesluit van de Vlaamse Executieve van 27 juni 1984, dat van kracht is sedert 1 januari 1985.

Alle natuurverenigingen en hun medewerkers worden opgeroepen om melding te maken van het al dan niet toepassen van het Bermbesluit in hun omgeving.

Deze informatie kan bestaan uit:

- de namen van overheden (gemeentebesturen, provinciebesturen, Openbare Werken, N.M.B.S., ...) die het Besluit opvolgen
- de namen van overheden die overtredingen begaan
- de gemeente waar de vaststellingen verricht werden (lieft met precisering van wegen, waterlopen, spoorwegen,...)
- de aard van de overtredingen/navolgingen inzake:
  - het gebruik van herbiciden
  - het ten vroegste beginnen maaien vanaf 15 juni voor de eerste maaibeurt en 15 september voor de tweede maaibeurt
  - het afvoeren van het maaisel binnen de 10 dagen na het maaien
- nuttige technische gegevens, zoals:
  - de gebruikte machines
  - het gemobiliseerde personeel of het in aanbesteding geven van het bermbeheer aan aannemers
  - de nabestemming van het maaisel (o.a. het vruchtgebruik door landbouwers)

Hoewel veel overheden overtredingen begaan, drukt de Belgische Natuur- en Vogelreservaten er op dat iedere melding van positieve ervaringen op zijn minst even welkom is. Op basis van positieve ervaringen kunnen de verantwoordelijke overheden aangespoord worden hun taak inzake bermbeheer op correcte wijze uit te voeren.

Op de studiedag zal dan ook bij middel van een postersessie ruim aandacht besteed worden aan lokale initiatieven die aan de toepassing van het Bermbesluit concrete gestalte geven. Wie belangstelling heeft om aan deze postersessie deel te nemen, wordt gevraagd dit eveneens te melden.

De resultaten van bovenvermelde enquête zullen overgemaakt worden aan de Dienst Natuurbehoud van de Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu, om zodoende constructief bij te dragen tot de uitvoering van dit Besluit en tot het herstel en behoud van bloemrijke bermen.

De Belgische Natuur- en Vogelreservaten heeft met deze enquête geenszins de intentie om gelijkaardige initiatieven (eigen enquêtes, meldingen aan de Dienst Natuurbehoud,...) van leden van andere verenigingen overbodig te maken. Integendeel, elk initiatief in die richting wordt ten zeerste toegejuicht en kan door bij te dragen tot dit totaal overzicht des te meer weerklank vinden bij de bevoegde Gemeenschapsminister P. Akkermans en zijn administratieve diensten.

Gelieve alle gegevens te bezorgen op het B.N.V.R.-huis, Begijnhoflaan 456, 9000 Gent (091/24.20.70).

Op volgende bladzijde een uittreksel uit het Belgisch Staatsblad van 02/10/1984 met de integrale tekst van het Bermbesluit.

27 JUNI 1984. — **Besluit van de Vlaamse Executieve houdende maatregelen inzake natuurbehoud op de bermen beheerd door publiekrechtelijke rechtspersonen**

De Vlaamse Executieve,

Gelet op de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, inzonderheid de artikelen 37 en 38;

Gelet op het advies van de Hoge Raad voor Natuurbehoud (Vlaamse Kamer);

Gelet op het advies van de Raad van State;

Op voordracht van de Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud;

Na beraadslaging,

Besluit :

Artikel 1. Dit besluit is toepasselijk op de bermen gelegen langs wegen, waterlopen en spoorwegen, in zoverre publiekrechtelijke rechtspersonen krachtens enig recht van beheer bevoegd zijn om de handelingen te stellen die bij dit besluit geregeld worden.

Onder bermen wordt voor de toepassing van dit besluit verstaan : bermen en taluds.

Art. 2. Het gebruik van biociden op bermen is verboden.

Art. 3. Begraasde bermen mogen niet vóór 15 juni gemaaid worden. Een eventuele tweede maaibeurt mag slechts uitgevoerd worden na 15 september.

Het maaisel dient verwijderd te worden binnen de tien dagen na het maaien.

Art. 4. Door de Gemeenschapsminister bevoegd voor natuurbehoud mag worden afgeweken van de bepalingen van artikel 3.

Art. 5. Maaibeheer, hetzij in handwerk, hetzij met machines, dient uitgevoerd te worden zonder de ondergrondse plantendelen en de houtige gewassen te beschadigen.

Art. 6. Overtreding van dit besluit wordt gestraft overeenkomstig de artikelen 44 en 47 van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud.

Art. 7. Dit besluit treedt in werking op 1 januari 1985.

Art. 8. De Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 27 juni 1984.

De Voorzitter,

G. GEENS

De Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud,

P. AKKERMANS

Vogels observeren in Alaska

Wat drijft een ornitholoog naar Alaska?

Zelfs voor een Amerikaan is Alaska een interessante regio, want voor hen zijn hier twee groepen zeldzame vogels te vinden.

Een groep endemische soorten, welke oorspronkelijk in de Bering/Chukchizee geïsoleerd waren. De meeste van deze vogels hebben ook nu hun broedareaal nog niet of slechts weinig uitgebreid. Het is noodzakelijk Alaska te bezoeken om deze geografisch beperkte soorten te zien te krijgen. Enkele voorbeelden zijn Aleoetenaalscholver *Phalacrocorax urile*, Roodpootdrietenmeeuw *Rissa brevirostris*, Dwergalk *Aethia pusilla*.

De tweede groep wordt in Amerika de „asiatics” genoemd, daar ze eigenlijk in Azië thuis horen. Het gaat hier onder andere om Rosse Grutto *Limosa lapponica baveri*, Vale Lijster *Turdus obscurus*, Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis kennicotti*, Witte en Gele Kwikstaart *Motacilla alba* en *Motacilla flava tschutschensis* (Kessel & Gibson, 1978).

Voor ons Europeanen komt daar nog een groep bij.

Een groep met typisch Noord-Amerikaanse vogels zoals Amerikaanse Zeearend *Haliaeetus leucocephalus alascanus*, Geoorde Aalscholver

Phalacrocorax auritus en Alder's Elftiran *Empidonax traillii traillii*. Bovendien vinden we hier een aantal Amerikaanse ondersoorten terug van onze eigen Europese vogels. Bij enkele is het onderscheid duidelijk merkbaar in het veld: Roodhalsfuut *Podiceps grisegena holboelli*, Fluitzwaan *Cygnus columbianus columbianus* en Stormmeeuw *Larus canus brachythynchus*.

Soortenlijst van de reis en de door ons vastgestelde abundantie

In deze lijst vindt men:

- Amerikaanse naam
- Wetenschappelijke naam
- De meest gebruikte Nederlandse naam.
- De door ons vastgestelde abundantie. Hierbij is gebruik gemaakt van afkortingen.
  - A = Abundant (algemeen en in grote aantallen)
  - C = Common (algemeen, niet in grote aantallen)
  - Fc = Fairly common (vrij algemeen).
  - U = Uncommon (regelmatig te zien, maar niet algemeen).
  - R = Rare (zeldzaam)
- Vergelijkingen met Europese soorten en ondersoorten.
- Broeden van de vastgestelde soorten. Hierbij

Roodborstlijster *Turdus migratorius caurinus*, Anchorage, AK. Mei 1983.

Beringmeeuw, Seward, AK. Mei 1983.

werd een teken aangebracht voor de Amerikaanse naam:

- o Met zekerheid vastgesteld als broedvogel.
- c Waarschijnlijk broedvogel.

Het land werd gescheiden in zes biogeografische regio's (Armstrong, 1981), waarvan er echter maar drie bezocht zijn tijdens de reis:

S = South (zuid),

C = Central (centraal),

N = North (noord). Zie kaart

Opmerking: Indien bij een soort het teken R staat, dan wil dit niet zeggen dat deze soort over het gehele land zeldzaam is. Dit om volgende redenen:

- Er werd alleen een deel van S, C en N bezocht.
- Het ging slechts over een periode van 36 dagen (alleen lentewaarnemingen).

Common Loon	<i>Gavia immer</i>	IJsduiker
U in S, C in C.		
Yellow-billed Loon	<i>Gavia adamsii</i>	Geelsnavelduiker
Dagelijks in Barrow (N).		
Arctic Loon	<i>Gavia arctica pacifica</i>	Parelduiker
U in S. Op enige afstand niet te onderscheiden van <i>G. a. arctica</i> .		
Red-throated Loon	<i>Gavia stellata stellata</i>	Roodkeelduiker
C in S.		
c Red-necked Grebe	<i>Podiceps grisegena holboelli</i>	Roodhalsfuut
Duidelijk groter dan <i>P. g. grisegena</i> . Duidelijk grijze wang. C in S, U in C.		
Horned Grebe	<i>Podiceps auritus cornutus</i>	Kuifduiker
U in S.		
Black-footed Albatross	<i>Diomedea nigripes</i>	Zwartvoetalbatros
1 ex. nabij NO-kust van Kodiak (S).		
c Northern Fulmar	<i>Fulmarus glacialis rodgersii</i>	Noordse Stormvogel
C in S (open zee). Alleen donkere fase waargenomen.		
Pink-footed Shearwater	<i>Puffinus creatopus</i>	Chileense Grote Pijlstormvogel
1 exemplaar nabij NO-kust van Kodiak (S).		

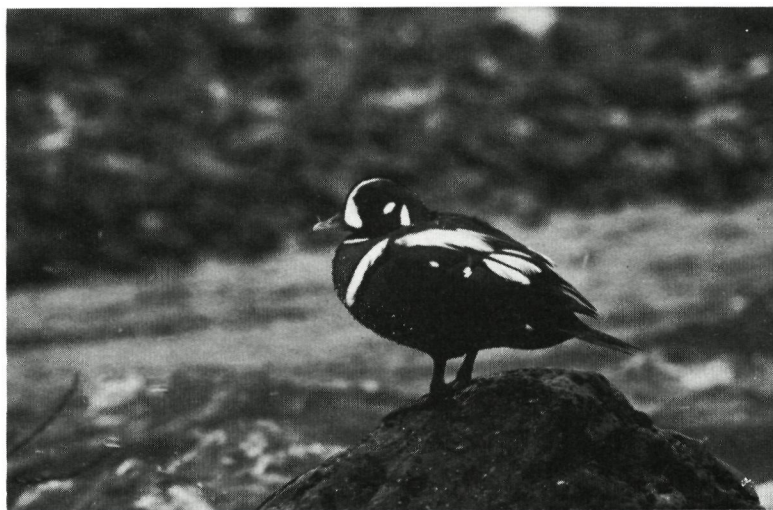

Wijfjes Harlekijneend,
juni 1980,
Myvatn, IJsland

Stormmeeuw,
mei 1983,
Denali National Park, AK.

Mannetje Harlekijneend,
Denali National Park, Ak.

Sooty Shearwater	<i>Puffinus griseus</i>	Grauwe Pijlstormvogel
U in S. Bijna onherkenbaar door sterke rui bij <i>P. tenuirostris</i> .		
Short-tailed Shearwater	<i>Puffinus tenuirostris</i>	Dunbekpijlstormvogel
C in S. Meer dan 1 miljoen tussen Kodiak en Barren Islands.		
Fork-tailed Storm-petrel	<i>Oceanodroma furcata</i>	Vorkstaartstormvogeltje
C in S. Meer dan 100.000 tussen Kodiak en Barren Islands.		
Double-crested Cormorant	<i>Phalacrocorax auritus</i>	Geeuwde Aalscholver
C in S. Zwaardere bouw dan <i>P. pelagicus</i> en <i>P. urile</i> opvallend.		
c Pelagic Cormorant	<i>Phalacrocorax pelagicus</i>	Pelagische Aalscholver
C in S (verscheidene exemplaren wegvliegend uit rotsspleten).		
Red-faced Cormorant	<i>Phalacrocorax urile</i>	Aleoetenaalscholver
R in S. 5 à 10 ex. ten ZO van Seward (S).		
Whistling Swan	<i>Cygnus columbianus</i>	Fluitzwaan
R in C. 2 exemplaren op Denali Highway (S).		
c Trumpeter Swan	<i>Cygnus buccinator</i>	Trompetzwaan
Fc in S. 1 dood exemplaar met zendertje om hals te Cordova, afkomstig uit Cordova zelf volgens G. Bucaria.		
o Canada Goose	<i>Branta canadensis occidentalis</i>	Canadese Gans
C in S.		
	<i>Branta canadensis parvipes</i>	
± 60 in Cordova (S).		
	<i>Branta canadensis taverneri</i>	
± 20 in Cordova (S). 2 ex. Fairbanks.		
Brant	<i>Branta bernicla nigricans</i>	Zwartbuikrotgans
R in S. U in N.		
White-fronted Goose	<i>Anser albifrons frontalis</i>	Kolgans
C in N. Weinig zwart op borst.		
Snow Goose	<i>Anser caerulescens caerulescens</i>	Sneeuwgans
R in N. Enkel witte ex. gezien.		
c Mallard	<i>Anas platyrhynchos</i>	Wilde Eend
C in S, R in C.		
Gadwall	<i>Anas strepera couesi</i>	Krakeend
5 exemplaren te Valdez (S).		
c Pintail	<i>Anas acuta tzitzihua</i>	Pijlstaart
C in S, C in C, C in N.		
c Green-winged Teal	<i>Anas crecca carolinensis</i>	Amerikaanse Wintertaling
C in S, C in C, R in N.		
Northern Shoveler	<i>Anas clypeata</i>	Slobeend
U in S, R in C, U in N.		
c Am. Widgeon	<i>Anas americana</i>	Amerikaanse Smient
C in S, U in C. Wijfjes hebben duidelijk grijzere kop dan wijfjes <i>A. penelope</i> .		
Canvasback	<i>Aythya valisineria</i>	Grote Tafelend
U in S. Steeds 2 tot 6 ex. op Potter March (Anch). Opvallend lange kop met vlak voorhoofd.		
Ring-necked Duck	<i>Aythya collaris</i>	Ringsnaveleend
U in S. 5 x waargenomen, totaal 13 ex.		
Greater Scaup	<i>Aythya marila nearctica</i>	Toppereend
C in S, R in S, R in N.		
Lesser Scaup	<i>Aythya affinis</i>	Kleine Toppereend
R in S, C in C. Kopvorm is beste kenmerk.		
Tufted Duck	<i>Aythya fuligula</i>	Kuifeend
2 exemplaren op Alganic Slough (Cordova).		
Common Goldeneye	<i>Bucephala clangula americana</i>	Brilduiker
U in S.		
Barrow's Goldeneye	<i>Bucephala islandica</i>	IJslandse Brilduiker
C in S, C in C.		
c Bufflehead	<i>Bucephala albeola</i>	Buffelkopeend
U in S, C in C.		
Oldsquaw	<i>Clangula hyemalis</i>	IJseend
C in S, C in C, C in N.		
Harlequin Duck	<i>Histrionicus histrionicus</i>	Harlekijneend
R in S, R in C.		
Steller's Eider	<i>Polysticta stelleri</i>	Steller's Eider
Mannetje 10 km Z van Cordova (Z).		

Common Eider	<i>Somateria mollissima V-nigrum</i>	Eider
Min. 400 exemplaren (80 % mannetjes) te Homer (S). C in N.		
King Eider	<i>Somateria spectabilis</i>	Koningseider
Dagelijks honderden O in Point Barrow.		
White-winged Scoter	<i>Melanitta fusca dixonii</i>	Grote Zeeëend
C in S, R in C. Snavel oranje.		
Surf Scoter	<i>Melanitta perspicilata</i>	Brilzeeëend
C in S, U in C.		
Black Scoter	<i>Melanitta nigra americana</i>	
Paartje nabij Homer (S). Grote gele snavelvlak.		
Common Merganser	<i>Mergus merganser americanus</i>	Grote Zaagbek
U in S.		
Red-breasted Merganser	<i>Mergus serrator</i>	Middelste Zaagbek
C in S.		
Goshawk	<i>Accipiter gentilis atricapillus</i>	Havik
1x in Anchorage (Goose Lake).		
Sharp-shinned Hawk	<i>Accipiter striatus velox</i>	Gestreepte Sperwer
1x nabij Fairbanks (30 km N).		
Red-tailed Hawk	<i>Buteo jamaicensis harlani</i>	Roodstaartbuizerd
U in S. Alleen vogels met donkere borst en lichte bovenstaart.		
o Bald Eagle	<i>Haliaeetus leucocephalus</i>	Amerikaanse Zeearend
C in S (76 exemplaren nabij Columbia Glacier).		
Marsh Hawk	<i>Circus cyaneus hudsonius</i>	Blauwe Kiekendief
U in S, R in C. Onderdelen van ♂ met roestbruine vlekken.		
Merlin	<i>Falco columbarius columbarius</i>	Smelleken
1x in Valdez (S). Mannetje op rand van nest Amerikaanse Zeearend.		
American Kestrel	<i>Falco sparverius</i>	Amerikaanse Torenvalk
1 mannetje in Fairbanks.		
Spruce Grouse	<i>Canachites canadensis</i>	Bossneeuwhoen
Paartje in Anchorage.		
Willow Ptarmigan	<i>Lagopus lagopus albus</i>	Moerassneeuwhoen
U in C.		
Sandhill Crane	<i>Grus canadensis canadensis</i>	Canadese Kraanvogel
1 x in S (Anchorage), U in C, 1x in N (Barrow).		
Black Oystercatcher	<i>Haematopus bachmani</i>	Amerikaanse Scholekster
2x 1 ex. in Z.		
o Semipalmated Plover	<i>Charadrius semipalmatus</i>	Amerikaanse Bontbekplevier
C in S, R in C, U in N.		
o Am. Golden Plover	<i>Pluvialis dominica dominica</i>	Kleine Goudplevier
1x in Cordova (S). C in Barrow (N), meeste paren met eieren.		
Black-bellied Plover	<i>Pluvialis squatarola</i>	Zilverplevier
1x in Cordova (S).		
Hudsonian Godwit	<i>Limosa haemastica</i>	Hudson Grutto
1x in Anchorage.		
Whimbrel	<i>Numenius phaeopus</i>	Regenwulp
R in S, R in C.		
Upland Sandpiper	<i>Bartramia longicauda</i>	Bartram's Ruiter
1 ex. overvliegend te Fairbanks. Typische roep.		
Greater Yellowlegs	<i>Tringa melanoleuca</i>	Grote Geelpootruiter
U in S.		
c Lesser Yellowlegs	<i>Tringa flavipes</i>	Kleine Geelpootruiter
C in S, U in C.		
Solitary Sandpiper	<i>Tringa solitaria cinamomea</i>	Amerikaanse Bosruiter
R in S, R in C.		
Spotted Sandpiper	<i>Actitis macularia</i>	Amerikaanse Oeverloper
R in S, U in C.		
Wandering Tattler	<i>Heteroscelus incanus</i>	Grijze Ruiter
U in S, R in C.		
Ruddy Turnstone	<i>Arenaria interpres</i>	Steenloper
C in S, U in N. Meer dan 1.000 exemplaren nabij Cordova.		
Northern Phalarope	<i>Phalaropus lobatus</i>	Gauwe Franjepoot
C in S, C in C, R in N.		

Red Phalarope	<i>Phalaropus fulicarius</i>	Rosse Franjepoot
C in N. Paring gezien te Barrow op 7 juni.		
c Common Snipe	<i>Gallinago gallinago</i>	Watersnip
C in S, U in C, U in N.		
o Short-billed Dowitcher	<i>Limnodromus griseus caurinus</i>	Zuidelijke Grijze Snip
C in S.		
Long-billed Dowitcher	<i>Limnodromus scolopaceus</i>	Grote Grijze Snip
R in S ($\pm$ 20 ex. W te Cordova op 20/5), 2x in N (1 doodgeschoten exemplaar te Barrow).		
Surfbird	<i>Aphriza virgata</i>	Brandingsteenloper
U in S, R in C.		
Sanderling	<i>Calidris alba</i>	Drieteenstrandloper
R in C (Fairbanks), U in N.		
o Semipalmated Sandpiper	<i>Calidris pusilla</i>	Kleine Grijze Strandloper
1x in C (Fairbanks), C in N.		
Western Sandpiper	<i>Calidris mauri</i>	West-Am. Kleine Strandloper
C in S (+ 10.000 nabij Cordova), R in C (Fairbanks)		
c Least Sandpiper	<i>Calidris minutilla</i>	Amerikaanse Kleinste Strandloper
C in S (+ 5.000 nabij Cordova), U in C, R in N.		
Baird's Sandpiper	<i>Calidris bairdii</i>	Baird's Strandloper
R in C (Fairbanks).		
Pectoral Sandpiper	<i>Calidris melanotos</i>	Amerikaanse Gestreepte Strandloper
C in S (honderden nabij Cordova), C in N.		
o Dunlin	<i>Calidris alpina pacifica</i>	Bonte Strandloper
C in S (honderden nabij Cordova), C in N.		
Ruff	<i>Philomachus pugnax</i>	Kemphaan
1 σ^7 in Barrow op 8 juni. Volgende dag gezien in Prudhoe Bay.		
Pomarine Jaeger	<i>Stercorarius pomarinus</i>	Middelste Jager
C in N.		
Parasitic Jaeger	<i>Stercorarius parasiticus</i>	Kleine Jager
C in S (Copper River nabij Cordova), 1x in N (Barrow).		
Long-tailed Jaeger	<i>Stercorarius longicaudus</i>	Kleinste Jager
1x in S (5 exemplaren nabij Columbia Glacier), U in C.		
Glaucous Gull	<i>Larus hyperboreus hyperboreus</i>	Grote Burgemeester
U in S, U in C (Fairbanks), C in N.		
Glaucous-winged Gull	<i>Larus glaucescens</i>	Beringmeeuw
A in S.		
Thayer's Gull	<i>Larus thayeri</i>	Thayer's Meeuw
1 tweedejaarsvogel in Seward (S).		
Herring Gull	<i>Larus argentatus smithsonianus</i>	Zilvermeeuw
U in S, C in C.		
c Mew Gull	<i>Larus canus brachyrhynchus</i>	Stormmeeuw
C in S, C in C.		
Bonaparte's Gull	<i>Larus philadelphia</i>	Kleine Kokmeeuw
U in S, U in C.		
Vlucht en roep doet eerder denken aan een Stern.		
Ivory Gull	<i>Pagophila eburnea</i>	Ivoormeeuw
R in N (3 exemplaren te Barrow).		
o Black-legged Kittiwake	<i>Rissa tridactyla pollicaris</i>	Drieteenmeeuw
C in S (duizenden op broedrots tussen Columbia Glacier en Seward), U in N.		
c Arctic Tern	<i>Sterna paradisaea</i>	Noordse Stern
U in S, R in C.		
Aleutian Tern	<i>Sterna aleutica</i>	Aleoetenstern
U in S. Geluid lijkt sterk op dat van Huismus <i>Passer domesticus</i> en is op vrij grote afstand hoorbaar.		
o Common Murre	<i>Uria aalge inornata</i>	Zeekoet
C in S (duizenden nabij en op mogelijke broedrots tussen Columbia Glacier en Seward).		
Pigeon Guillemot	<i>Cephus columba columba</i>	Duifzeekoet
U in S.		
Marbled Murrelet	<i>Brachyramphus marmoratus marmoratus</i>	Marmeralik
C in S, vrij talrijk rond Valdez. Blijft blijkbaar steeds vrij dicht bij het land.		

Kitzlitt's Murrelet	<i>Brachyramphus brevirostre</i>	Kortsnavelvalk
R in S (enkele exemplaren tussen Cordova en Valdez).		
Ancient Murrelet	<i>Synthliboramphus brevirostris</i>	Zilveralk
U in S (tussen Kodiak en Homer enkele kleine groepjes).		
Cassin's Auklet	<i>Ptychoramphus aleuticus</i>	Cassin's Alk
U in S (regelmatig te zien tussen Seward - Kodiak - Homer).		
Parakeet Auklet	<i>Cyclorhynchus psittacula</i>	Papegaaialk
U in S.		
Rhinoceros Auklet	<i>Cerorhinca monocerata</i>	Neushoornpapegaaiduiker
R in S (1x tussen Seward en Kodiak).		
o Horned Puffin	<i>Fratercula corniculata</i>	Gehoornde Papegaaiduiker
C in S (verscheidene exemplaren in mogelijke nestholte op Kodiak).		
Tufted Puffin	<i>Lunda cirrhata</i>	Gekuijde Papegaaiduiker
C in S.		
Rock Dove	<i>Columba livia</i>	Rotsduif
Enkele exemplaren tussen Portage en Anchorage.		
o Snowy Owl	<i>Nyctea scandiaca</i>	Sneeuwuif
U in N (minstens 12 ex. te Barrow waarvan 1 paar nabij nest met 6 eieren).		
Short-eared Owl	<i>Asio flameus flameus</i>	Velduil
1x in S (Cordova).		
Rufous Hummingbird	<i>Selasphorus rufus</i>	Bruine Colibrie
R in S (1 wijfje + 1 exemplaar te Cordova).		
c Belted Kingfisher	<i>Megasceryle alcyon</i>	Bandijsvogel
1x in S (Cordova), 1x in C (paartje nabij mogelijke nestholte op Denali Highway).		
Common Flicker	<i>Colaptes auratus</i>	Goudspecht
R in C (1x in Denali Nat. Park en 1x nabij Fairbanks).		
Northern Three-toed		
Woodpecker	<i>Picoides tridactylus</i>	Drieteenspecht
R in C (2x nabij Fairbanks).		
Alder Flycatcher	<i>Empidonax alnorum</i>	Alder's Elftiran
U in S, U in C.		
Hammond's Flycatcher	<i>Empidonax hammondi</i>	Hammond's Elftiran
U in C (loofbossen ten NW van Fairbanks).		
Western Wood Peewee	<i>Contopus sordidulus veliei</i>	Westelijke Bospiewie
R in C.		
Violet-green Swallow	<i>Tachycineta thalassina lepida</i>	Groene Zwaluw
C in S, U in C.		
Tree Swallow	<i>Iridoprocne bicolor</i>	Boomzwaluw
C in S (kwamen toe rond half mei), U in C.		
Rough-winged Swallow	<i>Stelgidopteryx ruficollis</i>	Ruwvleugelzwaluw (?)
2x in S (1 exemplaar te Cordova op 20 mei en 2 exemplaren te Anchorage op 27 mei).		
o Barn Swallow	<i>Hirundo rustica erythrogaster</i>	Boerenzwaluw
U in S (nest onder dak van blokhut te Cordova).		
o Cliff Swallow	<i>Petrochelidon pyrrhonota hypopolia</i>	Amerikaanse Klippenzwaluw
U in S (kwamen toe in Anchorage omstreeks eind mei), U in C (een 10-tal nesten in benzinestation).		
Gray Jay	<i>Perisoreus canadensis</i>	Grijze Gaai
R in S, U in C.		
Steller's Jay	<i>Cyanocitta stelleri</i>	Stellers Gaai
U in S.		
Black-billed Magpie	<i>Pica pica hudsonia</i>	Ekster
C in S, U in C.		
c (Common) Raven	<i>Corvus corax principalis</i>	Raaf
C in S, C in C, R in N.		
Northwestern Crow	<i>Corvus caurinus</i>	Noordwest Kraai
C in S.		
Black-capped Chickadee	<i>Parus atricapillus truneri</i>	Amerikaanse Matkopmees
R in S (1x in Anchorage), U in C.		
Boreal Chickadee	<i>Parus hudsonicus evura</i>	Bruinkapmees
U in S, C in C.		
Dipper	<i>Cinclus mexicanus unicolor</i>	Noord-Amerikaanse Waterspreeuw
1x in S (Kodiak).		

Winter Wren	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Winterkoning
1x in S (zingend exemplaar te Kodiak).		
c Am. Robin	<i>Turdus migratorius caurinus</i>	Roodborstlijster
A in S, C in C.		
Varied Thrush	<i>Ixoreus naevius meruloides</i>	Gevlekte Lijster
C in S, U in C.		
c Hermit Thrush	<i>Catharus guttatus</i>	Hermietlijster
A in S, U in C.		
c Swainson's Thrush	<i>Catharus ustulatus</i>	Dwerglijster
U in C.		
Gray-cheeked Thrush	<i>Catharus minimus</i>	Grijswangdwerglijster
R in C (2x in Denali Nat. Park).		
c Wheatear	<i>Oenanthe oenanthe oenanthe</i>	Tapuit
U in C (verscheidene zingende mannetjes in Denali Nat. Park, alleen op grote hoogten).		
Townsend's Solitaire	<i>Myadestes townsendi townsendi</i>	Townsend Zanger
R in C (2 zingende mannetjes in Denali Nat. Park).		
Ruby-crowned Kinglet	<i>Regulus calendula</i>	Roodkuifgoudhaantje
U in S, R in C.		
Water Pipit	<i>Anthus spinoletta pacificus</i>	Waterpieper
C in S, U in C.		
Bohemian Waxwing	<i>Bombycilla garrulus pallidiceps</i>	Pestvogel
U in C.		
c Orange-crowned Warbler	<i>Vermivora celata</i>	Oranjekruinzanger
A in S, U in C.		
c Yellow Warbler	<i>Dendroica petechia</i>	Gele Zanger
C in C.		
Yellow-rumped Warbler	<i>Dendroica coronata</i>	Mirtezanger
U in S, C in C.		
Townsend's Warbler	<i>Dendroica townsendi</i>	Townsend's Zanger
1x in S (zingend mannetje in Anchorage).		
Blackpoll Warbler	<i>Dendroica striata</i>	Zwartkopzanger
U in C.		
c Northern Waterthrush	<i>Seiurus noveboracensis notabilis</i>	Noordse Waterlijster
C in C.		
Wilson's Warbler	<i>Wilsonia pusilla</i>	Wilson Kapzanger
U in S, C in C.		
Red-winged Blackbird	<i>Agelaius phoeniceus arctolegus</i>	Epouletspreeuw
R in S (4x waargenomen in Anchorage, maximum 4 exemplaren).		
Rusty Blackbird	<i>Euphagus carolinus carolinus</i>	Roestbruine Mereltroepiaal
C in S, U in C, R in N (1 exemplaar op 8 juni in Barrow).		
Brown-headed Cowbird	<i>Molothrus ater</i>	Bruinkopkoevogel
1 exemplaar in C (nabij Chena Hotsprings), probeerde voortdurend op de rug van een Eland te gaan zitten.		
Pine Grosbeak	<i>Penicola enucleator</i>	Haakbek
U in S.		
Hoary Redpoll	<i>Carduelis hornemanni exilipes</i>	Witstuitbarmsijs
R in C (verschillende mannetjes zingend op Denali Highway).		
Common Redpoll	<i>Carduelis flammea flammea</i>	Barmsijs
C in S, C in C. Eind mei reeds vliegvlugge jongen in S.		
Pine Siskin	<i>Carduelis pinus pinus</i>	Dennensijs
R in S (1x 10 exemplaren nabij Portage en 1x 20 exemplaren op Kodiak Island).		
White-winged Crossbill	<i>Loxia leucoptera leucoptera</i>	Witbandkruisbek
1 wijfje in Denali Nat. Park.		
Savannah Sparrow	<i>Passerculus sandwichensis</i>	Savannegors
C in S, U in C, U in N.		
Dark-eyed Junco	<i>Junco hyemalis</i>	Grijze Junco
A in S, C in C.		
Tree Sparrow	<i>Spizella arborea</i>	Amerikaanse Boomgors
C in C.		
White-crowned Sparrow	<i>Zonothrichia leucophrys</i>	Witkruingors
A in S, C in C, U in N.		
Golden-crowned Sparrow	<i>Zonothrichia atricapilla</i>	Geelkapgors
C in S, R in C.		

Fox Sparrow	<i>Passerella iliaca</i>	Roodstaartgors
C in S (vogels met grijze grondkleur), U in C (opvallend grotere vogels met roestbruine grondkleur).		
Lincoln's Sparrow	<i>Melospiza lincolnii</i>	Lincoln's Gors
R in C.		
Song Sparrow	<i>Melospiza melodia</i>	Zanggors
U in S.		
Lapland Longspur	<i>Calcarius lapponicus alascensis</i>	IJsgors
R in S (groep van ± 60 ex. nabij Telsona Creek), A in N.		
Snow Bunting	<i>Plectrophenax nivalis</i>	Sneeuwgors
R in S, A in N.		

Bespreking van enkele door ons bezochte interessante gebieden

1) De Copper River Delta

Vanaf 13 mei tot 21 mei bezochten wij dit gebied. In deze periode kregen we, mede dank zij de hulp van Dr. G. Bucaria een beeld van wat deze prachtige delta te bieden heeft. Vanaf 19 mei werkten we als vrijwilliger in dienst van U.S. Forest Service. Zo konden we dit anders ondoordringbare gebied doorkruisen met terreinwagens, motorboten en kano's.

Het gaat hier nog goed met de natuur. Ondanks het feit dat er jacht is op vele aanwezige zoogdiersoorten, blijft het aantal van de meesten constant, of neemt zelfs lichtjes toe (Holliday,

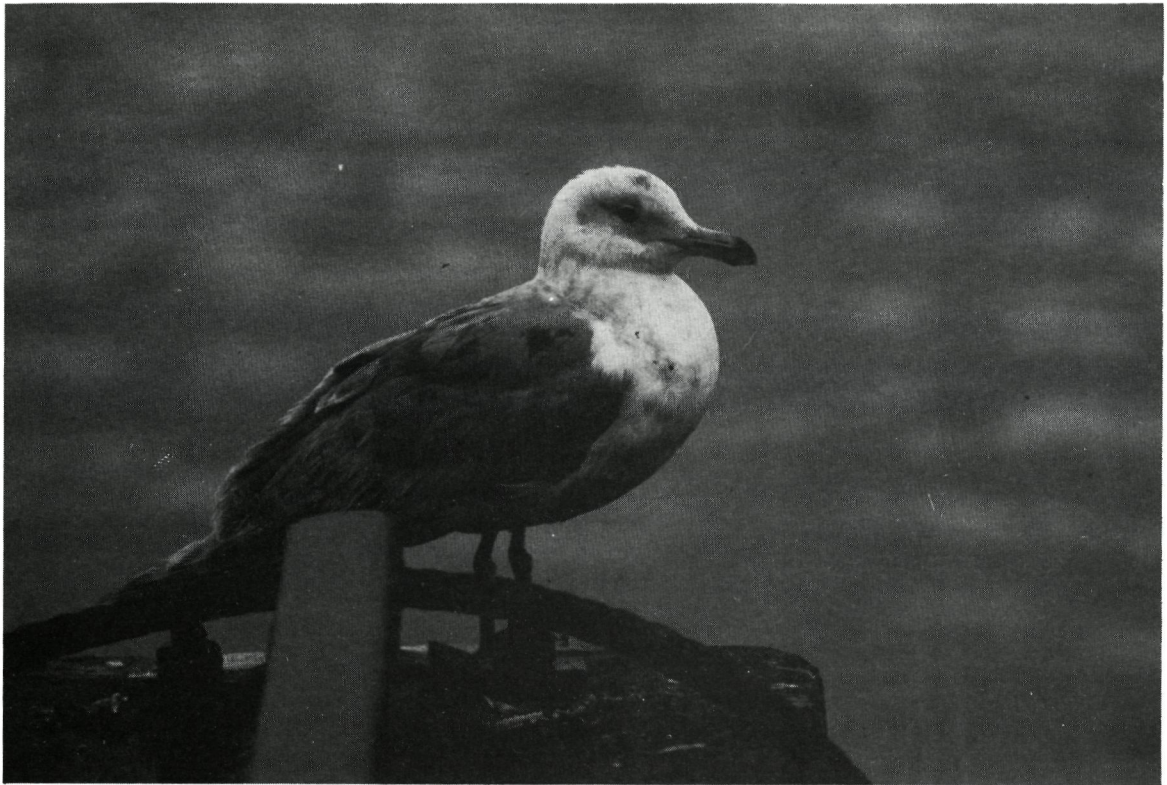
1978). Eland, Bruine Beer, Sneeuwschaap, Bever, Muskusrat en Otter zijn in vrij grote aantallen aanwezig in de delta. Veelvraat, Wolf en Coyote zijn veel minder talrijk, en Vos en Lynx zijn zeldzaam. Schattingen maken is echter zeer moeilijk. De delta is ongeveer 65 km breed maar is slechts een klein stuk van het Chugach National Forest met een oppervlakte van meer dan 2 miljoen ha.

Ook voor vele vogels is deze delta van levensbelang. In het voorjaar bezoeken enorme aantallen de delta: 200.000 à 500.000 eenden, 100.000 à 125.000 ganzen, 20.000 à 30.000 Fluitzwanen, 3.000 Trompetzwanen (Bucaria, 1979).

Ook enorme groepen steltlopers bevinden zich in

Zuidelijke Grijze Snip, Cordova, AK. Mei 1983.

Thayer's Meeuw, Seward (S), AK. Mei 1983.

die periode op de moddervlakten. Elk voorjaar trekken naar schatting 20 miljoen steltlopers door de delta (Isleib & Kessel, 1973). In het najaar trekken veel Canadese Kraanvogels door het oostelijke deel van de delta: in 1963 500.000 in 5 dagen (Isleib & Kessel, 1973). Ook als broedgebied is de delta belangrijk voor eenden, zwanen en steltlopers. Een gemiddelde van 27.600 eenden waaronder 200 Buffelkopeenden en 200 Grote Tafel-eenden broeden elk jaar in het gebied. Ook de zaagbekken nemen in aantal toe. De populatie is gestegen van 100 paar in 1964 tot 6.309 paar in 1975.

De delta is het broedgebied van de wereldpopulatie van een ondersoort van de Canadese Gans, de Dusky Canada Goose genoemd. Deze soort overwintert in Oregon (Willamette Valley en de Columbia River) en trekt half april naar de Copper River Delta. Op dit ogenblik zijn er zo een 23.000-tal Dusky Canada Geese maar dit aantal schommelt sterk. Het is duidelijk dat de jacht een grote invloed heeft op de populatie, daar nu elk seizoen met goede broedresultaten en dus met groot herfst-aantal, het afschot-aantal in de daaropvolgende winter nog sterker toeneemt (Bucaria, *mond. med.*, 1983 en Tim *et al.*, 1979). Men is nu begonnen met drijvende nestvlotten te plaatsen voor deze ganzen en men probeert ook wat te doen aan de jachtdruk in de overwinteringsgebieden (Bucaria, *schrift. med.*).

Een tweede soort waarvoor deze delta van levensbelang is, is de Trompetzwaan. Deze soort was lange tijd met uitsterven bedreigd, alhoewel nu wordt aangenomen dat de soort niet zo zeldzaam was dan men in 1930 tot 1940 dacht. Tijdens de laatste 30 jaar is hun aantal behoorlijk toegenomen. Eigenaardig is dat het aantal paren toeneemt, terwijl het aantal nesten en jongen constant blijft of zelfs lichtjes daalt (King *et al.*, 1983). 80 % van de wereldpopulatie broedt in Alaska (4.000 à 5.000 ex.), waarvan het grootste deel in Zuid-Alaska (Armstrong, 1981).

De meest opvallende roofvogel in de delta is de Amerikaanse Zeearend. Tientallen paren broeden in de delta. In 1969 telde Isleid 416 exemplaren nabij een meer te Cordova (Bucaria, 1979) en in 1983 zelfs meer dan 500 exemplaren op de zelfde plek (Bucaria, *schrift. med.*).

2) Point Barrow

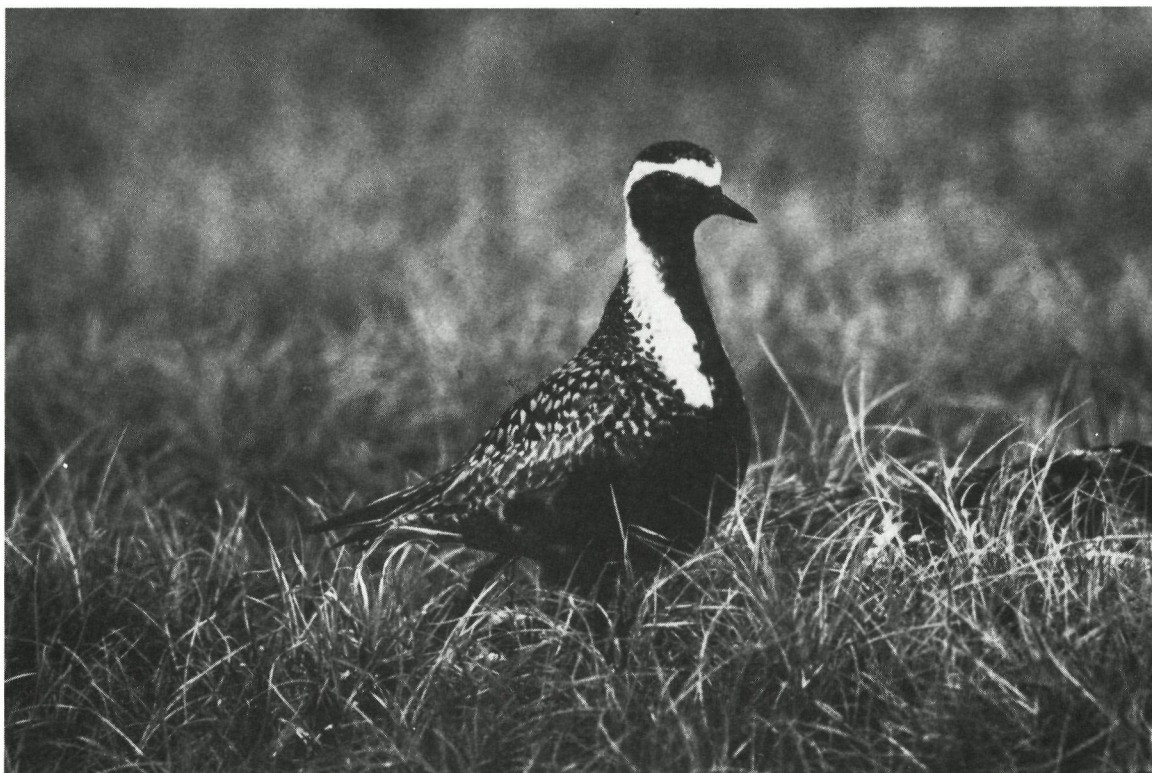
Vanaf 5 mei tot 12 mei verbleven wij in Barrow. Barrow is het meest noordelijke dorp van Amerika. Op een afstand van ± 2.000 km van de noordpool wonen hier 3.000 mensen. Deze mensen, het merendeel Eskimo's, leven in houten barakken welke ze meestal zelf bouwen. Als blanke is het best hier een oogje in het zeil te houden, daar er een erg vijandige sfeer heerst tegenover Amerikanen. De Eskimo's achten de Amerikanen immers

verantwoordelijk voor het verloren gaan van hun traditionele levenswijze. Ze voelen zich op dezelfde wijze bedrogen als de Indianen. Van dit vroeger zo trotse volk, blijft nu maar weinig meer over dan een vijandige groep mensen welke gewoonlijk dronken of onder invloed van drugs zijn. De afstandigheid voelden we duidelijk aan, al zijn vooral onder de ouderen erg vriendelijke mensen te vinden. In 1976 werden hier 24 mensen gedood (op een populatie van 3.000). We waren dan ook blij dat we onze tent mochten opslaan tussen de militaire basis en het weerstation. Tevens is het leven hier ongelooflijk duur. Een verblijf in het enige hotel in Barrow kost $\pm$ 6.000 frank, een brood 120 tot 150 frank en een biertje kost $\pm$ 120 frank in een supermarkt. Voor de plaatselijke bevolking is dit alles draaglijk, daar ze met een full-time job al gauw 200.000 frank en meer per maand verdienen. Buiten deze minder aangename dingen vindt men een nog bijna ongerepte natuur in Barrow. Toen we aankwamen in Barrow vroor het lichtjes en sneeuwde het nog, maar toen we vertrokken was de meeste sneeuw verdwenen bij een temperatuur overdag van 2 tot 10°C. De wind stond voortdurend uit het westen zodat het pakijns tot tegen de kust lag en er geen zwemgeul was voor trekkende walvissen. In de lente trekken hier immers behoorlijke aantallen Groenlandse Walvissen *Balaena mysticetus* en Beloegas voorbij (Fraker, 1979). Het zou hier om

duizenden Beloegas en enkele honderden Groenlandse Walvissen gaan, waarvan slechts een klein deel visueel waargenomen wordt. Het hoogtepunt van de eenden- en duikersmigratie was ook al voorbij toen wij aankwamen. Er zijn geen langdurige tellingen van de oostelijke trek in de lente, maar de westwaartse herfstmigratie is beter bekend. 50.000 duikers, 240.000 IJseenden en 1.000.000 Eiders trekken hier dan voorbij (Richardson & Johnson, 1981). In de herfst trekken duizenden Ross' Meeuwen hier voorbij, maximum telling was 4.300 exemplaren op 29 september 1976 (Kessel & Gibson, 1978). In de lente zijn ze erg zeldzaam in Alaska.

Vanaf het moment dat de sneeuw verdween en de zon begon te schijnen verschenen overal om onze tent baltsende en zingende steltlopers. Kleine Grijze Strandlopers en Bonte Strandlopers waren dan voortdurend actief en kwamen zelfs op de nok van de tent zitten na hun zangvluchten. Omdat het 24 uur per dag licht was zongen de steltlopers bij mooi weer ook 's nachts. Kleine Grijze Strandlopers en Bonte Strandlopers waren talrijke broedvogels in de omgeving van onze kampeerplaats. Rosse Franjepoten leken ons in behoorlijk aantal te arriveren rond 10 juni. Vanaf deze periode waren overal foeragerende paartjes te zien. Er werden echter nooit groepen waargenomen (cfr. Lok, 1976).

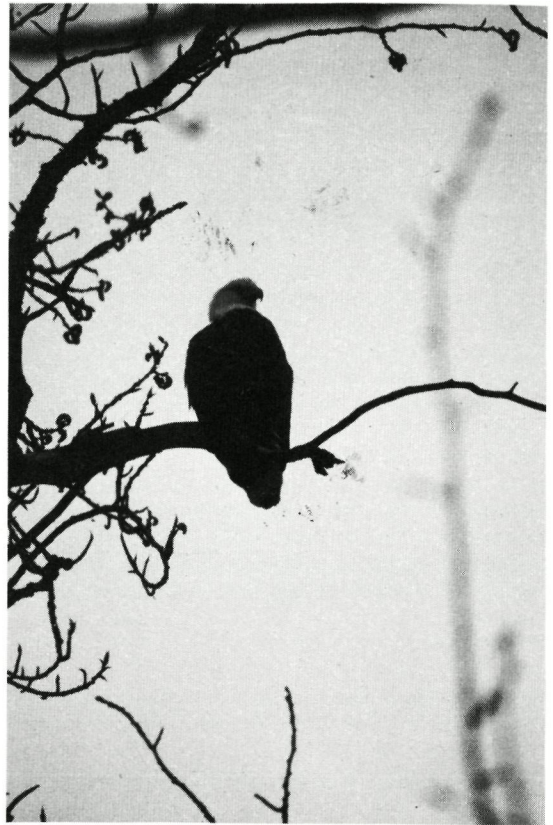
Kleine Goudplevier, Point Barrow, AK. Juni 1983.

Verscheidene paartjes Kleine Goudplevier hadden een nest in de buurt van onze tent. Amerikaanse Gestreepte Strandloper, Amerikaanse Kleinste Strandloper en Steenloper waren alle in klein aantal aanwezig. Sneeuwuil is hier een gewone verschijning. Minstens 10 exemplaren werden waargenomen in de omgeving van onze kampplaats, waaronder 2 paren met eieren. s' Avonds kwamen tot 200 Middelste Jagers slapen nabij het weerstation. Kolganzen, Zwartbuikrotganzen en Canadese Kraanvogels waren voortdurend in klein aantal aanwezig. Eskimo's jagen zowat op alle vogels, maar er zijn zoveel vogels over een enorme oppervlakte dat jacht waarschijnlijk geen enkele invloed heeft op het vogelbestand. Zelf vonden we onder andere dode Grote Burgemeesters, Grijsze Snippen en een aangeschoten Bonte Strandloper. Op de 6 km lange pier van Barrow konden we verscheidene dagen trektellen. Dagelijks vlogen honderden Koningseiders, tientallen Eiders en Grote Burgemeesters voorbij. Helemaal de moeite voor ons waren waarnemingen van Ivoormeeuwen, een achttal Geelsnavelduikers en een tiental Steller's Eiders. In het eskimodorp waren Sneeuwgorzen en IJsgors talrijk. In tegenstelling tot de Sneeuwgorzen

Gehoornde Papegaaiduiker, Kodiak Island, AK. Mei, 1983.

Amerikaanse Zeearend, Valdez, AK. Mei 1983.

scheen de IJsgors de toendra te verkiezen boven het stadsleven.

Slot

Voor elke ornitholoog die van avontuur houdt is dit heel zeker een uitverkoren land. Al is een minimum aan durf, fysiek en karakter wel noodzakelijk. Ondanks het feit dat we ons met een minimum aan luxe tevreden stelden, blijft het een reis die veel geld kost en waar maanden voorbereiding aan vooraf gaan.

Samenvatting

Dit artikel geeft een indruk van de aanwezige vogels en zoogdieren en hun densiteit in enkele delen van Alaska. Na een korte geografische en historische schets, volgt een overzicht van de zoogdieren samen met een korte beschrijving, hun typisch gedrag en hun officiële status in Alaska.

Daarna volgt een beschrijving van de Alaskanse vogelpopulatie. Er zijn 2 groepen zeldzame vogels: de endemische en de Aziatische vogels, plus een groep typisch Amerikaanse soorten. Er wordt ook aandacht besteed aan twee belangrijke waterwildgebieden: de Copper River Delta (20

miljoen doortrekkers in de lente) en Point Barrow (1,3 miljoen eenden, 50.000 duikers en duizenden Ross' Meeuwen tijdens de herfsttrek).

Bibliografie

- Armstrong H., 1981. *A guide to the birds of Alaska*. Anchorage, Alaska Northwest Publishing Company.
- Bucaria G.P., 1979. *Copper River Delta area Wildlife Inventory*. Chugach National Forest, USDA Forest Service.
- Bucaria G.P., 1979. *Eastern Prince William Sound Wildlife Resource Review*. Chugach National Forest, USDA Forest Service.
- Dickey D., 1983. *Alaska, including Canada's Yukon travel planner 1983*. Juneau.
- Fraker M.A., 1979. *Spring migration of Bowhead and White Whales in the Beaufort Sea*. Can. Fish. Mar. Serv. Tech. Rep. 859: vi + 36 p.
- Hansen H.A., et al., 1971. The Trumpeter Swan in Alaska. *Wildlife Monogr.* nr. 26.
- Henning A., B. Olds, P. Rennick, 1981. Alaska Mammals. *Alaska Geographic* 1981, nr. 2.
- Henning A., B. Olds, P. Rennick, 1981. Alaska National Interest Land. *Alaska Geographic* 1981, nr. 4.
- Holliday, 1978 (1978, pers. comm.) volgens Bucaria G.P., 1979.
- Isleib P., B. Kessel, 1973. *Birds of the North Gulf Coast-Prince William Sound Region, Alaska*. Anchorage, Morrow J.E.
- Isleib P., 1977. *Migratory Shorebird Populations on the Copper River Delta and Eastern Prince William Sound, Alaska*. Unpubl. Manusc.
- Kessel B., D. Gibson, 1978. *Status en distribution of Alaskan Birds*. Lawrence (Kansas), Allen Press Inc.
- King J.G., et al., 1983. Trumpeter Swan surveys on the Chugach National Forest. *The Trumpeter Swan Society Newsletter* 11: nr. 4.
- Lok C.M., 1975. Vogelwaarnemingen in arctisch Alaska. *Vogeljaar* 23: 230-237.
- Richardson W.J., S.R. Johnson, 1981. Waterbird Migration near the Yukon and Alaskan coast of the Beaufort Sea. *Arctic* 34: 108-121.
- Tim D.E., et al., 1979. Management Evolution of Dusky Canada Geese (Symposium). In *Management & Biology of Pacific Flyway Geese*. Jarvis R.L. & Bartonek (eds.). N.W.; Sec. Wildl. Society, Feb. 16, 1979, Portland, Oregon.

Summary

This article gives an impression of the species of mammals and birds and their density, present in some parts of Alaska. After a short geographical and historical review, there is a survey of the mammals with a short description, their behaviour and their official status in Alaska. Then, there is a description of the Alaskan birdpopulation. There are 2 groups of rare birds: the endemics and the Asiatic species, plus a group of typical American species. There is also a review of 2 important waterfowlareas: the Copper River Delta (20 million springmigrants) and Point Barrow (during autumn, 1,3 million ducks, 50.000 loons and thousands o Ross' Gulls.

D. Oellibrandt, Mirabellenlaan 4, B-2740 Melsele

Tekening: K. de Bièvre

Nog over de Vogelveerzwam

Dirk Raes

Tijdens mijn dagelijkse tochten doorheen het gebied Sint-Michielsdelle, in het Zoniënbos, werd mijn aandacht getrokken door een groepje paddestoelen op een braakbal.

In een eerder in dit tijdschrift verschenen artikel van K. Verheyen (*Wielewaal* 49: 316-317, 1983) meende ik iets gelezen te hebben over het voorkomen van paddestoelen op braakballen. Na het herlezen van deze bijdrage en het napluizen van enige andere literatuur kwam ik tot het besluit dat het op de door mij gevonden braakbal ging om de Vogelveerzwam *Onygena corvina*. De braakbal was afkomstig van een Bosuil *Strix aluco* en bevond zich onder een lork aan de rand

Foto's: D. Raes

van een uitgewaaid en pas geruimd perceel beuken. Hij was 27 mm lang en 16 mm breed.

Het aantal zwammetjes bedroeg 29. De hoedjes waren kogelvormig afgeplat met verschillende oneffenheden. De kleur was eerder grijsbruin, doch na enkele dagen verkleurden ze naar okerachtig tot donkerbruin.

De grotere exemplaren (slechts vijf) hadden alle een gebogen steel. Deze steel was grijswit. De voet was breder dan de top. Ook waren er verticaal gerichte vezels zichtbaar. Deze liepen echter kriskras door elkaar. De maximum hoogte bedroeg een halve centimeter. M. Lange (*Elseviers paddenstoelengids*, Amsterdam/Brussel, Elsevier, 1975) vermeldt de soort als zeldzaam.

D. Raes, Waterloo-sesteenweg 1, B-1640 St.-Genesius-Rode.

ontvangen op 14 november 1984

Opmerkelijke ornithologische meldingen

Gegevens voor deze rubriek worden verwacht bij de redactie, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout.
Deze waarnemingen hadden plaats in 1985, tenzij anders vermeld is.
Uitzonderlijke waarnemingen dienen liefst voldoende gedocumenteerd ingestuurd.

Roodkeelduiker *Gavia stellata*

Tijdens de maand januari verbleef 1 ex. op de E3-plas te Turnhout (L. Matthé, J. Pelckmans).

Roodhalsfuut *Podiceps grisegena*

24 mei: 1 ex. te Kalmthout (P. Maes, H. Voet).

Kulduiker *Podiceps auritus*

Tijdens de maand januari verbleef 1 ex. op de E3-plas te Turnhout (L. Matthé, J. Pelckmans); van 16 tot 18 mei: 1 ex. gepaard met Geoorde Fuut te Antwerpen-Oorderen (L. Benoy, J. van Ammel, H. Voet e.a.).

Kleine Zilverreiger *Egretta garzetta*

16 mei: 1 ex. te Antwerpen-Oorderen (H. en I. Franken); 21 mei: 1 ex. te Kalmthout-Nieuwmoer (P. Symens); sinds 6 juni geregeld 1 ex. in het Zwin te Knokke (G. Burggraeve).

Purperreiger *Ardea purpurea*

16 mei: 1 ex. te Blankenberge (P. Beirens, M. Peeters e.a.); 18 mei: 1 ex. te Heist (P. Beirens, F. Bogaert).

Lepelaar *Platalea leucorodia*

19 april: 2 ex. te Antwerpen-Blokkersdijk (G. Simons); 22 april: 2 ex. te Kallo en 1 overzomerend ex. tot zeker 11 juni te Kallo-Doel (J. van Impe).

Grauwe Gans *Anser anser*

2 juni: 11 ex. te Zandvliet (J. van Impe).

Brandgans *Branta leucopsis*

April, mei, tot zeker 11 juni: 1 overzomerend ex. te Kallo-Doel (J. van Impe).

Bergeend *Tadorna tadorna*

6 april: 435 ex., totaalstelling, te Kallo en Doel (J. van Impe).

Krakeend *Anas strepera*

8 juni: 278 adulte ex. zichtbaar op de plas te Antwerpen-Blokkersdijk (L. Janssen); 11 juni: 114 ex. te Kallo, eerste najaarsbewegingen (J. van Impe).

Slobeend *Anas clypeata*

8 juni: 124 ex. te Kallo, eerste najaarsbewegingen (J. van Impe).

Toppereend *Aythya marila*

20 april: 2 adulte ♂♂ en 1 adult ♀ te Antwerpen-Blokkersdijk (L. Janssen).

Krooneend *Netta rufina*

23 maart: 1 ♀ te Kallo (J. van Impe).

Zwarte Wouw *Milvus migrans*

27 mei: 1 subadult ex. te St.-Lenaarts (P. Maes, H. Voet).

Rode Wouw *Milvus milvus*

22 februari: 1 ex. te Munkzwalm (G. Delsoir); 8 april: 1

ex. te Ruien (M. Verstrate).

Blauwe Klekendief *Circus cyaneus*

27 mei: nog 1 ♀ op het Groot Schietveld te Brasschaat (W. Debaere, N. van de Put).

Grauwe Klekendief *Circus pygargus*

18 mei: 1 ♂ te Schulen (K. Leysen).

Visarend *Pandion haliaetus*

7 april: 1 ex. te Antwerpen-Blokkersdijk (L. Janssen); 18 april: 1 ex. bij Halle (H. van Schepdael); 28 april: 1 ex. te Schulen (K. Leysen, M. Meert, F. Sanen, S. Govaerts); 7 mei: 1 ex. te Schulen (K. Leysen); 23 mei: 1 ex. te Duinbergen (P. Beirens); 27 mei: 1 ex. in het Zwin te Knokke (G. Burggraeve).

Roodpootvalk *Falco tinnunculus*

22 en 23 mei: 1 tweedeaars ♂ op het Groot Schietveld te Brecht (D. en P. Symens).

Smelleken *Falco columbarius*

21 mei: 1 ♀ op het Groot Schietveld te Brecht (D. Symens).

Porseleinhoen *Porzana porzana*

17 april: 3 ex. te Antwerpen-Blokkersdijk (P. Gerené).

Kraanvogel *Grus grus*

29 maart: 2 ex. te Doel (J. van Impe); 1 april: 3 ex. te Antwerpen-Blokkersdijk (V. Dupont); 15 mei: 1 noordwaarts overtrekkend ex. te Essen (H. Nuytemans); 15 en 16 mei: 1 pleisterend adult ex. te Wuustwezel (D. en P. Symens, H. Nuytemans, L. Janssen, G. Driessens e.a.); 16 mei: 3 overtrekkende ex. te Essen (H. Nuytemans).

Kluut *Recurvirostra avosetta*

Niet minder dan 68 broedparen in het Zwin te Knokke, recordaantal voor dit natuurreserveaat (G. Burggraeve).

Zilverplevier *Pluvialis squatarola*

5 mei: 4 ex. te Geel (J. Volders, J. Redant, W. Daems); 14 mei: 1 ex. te Schulen (H. Berghmans); 22 mei: 1 ex. op het Groot-Schietveld te Brecht (D. en P. Symens).

Temmincks Strandloper *Calidris temminckii*

6, 7, 11 en 12 mei: respectievelijk 2, 3, 3 en 1 ex. aan de Dekshoevevijver te Geel (R. Drijvers, H. Berghmans, J. Volders, J. Redant, W. Daems, M. Lenaets).

Steenloper *Arenaria interpres*

1 mei: 1 pleisterend ex. te Wuustwezel-Brecht (H. Nuytemans).

Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus*

15 april: 3 subadulte en 1 adult te Kalmthout-Nieuwmoer (H. Nuytemans); 10 en 15 mei: telkens 1 paartje op het Zwart Water te Lichtaart, min. 1 ex. in

tweede zomerkleed (L. Matthé); 15 broedparen in het Zwin te Knokke waarmee dit natuurreservaat waarschijnlijk de belangrijkste kolonie van deze soort voor West-Europa herbergt (G. Burggraeve).

Dwergmeeuw *Larus minutus*

21 april, 1, 2 en 5 mei: respectievelijk 6 adulte ex., 13 ex. (8 ad. en 5 imm.), 1 ex. en 12 ex. (10 ad. en 2 imm.) te Scholen (H. Berghmans, K. Leysen, J. Volders, W. Daems, M. Lenaets); 12 mei: 55 ex. te Doel (J. Helderweirt en J. van Impe); 21 mei: 1 subadult en 1 tweedejaars te Antwerpen-Oorderen (L. Benoy).

Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*

2 hybride broedgevallen (*Larus fuscus* x *L. argentatus*) in het Zwin te Knokke, tevens de eerste broedgevallen van deze soort voor België (G. Burggraeve), nadat 1 nest geroofd werd ook een zuiver broedgeval (G. Burggraeve).

Grote Burgemeester *Larus hyperboreus*

24 mei: 1 adult ex. te Brecht (P. Symens).

Lachstern *Gelochelidon nilotica*

1 mei: 1 ex. te Wuustwezel (H. Nuytemans); 17 mei: 1 ex. te Kalmthout (J. van Ammel).

Bijeneter *Merops aplaster*

24 mei: 1 ex. in het Zwin te Knokke (G. Burggraeve); 26 mei: 2 ex. te Antwerpen-Blokkersdijk (I. Franken); 1 juni: 1 ex. te Deinze (R. Lootens).

Hop *Upupa epops*

16 mei: 1 ex. op het Groot Schietveld te Brecht (O. Schiettecatte).

Rouwkwikstaart *Motacilla alba yarrellii*

23 april: 1 ex. te Geel-Stelen (H. Berghmans). Engelse

Gele Kwikstaart *Motacilla flava flavissima*

1 mei: 1 ♂ te Wuustwezel (H. Nuytemans).

Noordse Gele Kwikstaart *Motacilla flava thunbergi*

28 april: 1 ♂ te Verrebroek (J. van Impe); 30 april: 2 ex. te Vorselaar (G. Martens); 2, 5 en 14 mei: respectievelijk

2, ca. 40 en ca. 30 ex. te Scholen (K. Leysen, M. Meert, H. Berghmans, S. Govaerts); 4 mei: 2 ♂ te Doel (J. van Impe); 5 mei: 23 ♂ te Doel (H. Nuytemans, P. Symens, C. Snyers); 10 en 13 mei: respectievelijk 20 ex. en 12 ex. te Veerle (H. Berghmans); 11 mei: 1 ♂ te Geel (R. Drijvers, H. Berghmans); 12 mei: 5 ♂ te Doel en 1 ♂ te Kallo (J. van Impe).

Beflijster *Turdus torquatus*

4 april: 1 ♂ te Arendonk (M. Verdonck, L. van Gompel); 19 april: 2 ♂ te Turnhout (R. Vermeyen); 20 april: 1 ex. te Antwerpen-Linkeroever (L. Vielfont) en 2 ♂ te Merksplas (L. Segers).

Zwartkeellijster *Turdus ruficollis atrogularis*

17 mei: 1 ♂ te Kalmthout (mogelijkheid van ontsnapping niet geheel uitgesloten) (L. Janssen, R. de Smet).

Cetti's Zanger *Cettia cetti*

16 mei: 1 ex. te Blankenberge (P. Beirens).

Snor *Locustella luscinioides*

22 mei: 1 zangpost te Scholen (M. Meert, K. Leusen, H. Berghmans, F. Sanen, S. Govaerts).

Grote Karekiet *Acrocephalus arundinaceus*

19 mei: 1 ex. te Heist (P. Beirens, F. Bogaert); 21 mei: 1 zingend ex., kennelijk doortrekker, te Kalmthout (P. Maes).

Grauwe Klauwier *Lanius collurio*

26 mei: 1 ♀ op de Kalmthoutse Heide (D. Symens).

Raaf *Corvus corax*

21 april: 1 ex. te Beringen (K. Leysen, M. Meert); 1 juni: 1 ex. boven Turnhout (F. en H. Jochems).

Huisemus *Passer domesticus*

mei: 1 albino ex. te Tielen (M. Lasters).

Ortolaan *Emberiza hortulana*

26 mei: 1 ex. in het Zwin te Knokke (P. Beirens, T. de Schuyter, F. Bogaert e.a.).

Boekbesprekingen

Rapporten „Sociale en Economische Betekenis van het Bos”.

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Bestuur van Waters en Bossen, startte in 1982 met de uitgave van rapporten van de Werkgroep „Sociale en Economische Betekenis van het Bos”. Deze Werkgroep wordt voorgezeten door Prof. M. van Miegroet van het Onderzoekscentrum voor Bosbouw, Bosbedrijfsvoering en Bospolitiek (Rijksuniversiteit Gent) te Gontrode. Tot nog toe ontvingen we acht publikaties namelijk:

1. Van Miegroet M. - De Bosfunctionalisering. 1982, 40 blz. (uitgeput).
2. Dua V. & M. van Miegroet - De bepaling van de sociale bosfunctie. 1982, 104 blz. (80 fr.)
3. Van Miegroet M., A. van Herzele & V. Dua - Het kapverbod. 1982, 83 blz. (50 fr.)
4. Van Miegroet M. - De produktie, de verhandeling en het verbruik van hout. 1982, 182 blz. (uitgeput).
5. Viane H. - De ecologische waardebeoordeling van landschappen, natuurgebieden en bossen. 1983, 128 blz. + bijlagen (uitgeput).
6. Dua V. - Tewerkstelling en handel in relatie tot het bos en zijn produkten. 1983, 150 blz. + bijlagen (160 fr.).
7. Van Miegroet M. - Fundamenten van het bosbeleid in Vlaanderen. 1983, 280 blz. (150 fr.).
8. Lust N. - De belastings- en subsidiëringssystemen met betrekking tot het bos in de E.E.G.-landen. 1984, 77 blz. + bijlagen (120 fr.).

Enkele hiervan belichten in hoofdzaak economische en/of sociale functies van het bos (rapporten nrs. 2, 4, 6 en 8) en zullen als dusdanig de natuurliefhebber en -beschermers niet direct interesseren. Sommige aspecten zullen hen zelfs koud om het hart slaan, bijv. subsidie-regeling voor bebossing van „woeste gronden” of marginale landbouwgronden (nr. 8) - die dikwijls interessante natuurterreinen zijn. Andere delen bevatten wel belangrijke informatie, bijv. de resultaten van enquêtes over de belevingswaarden van verschillende bostypen (rapport nr. 2).

Van de overige publikaties zijn er twee (nrs. 1 en 7) die de richting beschrijven waarin het bosbeleid in Vlaanderen (zou) moet(-en) evolueren. Ook het ecologische en natuurbehoudsaspect komt hierbij natuurlijk aan bod. Zo is er in rapport 7 een heel hoofdstuk gewijd aan de bosreservaten, terwijl ook in nr. 1 een aantal fundamentele opties worden voorgesteld die moeten leiden tot natuurlijker bostypes (gebruik van autochtone boomsoorten, gemengd qua ouderdom en soorten, verlenging van de bedrijfstijd). Publikatie nr. 3 geeft een overzicht en evaluatie van de verschillende wettelijke bepalingen i.v.m. het kappen en rooien van zowel alleenstaande bomen als van bossen (boswetboek, de grondelwetten, de wetgeving op de stedenbouw - gewestplan, plannen van aanleg, bouwvergunning en gemeentelijke verordeningen), op het behoud van landschappen en op het natuurbehoud. Besluit hierbij is dat er, ondanks het uitgebreide wettelijk instrumentarium dat in ons land bestaat, toch nog heel wat schort. Coördinatie inzake wetgeving, beheer en toezicht is hoogdringend.

Rapport nr. 5 tenslotte biedt een inventaris van de methoden die totnogtoe gebruikt of voorgesteld werden, volgens verschillende criteria, bij de waardebeoordeling van landschappen, natuurgebieden en bossen. De auteur vult dit overzicht aan met een bespreking van de verschillende evaluatiemethoden.

Deze reeks publikaties behandelt dus, op een

wetenschappelijke wijze, een aantal aspecten van het bosbeheer en -beleid, waarbij echter ook andere „groengebieden” ter sprake komen en ook de nodige aandacht wordt besteed aan de ecologische invalshoek en aan het natuurbehoud.

Deze studies, voor zover nog in voorraad, kunnen besteld worden door storting van het voormelde bedrag op rekening nr. 103-2071326-56, t.n.v. Werkgroep SEB, Geraardsbergse stwg., 267, 9321 Melle-Gontrode, met vermelding van de gewenste rapportnummers.

G. Luyts

David J., 1984 *Rupsenbestrijding door de eeuwen heen*. 33 blz.

Vanwege het Museum voor de Oudere Technieken te Grimbergen ontvingen we een werkje met een eerder origineel onderwerp, geschreven door de heer Johan David, conservator van het museum.

Het schetst een overzicht van de verschillende methoden die vroeger bij het bestrijden van rupsen werden toegepast, hetzij mechanisch (o.a. met vallen, door snoeien, verbranden, enz.), chemisch of door middel van natuurlijke vijanden. Alle manieren worden vlot toegelicht aan de hand van historische gegevens. Dit werkje bewijst eens te meer dat men bij het opduiken van rupsen in land- of tuinbouw niet dadelijk naar de gifspuit moet grijpen. In het verleden zijn heel wat technieken doeltreffend gebleken die nu nog toegepast kunnen worden. De brochure kost 100 fr. en kan besteld worden in voormeld museum, Guldendal, 20 te 1850 Grimbergen (02/269.67.71).

G. Luyts

Van Meulder J., J. Noben, R. Vanhaeren, o.l.v. C. Cuyx, 1984. *Bomen en struiken in Bokrijk*. 88 blz.

Voor bezoekers aan het arboretum en het park van Bokrijk werd een interessante gids uitgegeven. Deze bestaat uit 3 delen, nl.:

1. een inleiding over het wat en waarom van arboreta, en tevens wordt hierin een overzicht gegeven van de indeling van het plantenrijk.
2. de eigenlijke gids voor de bezoeker. Dit hoofdstuk is ingedeeld volgens de families en geeft telkens tal van wetenswaardigheden over boomsoorten, hun variëteiten en hun nut voor de mens.
3. tot slot een verder verklarend deeltje waarin meer aandacht besteed wordt aan enige in de tekst gehanteerde begrippen, aan de giftigheid van bepaalde bomen en struiken en aan de verklaring van een aantal wetenschappelijke namen. Het geheel wordt afgerond met een overzicht van de bezienswaardigheden van het arboretum naargelang het seizoen.

De gids is rijk geïllustreerd met prachtige foto's en verhelderende tekeningen.

Te bestellen door storting van 170 fr. op rekening „Bomen en struiken in Bokrijk”, Minderbroedersstraat 8 - 3000 Leuven, nr. 730-0042017-12. De gids kan ook gekocht worden in het Domein zelf en in de Raiffeisenkassen van Limburg en Hageland.

Hij kost dan 150 fr.

G. Luyts

Bosselaers J., 1983. *Levende houtwallen*.

In de reeks „Limburg Natuurlijk”, uitgave van de Stichting Limburgs Landschap, verscheen deel 5, *Levende houtwallen* van de jonge plantkundige Jan Bosselaers. Houtwallen staan de laatste jaren erg in de belangstelling. Landbouwers zien het nut er niet meer van in en door ruilverkavelingen is ons land de voorbije decennia honderden kilometers houtwallen kwijtgespeeld. Bovendien wordt er door de „openhaarden- en houtkachelrage” steeds verder aan geknaagd. Hoe zeldzamer een landschapselement wordt, hoe meer interesse het natuurbehoud ervoor gaat betonen.

In de eerste plaats denkt men dan aan het belang ervan voor zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën en hogere planten. Jan Bosselaers ziet het echter niet zo groot. Hij wil onze aandacht trekken op de ontelbare kleine, blijkbaar weinig spectaculaire levende wezentjes die ook in houtwallen voorkomen.

Het boekje begint met enkele inleidende beschouwingen o.a. over de wetenschappelijke naamgeving en over de indeling van de levende wezens. De auteur volgt hierbij de classificatie volgens Lynn Margulis, nl. het vijf-rijksysteem: dieren, planten, zwammen, éencelligen en de Monera (éencelligen die nog geen echte celkern bezitten). Vervolgens pikt de auteur uit vijf groepen (myxomyceten, axcomyceten, mossen, spinnen en landslakken) ruim 40 soorten die weliswaar niet allemaal typisch zijn voor houtwallen, maar er toch kunnen gevonden worden. Telkens wordt de beschrijving van de gekozen soorten voorafgegaan door een bespreking van de algemene eigenschappen van de betreffende groep aangevuld met richtlijnen voor het determineren. Elke soort wordt prachtig geïllustreerd met tekeningen niet alleen van de soort zelf, maar ook van verschillende kenmerkende details. Zestien van deze pentekeningen zijn, in vergrote vorm, nog eens verzameld in een speciale map. Ze werden allen gemaakt door de auteur zelf die aan het einde van het boekje trouwens een aantal raadgevingen bijvoegt voor mensen die zelf ook dergelijke kleine organismen willen gaan tekenen.

Het betreft hier natuurlijk geen veldgids; toch kan het werk behulpzaam zijn bij het determineren van deze dieren en planten. In de eerste plaats is het wel de bedoeling van de auteur om belangstelling te wekken voor het „kleine grut” in de natuur. Ons inziens lukt hij daarin wonderwel.

Bovendien is het werk erg goedkoop. Het kost slechts 175 fr., of 250 fr. indien men ook de map wil. Te bestellen door storting op rekening nr. 456-4022001-20 van St. L.L., Schalkhovenstraat, 73 te 3732 Hoeselt, met vermelding „Deel 5”.

G. Luyts

Parent G.H., 1984. *Atlas des Batraciens et Reptiles de Belgique*. Cahiers d'Ethologie Appliquée, 4 (3): 198 blzn, 49 kaarten, ill.

In 1979 verscheen van de hand van Dr. G.H. Parent een voorlopige atlas van de Belgische herpetofauna (*Les Naturalistes belges*, 60 (9-10): 251-233). In 1981 verschenen verspreidingskaarten op Benelux-niveau, opgesteld door Bergmans & Parent (in Sparreboom, 1981; recensie in *Wielewaal* 48: 168, 1982). In 1982 en 1983 werden ze opnieuw aangevuld en apart uitgegeven voor Vlaanderen (7 meest bedreigde soorten; uitgave De Wielewaal 1983) en Wallonië (recensie in *Wielewaal* 49: 411-412).

De huidige uitgave beslaat België en Luxemburg en de onmiddellijk eraan grenzende territoria in Nederland, Duitsland en Frankrijk. De informatiewaarde van kaarten voor zo'n groot territorium ligt vele malen hoger dan indien ze opnieuw apart waren uitgegeven voor Vlaanderen, Wallonië en eventueel Luxemburg. De informatie is opgenomen zoals bij de auteur beschikbaar op 1 december 1984.

Het betreft andermaal kaarten op het I.F.B.L.-raster, daar gebleken is dat deze korrelgrootte voor het beoogde doel goed bruikbaar is. Er wordt voor gewaarschuwd dat het hier gaat om cumulatieve kaarten, die alle beschikbare oude en nieuwe gegevens presenteren. Ze zijn opgesteld met het oog op het bepalen van het potentieel verspreidingsgebied van de betrokken soorten. Het zijn biogeografische werkdocumenten. Het is pas bij een volgende of nog latere definitieve publikatie dat een selectie van de beschikbare gegevens op basis van andere criteria zal gebeuren, met inbegrip van uitsluiting van nu nog in het voordeel van de twijfel opgenomen weinig gestaafde gegevens. De verspreidingskaart van de Geelbuikvuurpad is reeds geactualiseerd. Bij vergelijking met de vorige uitgaven van deze atlas valt op hoe snel de kennis van de verspreiding van de herpetofauna in België vooruit gaat. De tijd dat voor deze verspreidingen nieuwe interpretaties zullen mogelijk zijn lijkt niet meer zo ver van ons af te liggen.

In de eerste uitgave van de atlas, in 1979, was bij de bespreking van de verschillende soorten vooral de nadruk gelegd op het verspreidingsgebied en op de ecologie ervan.

In de huidige tekst ligt de nadruk eerder op de ecologie en de ethologie van de dieren, en op de maatregelen die in het licht hiervan zouden moeten worden genomen om het voortbestaan van deze soorten hier te verzekeren. De beide teksten vullen elkaar dus aan. Door een welhaast onvoorstelbare slordigheid bij de uitgever zijn de kaartjes op Europees niveau gedeeltelijk achterhaald. Er is, soms zelfs foutief, gebruik gemaakt van reeds drie jaar geleden opgestelde kaarten. Ze zijn fout of verouderd voor de Rugstreeppad (Ierland), de Alpenwatersalamander (Griekenland), de Gewone Watersalamander (Ierland), de Bruine Kikker (Zuid-Frankrijk). Het ware beter geweest enkele slechte illustraties niet op te nemen. Voor het eerst konden verschillende kaarten opgenomen worden voor de drie soorten groene kikkers. Men zal zich ook verheugen in de aanwezigheid van informatie over de Springkikker. De literatuuropgaven zijn vanwege hun talrijkheid verkort opgenomen. Net zoals in 1979 zal de bibliografie betreffende de Belgische en Luxemburgse herpetofauna afzonderlijk gepubliceerd worden, eveneens in de *Cahiers d'Ethologie Appliquée*.

Deze atlas berust op een in de loop van 20 jaar opgebouwde zeer uitgebreide databank. Het is zinloos en overigens gedeeltelijk onmogelijk dit werk nog eens over te doen. Iedereen die over aanvullende of bevestigende gegevens beschikt zou ze moeten doorgeven, gezien nu duidelijk is dat deze centralisator zijn gegevens ook regelmatig en met de nodige duiding terug vrijgeeft.

Het werk kan gekocht worden door storting van 400 fr. op rekening 340-0000044-82 van het „Patrimoine de l'Université de Liège”, met vermelding „6114/P07 Atlas Batraciens et Reptiles”.

Het adres van de auteur is: Dr. G.H. Parent, 37, rue des Blindés, 6700 Arlon.

J. Burny.

AANWIJZINGEN VOOR DE AUTEURS

Het maandblad *Wielewaal* publiceert in principe alle artikels waarvan de inhoud strookt met de doelstelling van de Vereniging De Wielewaal: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels. De redactie behoudt zich nochtans het recht voor te beslissen welke artikels of bijdragen worden geplaatst.

Kopij moet in drievoud in machineschrift worden ingeleverd bij de hoofdredacteur. Uiterlijk twee maanden na het insturen van de kopij ontvangt de auteur bericht of zijn artikel al dan niet zal worden opgenomen. Eventueel kan de auteur gevraagd worden wenselijke veranderingen aan te brengen.

De auteurs zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikels.

Elk artikel wordt gevolgd door het volledig adres van de auteur(s).

De redactie dringt er op aan om artikels en belangrijke bijdragen te doen volgen door een samenvatting in de Nederlandse, Franse, Duitse en Engelse taal. Op verzoek van de auteur zal de „résumé“, „Zusammenfassung“ en „summary“ door de redactie worden opgesteld.

In het maandblad wordt de voorkeurspelling toegepast. Nederlandse vogelnamen beginnen steeds met een hoofdletter (bv. Witte Kwikstaart). Groepsnamen (bv. steltlopers) beginnen niet met een hoofdletter. Dezelfde schrijfwijze geldt voor namen van planten, insecten, enz... De eerste vermelding in een tekst van een soort wordt steeds gevolgd door de Latijnse geslachts- en soortnaam, onderstreept.

In datumvermeldingen dienen de namen van de maanden bij voorkeur voluit geschreven. Het gebruik van afkortingen dient vermeden te worden.

Referenties in de tekst worden aldus vermeld: (Segers, 1948); bij meerdere referenties: (Segers, 1984; Grootaers, 1958); en verwijzen naar een alfabetisch gerangschikte bibliografie. Deze bibliografie wordt als volgt opgesteld:

- voor een artikel: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. Volledige titel. *Naam van het tijdschrift*, jaargang: eerste pagina van het artikel - laatste pagina.
bv. Grootaers F., 1958. Glanskop (*Parus palustris*) en Matkop (*Parus atricapillus*). *Wielewaal* 24: 1 - 16.
- voor een boek: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. *Volledige titel*. Stad van uitgifte, naam van de uitgever.
bv. Segers F., 1948. *Broedvogels in de Kempen*. Antwerpen. Nederlandsche Boekhandel.

Als er meerdere auteurs zijn: Lippens L., H. Wille, 1972. *Atlas van de vogels in België en West-Europa*. Tielt, Lannoo.

In de bibliografie worden slechts die titels vermeld waarnaar in de tekst wordt verwezen. Alle literatuurgegevens moeten bij hun oorspronkelijke bron gecontroleerd worden.

Ter illustratie van bijdragen kunnen in aanmerking komen: zwart-wit- en kleurenfoto's, diapositieven, zwart-wit-tekeningen. Grafieken, tabellen en kaarten dienen met zwarte inkt op wit papier getekend.

Aan de auteur van een artikel (of aan één van hen indien er meerdere zijn) zullen 5 exemplaren van het maandblad worden verzonden. Meer exemplaren (tot maximum 30) kunnen bekomen worden indien de hoofdredacteur hierom verzocht wordt bij het inzenden van het artikel.

De hoofdredacteur zal graag eventuele bijkomende inlichtingen of adviezen verstrekken aan mogelijke auteurs.

WIELEWAAL

JAARGANG 51 - JULI 1985

H. MEEUS, H. FRANCKX. Ons tijdschrift vernieuwd...	233
F. FLOORIZONE. Proloog	234
W. PAULUSSEN. De Liereman. Evolutie van het broedvogelbestand sinds 1944.	235
J. VAN GOMPEL. Jaarverslag Zeezoogdieren 1983 en 1984.	239
J. BURNY. Knoflookpadden <i>Pelobates f. fuscus</i> Laur. in het natuurreservaat De Maten te Genk (provincie Limburg) in 1984.	244
D. OELLIBRANDT. Vogels en zoogdieren van Alaska. Een ornithologische reis door Alaska van 10 mei tot 16 mei 1983.	247
D. RAES. Nog over de Vogelveerzwam.	264
Opmerkelijke ornithologische meldingen.	265
Boekbesprekingen	267

Titelblad : In een Jan van Gent-kolonie — Tekening : K. de Bièvre